

Fragmenten uit het dagboek van een Brigade-Commandant.

(Vervolg en Slot van blz. 495.)

23 April. Ook van nacht geweldig kanonvuur. Het moet dus iets anders zijn dan de Engelsche vloot, die toch wel niet 's nachts het vuur zal voortzetten?

Heden voor het eerst weer eens een divisieoefening. In hoofdzaak eene opstelling der divisie bij een aanval op de voorposten. Een vliegenier moest die opstelling komen verkennen. Hij kwam en zag tot onze verrassing *niets* van de troepen der divisie met al hun gevechtstreinen; wèl de — niet met de oefening verband houdende — versterkingen op de verschillende pionierterreinen; onder die werken waren er echter, die nog niet gereed zijn en nog niet gemaskeerd. Hiermee moet dus in de praktijk rekening worden gehouden.

24 April. Het schieten op 22 en van 22 op 23 April is thans bekend als te komen van een aanval van de Duitschers noord van Yperen. De Franschen en Engelschen seinen, de Duitschers weer te hebben teruggeslagen en de Duitschers beweren het omgekeerde. Wie heeft gelijk? De Duitschers noemen wèl en de geallieerden noemen *geen* plaatsnamen, waardoor men geneigd zou zijn de waarheid diechter bij de Duitse zijde te zoeken.

30 April. Jaardag Prinses Juliana. Wat zal de toekomst aan Hare Hoogheid brengen?

Geen rustdag maar een zeer vermoeiende divisiemanoeuvere. Is daarvoor juist deze dag nu wel handig gekozen? Het is gemakkelijker den goeden geest te bederven, dan te bewaren. Men vertelt, dat de soldaten in het gelid liepen te mopperen, en dat zij daarbij beweerden, dat de leider blijkbaar socialist is.

De aanval, waarvan op 24 April sprake was, is gebleken te zijn hoogstens een plaatselijk succes der Duitschers. Ze zijn wel vooruitgekomen, maar met reusachtige verliezen en nu zit alles weer muurvast.

6 Mei. De Duitschers en Oostenrijkers annonceeren een groot succes in West Galicië, waardoor de toestand der Russen onhoudbaar zou zijn geworden. Tegelijkertijd worden de berichten omtrent het ingrijpen van Italië zeer dreigend. Nu rijst de vraag of het succes in Galicië niet wordt overdreven in de hoop zodoende Italië en wellicht ook Roemenië, er van af te schrikken, om mede te gaan doen? Zou men thans in den Haag al tot het denkbeeld zijn gekomen, dat mijn bericht van 17 Februari omtrent Italië toch niet zoo vreeselijk gek was!

7 Mei. O! heilige bureaucratie! vol bewondering buig ik mij voor u in het stof. Bij het begin der mobilisatie in Augustus en September 1914 werd ten behoeve van den brigadestaf voor verschillende kleinigheden uitgegeven f 90.21 en dit bedrag verantwoord op vijf uitschotstaten. Dit is nu, na verloop van 9 maanden, aanleiding tot een heele correspondentie. Niet, dat men eenig bezwaar heeft tegen de

grootte van het bedrag, dat naar vergelijking met andere zelfs uiterst gering schijnt te zijn, maar het zit hem in die vijf staten. Onze fout is nu hersteld, nadat voor dit onnoozele sommetje, in plaats van de gecrimineerde vijf, thans 29 (zegge: *negen en twintig*) verschillende uitschotten staten zijn opgemaakt, zoodat nu niet langer ongelijksoortige grootheden op eenzelfde blad papier vermeld staan.

De berichten uit Berlijn en Weenen zijn zoö positief, dat haast niet is aan te nemen, dat de Russen in Galicië niet gevoelig zouden zijn verslagen..... Italië heeft zich echter nog niet gedeceideerd.

Gisteren zijn verscheidene schepen getorpedeerd, o.a. de Lusitanie, een groote mailboot van 30.000 ton van de Cunardlijn. Dit maakt overal diepen indruk. Het is, alsof de Duitschers al hun best doen, om ook Amerika tegen zich te krijgen.

De Katwijk werd toch getorpedeerd door een Deutsche boot; de Deutsche regeering erkent dit en maakte verontschuldigen.

15 Mei. Gisteren groote divisieoefening met twee partijen, waarbij de C. V. tegenwoordig was. Erg fraai was het niet; maar de onderstelling was ook niet erg mooi. Zulke dagen zijn zwaar voor den troep, die zich echter goed houdt. Er werd vooral veel aangemerkt op de artillerie, die te langzaam is naar den smaak van den D. Ct. en den C. V. Daar is ook wel wat van aan. Het is echter het natuurlijk gevolg van de vredesopleiding, waardoor de artillerie bijna altijd alleen oefent en dan onbepert is in tijd en ruimte bij de keuze van hare stellingen. Dit wreekt zich nu, maar is bij onze tegenwoordig zoo gunstige oefeningsvoorwaarden wel te herstellen (zie 26 Maart). Mijne brigade oefent nu reeds bijna een half jaar geheel of ten deele wekelijks met de onderdeelen der artillerie, waarmede zij samen is gehuisvest en zulks tot beider voordeel.

16 Mei. De overwinning in West-Galicië is toch wel van ernstigen aard. Zal dit nu het einde bespoedigen? Wij zijn op dit punt al zoo dikwijls teleurgesteld, dat ik vrees, dat wij weer te maken hebben met een plaatselijk voordeel, maar nog niet met een opbreken van de geheele Russische linie.

21 Mei. Als gevolg van de aanmerkingen op de samenwerking tusschen infanterie en artillerie worden nu overal oefeningen gehouden, om daarin verbetering te brengen, wat zeer is te loven. Zoo heden een soort schooloefening, waarbij alle, niet ingedeelde, hoogere officieren der divisie als toeschouwer. Jammer, dat de leiding niet was in handen van den divisiestaf, want dan zou iedereen geweten hebben, wat diens inzichten ter zake waren.

Alles wijst er op, dat Italië eerstdaags den oorlog zal verklaren; ik was langzamerhand gaan denken, dat het zich terug trok. De Italiaansche regeering heeft echter met vuur gespeeld door te rinkelen met den sabel en nu het volk daarop warm loopt, zal zij allicht door de publieke razernij worden meegesleurd.

24 Mei. Italië heeft toch waarachtig den oorlog verklaard. Als er een gerechtigheid is, zal het voor dit optreden tegen de oude bondgenooten zwaar moeten boeten. Mijn zegsman heeft dus toch gelijk gehad, al is de beslissing ook een paar weken later gekomen dan werd gedacht.

26 Mei. Heden artillerie schietoefening bijgewoond nabij Oerle-Wintelre. De artillerie is toch ook soms wel heel langzaam. Ditmaal, omdat de commandant maar geen punt kon vinden, van waar hij iets van de doelen kon waarnemen; terwijl daartoe toch eene uitstekende gelegenheid was op nog geen 300 M. naast zijne stelling. Schiet de artillerie niet te uitsluitend te Oldebroek, waar haar alles veel te gemakkelijk wordt gemaakt?

Gisteren bezichtigde ik weer verschillende groepsversterkingen, die door de compagnieën worden aangelegd, ieder volgens de eigen plannen van den C. Ct. Het is de moeite waard, zoo goed als zij op deze wijze leeren werken.

28 Mei. Voor het eerst sedert de mobilisatie kan de infanterie mijner brigade nu ook met scherp schieten. Het is weer een aangename afwisseling voor de menschen en hoogst nuttig ook, want dit was de eenige oefening, die ik hun niet kon laten geven. Ik heb dit gedaan gekregen door de bataljons beurtelings eenige dagen naar 's-Hertogenbosch te zenden, welke tijd dan uitsluitend aan schietoefeningen wordt gewijd.

3 Juni. Heden verhuisd naar Tilburg, waar ik voor den derden keer zal optreden als kantonnementscommandant.

Op de Italiaansche grens gebeurt nog niets van beteekenis. Gevaar voor Oostenrijk schijnt daar voorloopig niet aanwezig te zijn.

6 Juni. In sommige bladen teekent zich een strooming om ons op te drijven tegen Duitschland. Men noemt dat dan noodig, omdat bij de groote afrekening een overwinnend Duitschland België zou annexeren en wij daarbij zelf ook ten gronde zouden gaan; ik geloof noch het een, noch het ander. Wanneer de menschen, die ons zoo fier die richting uit willen hebben, eens wisten hoe weinig kracht wij *naar buiten kunnen* uitoefenen, zouden zij wel een toontje lager zingen. Men heeft „wellicht” veel gedaan voor de „verdediging” van ons territorium, maar druk naar buiten zou moeten worden uitgeoefend door het Veldleger en ik zeg en herzeg, dat dit niet van eenige beteekenis grooter is geworden dan 10 maanden geleden. Ik zeg daar: „wellicht”, want wij weten hier in dat opzicht zoo bitter weinig van hetgeen er gebeurt. Men acht het niet noodig zelfs ons ouderen daarvan iets mede te deelen en wij putten dus onze kennis ten deze uit ondershandsche berichten, die wij opvangen, wanneer wij eens met verlof gaan.

Waar toch alle menschen blijven, die men voortdurend africht, weet ik niet. Zooveel is zeker, dat het veldleger er niet van profiteert: integendeel, het moet telkens vele goede krachten afgeven aan officieren en onderofficieren, die elders als commandanten of instructeurs moeten

optreden, en zoo is geleidelijk dat veldleger geworden: het *depot* van onze overige weermacht.

Wij vragen ons wel eens af, of het uit een opvoedkundig oogpunt niet heilzaam voor onze natie zou kunnen zijn, wanneer wij lichtelijk in het groote conflict werden betrokken? Want wij leven, nu de eerste schrik voorbij is en de hoogere leiding doet daaraan mede, in een sfeer van zelfgenoegzame zelfbewondering, waarop heel veel zou vallen af te dingen. Maar de risico verbonden aan dergelijke krachtproeven is wel wat al te groot.

11 Juli. Gisteren concours der mobilisatie muziekkorpsen, in totaal negen fanfarekorpsen. Ze hebben zich goed geoefend en het geheel was zeer te prijzen. De muziek van een mijner regimenten kreeg den tweeden prijs, wat zij eerlijk verdiend heeft en waarvoor ik haar een extra prijsje heb toegekend. De eerste prijs was voor een alleraardigst muziekje van een andere brigade, dat over verschillende beroepsmuzici kan beschikken en dan ook werkelijk geheel vooraan staat.

's Avonds groote militaire taptoe van 12 muziekkorpsen en een groot aantal trompetters, hoornblazers en tamboers. De geheele feestelijkheid was alleraardigst en uitstekend geregeld en goed uitgevoerd, dank zij de leiding van een van mijn bataljonscommandanten, die voor zulke zaken geknipt is en een aangeboren talent heeft om ze te organiseren. Jammer, dat veel van het genoegen werd vergald door een van de hoogere autoriteiten, die van een en ander gebruik maakte, om den geheelen dag op alle mogelijke plaatsen eene zelfde redevoering te houden, die telkens een beetje werd gevarieerd in verband met het auditorium van het oogenblik. Dus naarmate zij werd gehouden tegen den staf, den troep, de muziek, het stedelijk bestuur, de burgerij en zoo maar door. Volgens berekening moet hij zoodoende 2½ à 3 uur hebben gesproken. Er wordt soms heel wat van ons geduld gevorderd.

18 Juni. Gisteren en vandaag woonde H. M. de Koningin hier weer allerlei oefeningen bij. Hare Majesteit spaart zich zelf nimmer: wanneer alle Nederlanders zoo flink waren als onze Koningin, dan waren wij eene allereerste klas natie.

Heden groot spiegelgevecht van de cavaleriebrigade tegen mijne brigade. Alles verliep zeer naar wensch en het was tegelijk een mooie parade manoeuvre en toch zeer nuttig voor den troep, die nu weet, dat zij door een cavaleriemassa gechargeerd kan worden, zonder zich voor den afloop daarvan bezorgd te maken. Vervolgens inspectie en défilé voor Hare Majesteit. Het is merkwaardig hoe onvermoeibaar H. M. den geheelen dag overal bij is zonder een oogenblik van verzwakking van attentie of vermindering van welwillendheid. Er gaat een electriseerende invloed ten goede uit van deze bezoeken. Het zou de moeite loonen, hierbij eens eenige volksmenners als gast uit te noodigen, dan zouden zij kunnen zien, dat zij in sommige richtingen geen onnoodige moeite behoeven te doen.

Het offensief van de Duitschers en Oostenrijkers in Galicië gaat steeds door. Laten we hopen, dat dit het begin van het einde is.

19 Juni. Vermoedelijk zal ik een groote meerdaagsche oefening moeten houden in verband met een gedeelte van de Nieuwe Hollandsche waterlinie. Het hangt nog eenigszins in de lucht. Toch is het noodig, dat ik zekerheid krijg, want er is nog heel wat te regelen.

24 Juni. De oefening wordt werkelijk gehouden en wel op vrij groote schaal van 30 Juni tot 3 Juli. Op 1 Juli is leider de Ct. groep Woudrichem en overigens ben ik dat zelf. Het ons opgedragen programma is zeer overladen. Ik heb zware dagen met de voorbereiding, die ik weer afdoe met mijn brigade adjudant alleen, maar we beginnen reeds licht te zien in den gang van zaken.

Lemberg is in handen van de bondgenooten. Het schijnt, dat de Russen er bij tijds zijn uitgelopen en dat het succes dus wel groot, maar weer niet beslissend is.

26 Juni. De Nieuwe Courant, die eerst sprak van het einde van den Galicischen veldtocht, begint reeds wat in te binden en acht de Lembergsche kwestie ook niet meer zoo overwegend. Men krijgt den indruk, dat de zaak weer is vastgelopen. De Duitschers zwijgen: ... of brengen zij misschien hun troepen alweer over naar het westen?

4 Juli. De oefening tegen Groep Woudrichem is achter den rug. Het programma was inderdaad overladen. Zeer ten nadeele van den troep, die te vermoeid was om veel van de oefening te profiteeren. Er is werkelijk te veel van de menschen gevergd. Ze zijn toch in elk geval tegen meer bestand dan de mitrailleurhonden, die, op enkele uitzondering na, hun voetzoolen hadden stuk geloopt en nu met een deftig gezicht de marschen verder mee maakten gezeten in de voertuigen, terwijl de mitrailleurkarretjes werden getrokken door de manschappen. Voor hetgeen wij volbrachten in 4 dagen, had men er ons minstens 5 moeten geven: ongelukken zijn echter niet voorgekomen; maar het was er niet ver van af op het laatst. Ik zal een en ander releveeren bij de bespreking op 15 Juli a.s.

Er waren bij de oefeningen op die smalle wegen als toeschouwers wel wat veel autoriteiten, met veel te veel gevolg en nog meer te veel auto's. Voor hen is het een aangename afwisseling op het bureauleven; maar voor den troep was het erg lastig.

9 Juli. We hooren niets meer van het offensief in Galicië. Ware het zoover gekomen, dat de Russen voorloopig waren uitgeschakeld en had Duitschland zich dan met volle kracht op het westfront kunnen werpen, dan ware er misschien een eind aan de zaak gekomen: dat zou dan hebben geklopt met de voorspelling van den ex-Minister Colijn, dat het in een paar maanden zou zijn afgeloopen. Nu zijn echter de Russen van uit Lublin weer offensief opgetreden: is dat een laatste stuip-trekking of begint de zaak weer van voren af aan? Dan is er weer geen einde te voorzien.

Het heet, dat de brigade op 21 dezer zal verhuizen naar de grens. Zou dat werkelijk geschieden op den datum in eerste instantie genoemd? Dat gebeurde nog geen enkelen keer.

10 Juli. De Fransche 3 % rente is sedert de Lemberg affaire ruim 3 % gedaald en gaat nog steeds naar beneden. Zou men daar dus geen beteekenis toekennen aan het Russische tegenoffensief?

Herhaaldelijk is door mij en door anderen schriftelijk en mondeling geklaagd over slechte kleeding van den troep. Nu hoor ik, dat de legercommissie over dit onderwerp een vehement rapport uitbrengt, zoodat we hopelijk toch eindelijk wel verbetering zullen krijgen.

15 Juli. Heden bespreking gehad over de oefening tegen de groep Woudrichem. Ik heb mij in deze aangelegenheid zonder voorbehoud uitstekend met den groepscmandant kunnen verstaan; het is een waar genot met hem samen te werken. Tot mijne verwondering en ook teleurstelling was niet één van de vele autoriteiten, die bij de oefening rond toerden, bij deze nuttige bespreking tegenwoordig en had niet één het noodig geoordeeld, om zich daarbij te doen vertegenwoordigen.

21 Juli. De brigade neemt heden de grensbewaking over.

27 Juli. Sedert het bezoek van de legercommissie alhier en het daarmede vrij zeker verband houdend comité-generaal in de Tweede Kamer begint men plotseling te spreken over verbetering van het onderkomen van den soldaat en over eene meer geconcentreerde opstelling van het leger. Wat is toch de reden, dat ons legerbestuur nooit hoort naar raadgevingen van de eigen autoriteiten; maar onmiddellijk buigt en vliegt wanneer kamerleden of dagbladen den mond opendoen?

28 Juli. De opstelling aan de grens is nog steeds vrijwel dezelfde als toen ik ze in Augustus 1914 uitzette. Dat wordt toch zoo langzamerhand wel zeer zonderling. Tegen wie staan daar nu nog steeds voorposten, nu er op geen dagmarschen afstand wordt gevochten? Het Belgische leger is er niet meer en wanneer de Duitschers ons kwaad willen, zullen zij toch niet vrijwillig den weg nemen over al onze groote rivieren: wanneer zij eenvoudig komen rechtstreeks langs den kortsten weg over den IJssel, dan moet het veldleger van zelf zoo hard achteruit en terug naar de vesting Holland, als het maar loopen kan... wanneer het dan nog weg kan komen.

Het nieuws uit de buurt van Warschau wordt schaarsch. Is het weer uit, of bereiden de Duitschers een grooten coup voor. Wanneer die mocht gelukken en we krijgen dan bovendien nog revolutie in Petersburg en Moscou, dan alleen zie ik nog een klein kansje om te ontkomen aan een tweede winterverblijf alhier in verband met een tweede wintercampagne. Zoo neen, dan kunnen we weer gaan praten en redeneeren over hetgeen het volgend voorjaar brengen zal. Het menschedom schijnt haast ongeneeslijk krankzinnig.

31 Juli. Aan de grens hebben wij weer Beierschen landstorm: zeer bescheiden postjes op groote onderlinge afstanden. Men is in België

bezig langs onze grens een draadversperring te maken, die de uitspringende hoeken afsnijdt, waardoor men minder personeel ter bewaking noodig heeft. Zij bestaat uit twee rijen prikkeldraad op eenige meters van elkaar en midden daar tusschen is eene derde versperring, waardoor een elektrische stroom van hooge spanning wordt geleid. De verhalen, dat menschen zonder het te weten er tegen aanloopen of leunen en zoo plotseling worden gedood, zijn dus verzonnen: men moet zich bepaaldelijk eerst door een prikkeldraadafsluiting heen werken, om bij den gevaarlijken draad te komen.

Bij Warschau dringen de Duitschers toch weer aan alle zijden op. De Russen spreken reeds over de mogelijkheid die stad te zullen ont-ruimen en stellen het daarbij voor of zulks altijd in het voornemen heeft gelegen. Wij zijn dus wel heel ver af van de „stoomwals”. On-willekeurig houdt men hoop, dat hier toch eene beslissing nadert.

2 *Augustus*. Heden verjaardag van H. M. de Koningin-Moeder. Het zal H. M. wel zwaar vallen, dat die dag voor de tweede maal onder deze ongelukkige omstandigheden valt.

Mijn kapitein-adjutant gaat heden als majoor naar eene andere brigade. Ik gun hem deze, zeer verdiende, promotie gaarne, maar betreur zijn vertrek; want hij is een uitstekend officier, een goed kameraad en voor mij een flinke steun.

De divisiestaf had op een of andere wijze vernomen, dat er gisteren iets zou broeien van eene betooging naar aanleiding van de verjaring van de mobilisatie. Er zijn daarop ostentatief dergelijke maatregelen genomen, dat vermoedelijk juist daardoor ophoopjes zijn verwekt. Niemand wist iets bijzonders, doch iedereen hoorde, dat er iets te doen zou zijn voor het divisiehôtel, op het drukste plein gelegen, en ging daar dus kijken en dan werd men weggejaagd. Dat was feitelijk alles.

3 *Augustus*. Nog heviger maatregelen, alsof we in volle oproer waren. De relletjes hebben zich dan ook gisterenavond herhaald en schijnen toen wat meer van beteekenis te zijn geworden, wat culmineerde in het door een of anderen kwajongen in brand steken van een strooien schilderhuis, staande tegenover het hôtel. Wanneer zoo iets eenmaal aan den gang is gezet, is het nog maar niet dadelijk weer uit. Het is in-tusschen miserabel hoe zulke onoordeelkundige maatregelen een on-gunstigen invloed op den geest der troepen kunnen uitoefenen.

Heden zijn de troepen verzameld op de Buntsche heide en daar toegesproken door een hogere autoriteit. Deze kwam daarbij op het vreemde denkbeeld eenige regimenten tegelijkertijd te willen toespreken; met het natuurlijke resultaat, dat slechts een klein gedeelte duidelijk kon verstaan, hetgeen werkelijk werd gezegd en allicht veel daarvan weer onjuist aan anderen heeft medegedeeld. Daar de overgrootte meerderheid niets te maken heeft met die relletjes, die door fabrieks-jongens worden gehouden, is het gevolg van die zonderlinge zelfover-schatting, dat velen zich door die toespraak gekrenkt achten.

7 *Augustus*. Eergisterenavond bericht, dat de Duitschers Warschau hebben ingenomen en gisteren hoorde ik aan de grens, dat onze soldaten het reeds 's middags van de Beieren hadden vernomen. Zoo nu en dan moeten de wederzijdsche patrouilles toch met elkander in aanraking komen, en ik zou er mijn handen niet voor in het vuur willen steken, dat ze de redenen daarvoor niet wel eens zelf zoeken.

Ofschoon de Russen het trachten goed te praten, zoo ziet het er voor hen — en daardoor in het algemeen voor de geallieerden — verre van fraai uit; het is onbegrijpelijk, dat men van die zijde het terugtrekken van het Russische leger nog een succes durft te noemen; daar loopt toch niemand in. Het is wel een bewijs, dat men zich zwak voelt.

Krijgen we hier nu weer hetzelfde als reeds vroeger door de Belgische pers werd vertoond? Met die leugenberichten is nog nooit iets goeds bereikt; de menschen schijnen maar niet wijzer te worden.

Heden kwam de Minister van Oorlog hier een onderzoek instellen naar de relletjes. Ik werd van de voorposten ook bij Zijne Excellentie geroepen. Daar ik er feitelijk geheel buiten sta, zeide ik niet veel. Ik vond het niet noodig de zaak nog moeilijker te maken. Na afloop nam Z. E. mij mede in zijn auto en besprak allerlei zaken met mij, waaruit ik voldoende kan opmaken, dat een Minister van Oorlog ook niet op rozen rust.

11 *Augustus*. De relletjes zijn geheel dood gebloeid. De militaire maatregelen zijn in hoofdzaak ingetrokken. Het is zaak, dat nu ook de sluitingsuren, etc., weer normaal worden, want een en ander werkt drukkend, zoowel op de militairen als op de burgerij.

Er loopen hardnekkige geruchten, dat wij zullen worden verplaatst naar den Bosch en naar de Langstraat. In de Langstraat zal het verblijf, vooral in den winter, er niet prettiger op worden. Voor oefeningen is het daar veel minder gunstig. Tactisch liggen wij daar bepaald zeer ongunstig met een uiterst bedekt voorterrein en vlak achter ons de rivier en de open uiterwaarden, die bovendien 's winters onder water staan en dan alleen langs een paar smalle kunstwegen begaanbaar zijn. Zou men dat in den Haag niet weten, of acht men onze tactische positie hier niet langer als van veel beteekenis. Maar, als dat zoo is, wat doen wij hier dan nog altijd in Noordbrabant?

13 *Augustus*. Een aardige grenspuzzle. Ten zuiden van Baarle-Nassau ligt op circa 150 M. van onze grens in België een kleine Nederlandsche enclave, genaamd „de Blokken”. Het is een geheel onbewoond stukje zure heide met hier en daar wat houtopslag. Nu hebben de Duitschers de elektrische draadversperring getrokken tusschen onze grens en de Blokken, zoodat daardoor dit stukje Nederland van ons is gescheiden. Een weg loopt van onze grens naar het terreintje; de benaming „weg” is zeer geflatteerd, want het is een op het terrein nauwelijks waarneembaar karrespoor. Aangezien deze weg voor de eene helft (langs de lengteas) Belgisch en voor de andere Hollandsch

is, loopt bovendien de draadversperring dus feitelijk ook over Nederlandsch terrein.

Tot nu toe wist dit niemand en niemand wilde naar de Blokken toe of trok zich er iets van aan. Maar plotseling is dit een punt geworden van groote internationale importantie.

De Blokken toch, is als jachtterrein gepacht door een te Amsterdam of te 's-Gravenhage wonend heer, die thans langs de Hollandse helft vrijen toegang eischt naar zijn Hollandsch jachtterrein. Hij heeft hierin niet alleen juridisch volkomen gelijk, maar bovendien schijnt die heer te zijn..... een Belgisch bankier uit Antwerpen. Van daar thans groote emotie en druk geschrijf, confereeren, rapporteeren en adviseeren. Ik adviseerde de zaak slepende te houden en intusschen den Duitschers ondershands te doen verzoeken de versperring ten spoedigste om de Blokken heen te leggen. Hoe minder officieele drukte men hiervan maakt, des te vlugger en eenvoudiger de zaak waarschijnlijk zal worden opgelost.

17 *Augustus*. Met verlof geweest in den Haag. Het is grappig welke overdreven verhalen daar liepen omtrent de te Tilburg plaats gevonden relletjes. Ik hoorde zelfs een verhaal (dat natuurlijk kwam van „zeer betrouwbare zijde”) waarbij sprake was van 70 gewonden; dus niet meer of minder overdreven dan 70 stuks.

De verhuizing schijnt te komen in de eerste week van September en op veel kleiner schaal dan eerst werd gezegd.

30 *Augustus*. Vorige week bezochten eerst de opperbevelhebber en daarna de Minister van Oorlog de grensbrigade, die tot nu toe niet gewend was aan zooveel belangstelling; ik weet ook niet of alleen haar die belangstelling gold, maar we stelden ze toch zeer op prijs.

De verhuizing zal zijn op 3 September. Tilburg wordt zeer ontlast, terwijl belegd zullen worden eenige dorpen, die tot nu toe geen inkwartiering hadden. De bedoeling is om de soldaten ruimer en royaler te legeren. In Tilburg liggen zij nagenoeg zonder uitzondering in massa kwartieren, wat feitelijk niet anders zijn, dan een soort van zeer slechte bedompte kazernes en de soldaat huisvest nog liever in het eenvoudigste en armoedigste boerenkwartier dan in de mooiste kazerne, waar hij steeds den sergeant van de week, etc., achter zich heeft staan.

De oorspronkelijke verkenning voor de verhuizing was weer zoo losjes en zoo slordig gedaan, dat wij reeds dadelijk genoodzaakt waren — zooals voor Udenhout en Berkel Enschoot — de oorspronkelijke indeeling te veranderen. Waarom laat men dat ons niet in eens zelf doen? Eerstens, zou dat onze natuurlijke taak zijn en, wanneer het dan niet goed is, hebben wij het alleen aan ons zelf te wijten.

De Duitschers hebben den geheelen Russischen vesting driehoek Novo Georgowitsch—Ivangorod—Brest Litowsk ingeslikt met nog een partijtje Narewvestingen er bij. De Russen doen niets dan wegloopen en op hun weg vernielen, wat ze niet mede kunnen nemen. Dit wijst er op, dat zij niet verwachten weldra weer terug te zullen komen.

3 September. Heden had de verhuizing plaats. Ik ben weer met den brigadestaf te Oisterwijk.

8 September. Geheel onverwacht krijg ik heden bericht, dat ik op 16 September a.s. mijn commando moet neerleggen en het bevel overnemen van een andere brigade, waarvan de tegenwoordige titularis zal worden gepensionneerd naar aanleiding van rumoerigheid bij die troepen. Ik begrijp niet, dat die soldaten zoo kwaad zouden kunnen zijn. Kan die roerigheid ook zijn uitgelokt door onhandige maatregelen in den zelfden geest als wij dat onlangs ook hier hebben gezien.

Van terzijde hoor ik, dat die brigade zal worden overgebracht naar twee barakkenkampen op de Veluwe. Ik hoop, dat dit niet waar is, want dan zijn natuurlijk vroeger of later nieuwe onlusten te verwachten. Het zou immers op den duur geen bestaan zijn voor de menschen in houten barakken op de heide op 15 K.M. afstand van het dichtst bijgelegen dorp. Dat is daar heel aardig met mooi weer des zomers voor een paar weken, maar voor permanent verblijf is het toch werkelijk al te gek.

Hedenmorgen te 7.30 vloog een Zeppelin over Oisterwijk in de richting van Tilburg. Er werd door de politiewacht op geschoten, wat, vrees ik, gevaarlijker was voor de Oisterwijkers, dan voor het zeer hoog en snel voorbijgaande luchtship.

14 September. Ik ben in den Haag geweest en heb inzage gehad van stukken betreffende de woelingen bij mijn nieuwe brigade. Ik kan mij niet onttrekken aan de gedachte, dat mijn voorganger aldaar min of meer aan de politiek is opgeofferd. Een bezoek aan den betrokken divisiecommandant versterkte mij eerder in die meening. Het schijnt mij niet onmogelijk, dat de bureau-autoriteiten het gebeurde veel zwaarder taxeeren dan noodig is. Weten zij wel wat bij de tegenwoordige troepen omgaat? Zij, die de geheele mobilisatie rustig thuis zijn gebleven, kunnen niet zooals wij voelen, hoezeer deze toestand van wachten en hangen den soldaten verdriet. Zij schijnen ook wel eens te vergeten, dat de dienstplichtigen niet voor hun plezier onder de wapenen zijn gekomen en dat velen hunner daarbij alles in den steek hebben moeten laten en hun zaken zien verloopen.

Het gaat mij althans ten zeerste aan het hart, dat ik mijn soldaten — waarmee ik nu ruim een jaar in het grensgebied doorbracht — moet gaan verlaten en zie niet in waarom zij, waarover ik thans bevel ga voeren, zoo veel minder zouden zijn.

15 September. Morgen vroeg vertrek ik per auto van hier. Ik ben zeer onder den indruk van de bewijzen van sympathie, die ik van vele zijden, waaronder ook niet door mij verwachte, mocht ondervinden.

(Het dagboek wordt hier geruimen tijd afgebroken).

Kolonel X.

Eenige beschouwingen over de Achterhoede.

DOOR

L. J. SCHMIDT,

Kapitein der Infanterie, Leeraar aan de K. M. A.

In het Fransche „Règlement provisoire de manoeuvre d'infanterie deuxième partie 1921" wordt op blz. 18 een hoofdstuk gewijd aan „La liaison morale entre chefs et subordonnés".

Daarin heet het „La capacité professionnelle doit se baser avant tout sur *l'unité de doctrine*: en face de circonstances identiques, des exécutants, livrés à eux-mêmes agiront d'une manière semblable".

Deze zinsnede is vooral voor ons leger van groot belang. Er is misschien nergens zoo weinig *lijn* in de uitvoering van gegeven bevelen, dan juist bij ons.

Onze reglementen en voorschriften zijn, voor zoover nog van kracht, van een minimale dikte, tengevolge waarvan aan de uitvoering van verschillende gevechtshandelingen eene buitengewone vrijheid wordt gelaten. Zulks heeft ontegenzeggelijk groote voordeelen, omdat daardoor het initiatief en de zelfstandigheid van de onder-commandanten in vreedstijd worden ontwikkeld; aan den anderen kant geeft deze groote vrijheid aanleiding, tot eene nog grootere mate van onzekerheid in de bevelvoering.

Het aantal oplossingen voor eene eenvoudige gevechtshandeling, is even groot als het aantal commandanten, dat met de uitvoering wordt belast. Is zulks geen doorslaand bezwaar voor hen, die van het militaire vak een studie maken, anders is het voor hen, die met een commando in oorlogstijd zullen worden belast en zich daarmede, niettegenstaande eene groote hoeveelheid goeden wil, niet voldoende vertrouwd kunnen maken.

Waar het bevel over de kleinere onderdeelen in hoofdzaak in handen zal komen van verlofskaders, daar verdient het m. i. aanbeveling, dat men voor bepaalde oorlogshandelingen eene bepaalde oplossing voorschrijft, om alleen dán afwijking toe te staan, wanneer zulks noodzakelijk blijkt.

Hiermede komt men tevens tot eene veel eenvoudiger opleiding van dat kader en heeft de zekerheid, dat het in normale gevallen eene bepaalde oplossing kan weten. Aangezien in oorlogstijd het optreden van kleine afdeelingen geen bijzondere tactische kennis vereischt, omdat men in den regel optreedt in grooter verband, kan men m. i. zonder eenig bezwaar van hoogerhand (dus in reglementen en voorschriften) aangeven welke maatregelen een Ct. moet nemen onder bepaalde (normale) omstandigheden. Zoo zou men b.v. kunnen vaststellen, welke maatregelen een C.Ct. neemt: als Ct. van

a. eene vóór-compagnie aan beide zijden aangeleund; (aanval en verdediging);

- b. eene vóór-compagnie op een vleugel (als voren);
- c. eene ondersteunings-compagnie van het bataljon (idem);
- d. eene ondersteunings-compagnie op den vleugel (idem);
- e. de spits van eene voorhoede;
- f. eene achterhoede;
- g. een voorpostendetachement;
- h. eene compagnie belast met spoorwegbewaking.

Leidt men al ons kader, ook het vrijwillig, zoodanig op, dat allen in normale omstandigheden dezelfde maatregelen nemen, in elk geval volgens hetzelfde beginsel handelen, dan zal men ook positieve *eischen* aan dat kader kunnen stellen.

Nu toch wordt meermalen de totale onkunde van een Ct. gedekt door de vrijheid van handelen die hij bezit en door zijn beroep op persoonlijk (ongeschoold) inzicht.

Het verdient daarom m.i. aanbeveling, dat de militaire vakliteratuur zich ook wijdt aan beschouwingen over gevechtshandelingen van *kleine* troepenafdeelingen, opdat men zal kunnen komen tot eenheid in opvatting omtrent het uitvoeren van eenvoudige gevechtshandelingen.

Van eene bescheiden poging in die richting werkzaam te zijn, mogen onderstaande regelen getuigen.

Over de gedragingen van de achterhoede geeft het V. V. in de ptn. 261—264 eenige algemeene aanwijzingen. Het genoemde voorschrift onderscheidt daarbij de volgende gevallen:

I. Een *marsch in 's vijands richting*.

II. Een terugtochtsmarsch.

Ad. I. Hieromtrent deelt het V. V. mede, dat de achterhoede gewoonlijk zwak kan zijn en dat zij dan dient voor handhaving van de orde in den rug, voor beveiliging en, bij kleine troepenafdeelingen, tot dekking van den bagagetrein.

De hoofdtaak van de achterhoede van een groote troepenmacht is derhalve: het handhaven van de orde in den rug.

Hoe dit evenwel zal moeten geschieden is mij nimmer duidelijk geweest. In het algemeen zal het hier toch gaan om het optreden tegen zich bedrinkende achterblijvers, tegen plundersaars enz.

Het ontbreekt den achterhoede Ct. evenwel ten eenen male aan tijd, om zich daarmede te bemoeien, omdat hij, ingevolge marschbevel, aan een bepaalden afstand tot de hoofdmacht is gebonden. Tevens behoudt hij de opdracht te zorgen voor beveiliging van den rug. Handhaving van de orde eischt tijd en bewegingsvrijheid, beveiliging eischt het houden van een bepaalden afstand.

Het schijnt mij daarom ondoenlijk om beide opdrachten aan dezelfde afdeeling te geven. Voor het handhaven van de orde in den rug dienen dan ook politietroepen op *rijwielen* te worden aangewezen.

Ook zegt het V. V. dat de achterhoede gewoonlijk zwak zal zijn.

De factor, welke in de allereerste plaats de sterkte van de achterhoede bepaalt, is voornamelijk de sterkte van de troepenafdeeling, die de achterhoede heeft uitgezonden. Marcheeren b.v. eenige divisieën evenwijdig aan elkander, dan heeft een sterke achterhoede geen reden van bestaan en is één sectie per divisie meer dan voldoende, zelfs al marcheert men door vijandelijk land.

Verricht daarentegen de divisie den opmarsch zelfstandig, dan verdient het aanbeveling, de achterhoede sterker te maken. Dit wel niet zoozeer, omdat gedurende den marsch meer gevaar in den rug dreigt, dan wel, omdat de achterhoede, gedurende het gevecht der zelfstandige divisie, haar taak van rugbeveiliging *blijft* waarnemen. Het is juist daarom, dat het aanwijzen van eene compagnie met keukenwagen (zelfstandige verpleging) voor zoo'n geval de meeste aanbeveling verdient.

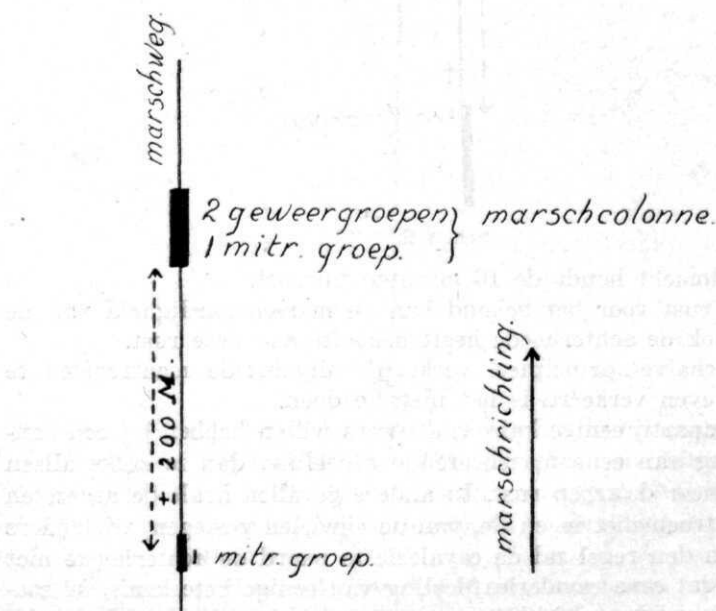
In het V. V. ware daarom een derde geval te behandelen, n.l. III. Taak der achterhoede, gedurende het gevecht van de hoofdmacht.

In het algemeen kunnen zich voor de achterhoede, (marsch in 's vijands richting) de volgende gevallen voordoen:

1. De hoofdmacht marcheert.

De sectie wordt ingedeeld als de schets aangeeft.

Marschformatie van de sectie achterhoede.
(Marsch in 's vijands richting).

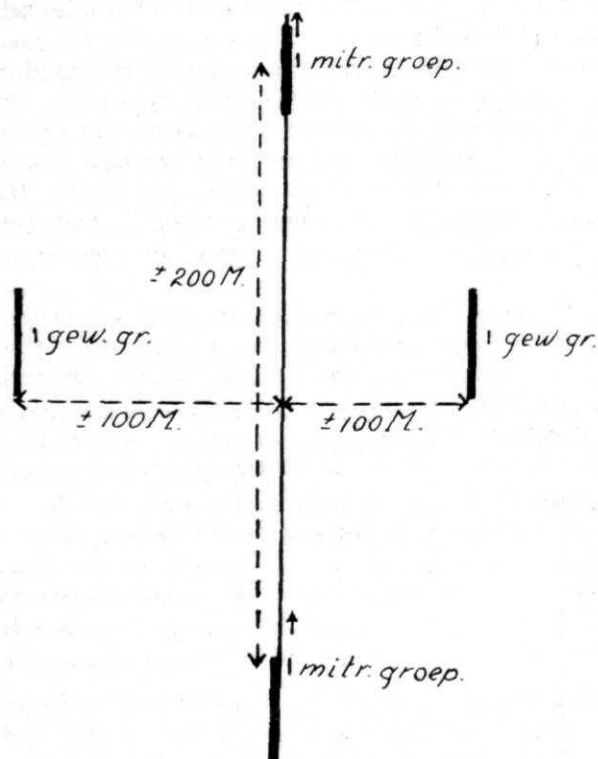

Schets 1.

Aanbeveling verdient de toevoeging van eene patrouille wielrijders, die tot ver achter in den rug kan waarnemen. Indien vijandelijke eava-

lerie wordt gemeld, is het aannemen van den manoeuvreervorm voor de sectie gewenscht. (Schets 2). De mitr.groep welke vooraan marcheert, kan het vuur van een bedreigde gewoergroep versterken.

Marschformatie, nadat vijandelijke cavalerie is gemeld.

Schets 2.

2. De hoofdmacht houdt de 10 minuten uurrust.

Dient deze rust voor het behoud van de marschvaardigheid van de hoofdmacht, ook de achterhoede heeft behoefte aan deze rust.

Het is derhalve principieel verkeerd, uitgebreide maatregelen te nemen, maar even verkeerd is het niets te doen.

Zal de tegenpartij eenige kans van succes willen hebben bij een aanval in den rug van eene marcheerende afdeeling, dan is zulks alleen mogelijk, wanneer de troep rust. In andere gevallen haalt de afgezeten cavalerie den troep niet in en de, van de rijwielen gestegen, wielrijders al evenmin. In den regel zal de cavalerie te paard de achterhoede niet aanvallen, omdat eene cavalerieafdeeling van eenige beteekenis, òf zoover niet kan doordringen, òf liever verwarring zal stichten in de hoofdmacht.

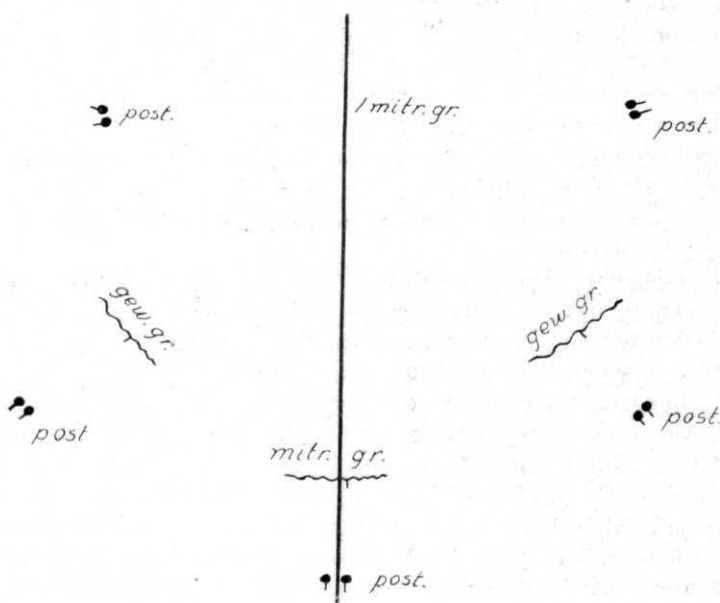
Indien een aanval op de achterhoede zal worden uitgevoerd, geschiedt hij verrassend en snel.

Wil men, nadat de aanval is gemeld, nog maatregelen nemen, om tot de gevechtsformatie over te gaan, dan komt men in den regel te laat.

Eerst toch moeten de manschappen de geweren nemen, moeten zij worden verzameld en verplaatst, waarmede kostbare tijd verloren gaat.

Gedurende de rust moet de noodige waakzaamheid worden betracht, opdat men zoo snel mogelijk gevechtsvaardig zal kunnen zijn. Deze gevechtsvaardigheid mag evenwel niet ten nadeele komen van den troep. Daarom moet het loopen van patrouilles gedurende de 10 minuten uurrust worden vermeden en zal men moeten volstaan met een post, die, gezichtsverband houdend, wordt vooruitgeschoven.

De troep zelf neemt den gevechtsvoorm aan, de Lt. Ms. in stelling, de manschappen in tirailleurlinie, de geweren naast zich, de ransels worden afgelegd. De opstelling van de sectie achterhoede wordt dan, zooals in schets 3 is aangegeven.

Schets 3.

Gedurende de 10 minuten uurrust groepeerde de compagnie zich als volgt: 3 secties rusten langs den weg, plaatsen één mitrailleurgroep rechts en links in het zijterrein. De 4e sectie, die op ± 300 M. achter de 3e sectie marcheerde, zendt haar groepen als op de schets is aangegeven, ook al is geen cavalerie gemeld.

Overvallingen en overrompelingen zijn nu uitgesloten.

Zoo mogelijk wordt de weg eenvoudig versperd en bij langere rusten wordt de versperring op den marschweg zwaarder gemaakt, teneinde het snel doordringen van pantserauto's te beletten.

3. De hoofdmacht houdt eene langdurige rust.

In beginsel groepeeren de sectie en de compagnie zich, als hierboven is aangegeven. Het verdient evenwel aanbeveling, bij een vijandig gezinde bevolking of wanneer cavalerie in het zijterrein is gemeld, tot patrouilleeren over te gaan en belangrijke punten in den rug van de marcheerende afdeeling te bezetten (b.v. brug, kruispunt van wegen, dorpsrand, boschrand enz.).

De C. Ct. neemt maatregelen, dat ook de achterhoede, welke tot zijn compagnie behoort, te eten krijgt.

Een van de groote moeilijkheden, waarmede de Ct. van de achterhoede in den regel te kampen heeft, is wel het gemis aan gegevens. In den regel vergeet men dit onderdeel. Wordt de uurrust gehouden, dan bemerkt de achterhoede Ct. dat vanzelf; wordt daarentegen eene langere rust gehouden, dan is de achterhoede Ct. daarvan in den regel onkundig. De A. B. (of colonne Ct.), heeft zooveel aan zijn hoofd, dat hij aan de kleine afdeeling ver achteraan niet denkt.

In verband daarmede ware te bepalen, dat de Ct. van wiens onderdeel de achterhoede is aangewezen, tevens, zonder daartoe bevelen af te wachten, de noodige gegevens verstrekt aan den Ct. der achterhoede, zoodat deze steeds op de hoogte wordt gehouden van hetgeen er bij de hoofdmacht geschiedt. Is de achterhoede ééne sectie sterk, dan ontvangt de S. Ct. deze inlichtingen van zijn C. Ct.; is de achterhoede ééne compagnie sterk, dan verstrekt de B. Ct. deze inlichtingen.

II. *Terugtochtsmarsch.*

Alle voorschriften zijn het er over eens, dat een terugtocht bij dag, wanneer men in nauwe aanraking met den tegenstander is, tot de onmogelijkheden behoort, tenzij weersgesteldheid (regen, sneeuw, mist) de teruggaande troepen aan 's vijands waarneming onttrekt.

In het algemeen zal men dan ook trachten bij een ongunstig verloop van het gevecht, de voorste strook(en) te behouden, door het inzetten van een voldoende aantal mitrailleurs. Hierdoor toch voert men de vuurkracht op de eenvoudigste en meest afdoende wijze op. De aanval van de tegenpartij zal in ieder geval moeilijker worden en direct nastormen wordt hierdoor onmogelijk gemaakt. Deze mitrailleurs trachten derhalve tijd te winnen tot de duisternis is ingevallen, waardoor de aanvaller wordt verhinderd, gericht vuur af te geven op de terugtrekkende verdedigende troepen.

Deze tijdwinst moet dan ook door den verdediger zoo goed mogelijk worden benut en daarom kan hij er toe overgaan de meer achterwaarts opgestelde troepen langs gedekte wegen, den terugtocht te laten aanvangen. De troepen, welke zich meer vooraan bevinden, binnen de waarnemingsfeer van den vijand, zijn echter aan hunne plaatsen gebonden, willen zij niet worden vernietigd. Zij moeten derhalve het invallen van de duisternis afwachten. Treinen, welke meer achterwaarts zijn opgesteld, kunnen direct worden teruggezonden, in andere gevallen kan de marschweg, welke zij bij nacht hebben te volgen, door de Cn. reeds worden verkend.

Het grootste gevaar voor den terugtocht vormen de *menschen*, die, teneinde snel te kunnen marcheeren, de wegen moeten volgen, aan vuurevervallen van artillerie bloot staan, en met hun gedaald moreel een prachtig object vormen voor panieken. Zij vormden gedurende de eigenlijke verdediging, het actieve element, het middel om tot de beslissing te geraken, door tegenaanvallen, door het afslaan van vijandelijke stormaanvallen met de bajonet. Zij hebben aan dat doel niet kunnen beantwoorden, want zij hebben den terugtocht aangenomen, doch blijven het actieve deel vormen van het leger en moeten derhalve in de allereerste plaats worden onttrokken aan de vijandelijke vervolging. Is de terugtocht bij nacht begonnen, dan zal men trachten afstand te krijgen van den vervolger en het niet meer op bajonetaanvallen laten aankomen. Met alle macht zal men er naar streven de directe voeling met de tegenpartij te verliezen, door hem oponthoud te bezorgen, m. a. w. door hem telkens onder *vuur* te nemen vooral van L. M. en Z. M. Het groote *passieve* weerstandsvermogen van deze wapens komt den teruggaanden verdediger hier uitnemend te stade, het bespaart hem tal van menschen, die het geweer als *vuurwapen* moeten gebruiken.

Wij komen derhalve tot het volgende principe.

Stand houden in de voorste strook tot het invallen van de duisternis; aanvoer van machinegeweren in deze strook, om standhouden mogelijk te maken.

Meer achterwaarts gelegen troepen gaan terug, na, met mitrailleurs een gunstige weerstandslijn te hebben bezet. De voorste strook trekt gedurende de duisternis op deze tweede lijn terug, eenige mitrailleurs blijven de opmarschwegen onder vuur nemen.

Indien de eigen troepen er in zijn geslaagd om voldoende afstand te krijgen, gaan ook de mitrailleurs terug en vormen de *achterhoede*.

Wij meenen te hebben aangetoond, dat de *achterhoede* in hoofdzaak kan bestaan uit mitrailleurs, omdat alleen een *afstootende* werking moet worden verkregen en de aanwezigheid van veel *menschen* de bevelvoering *onnoodig* bemoeilijkt en zeer kwetsbare doelen biedt.

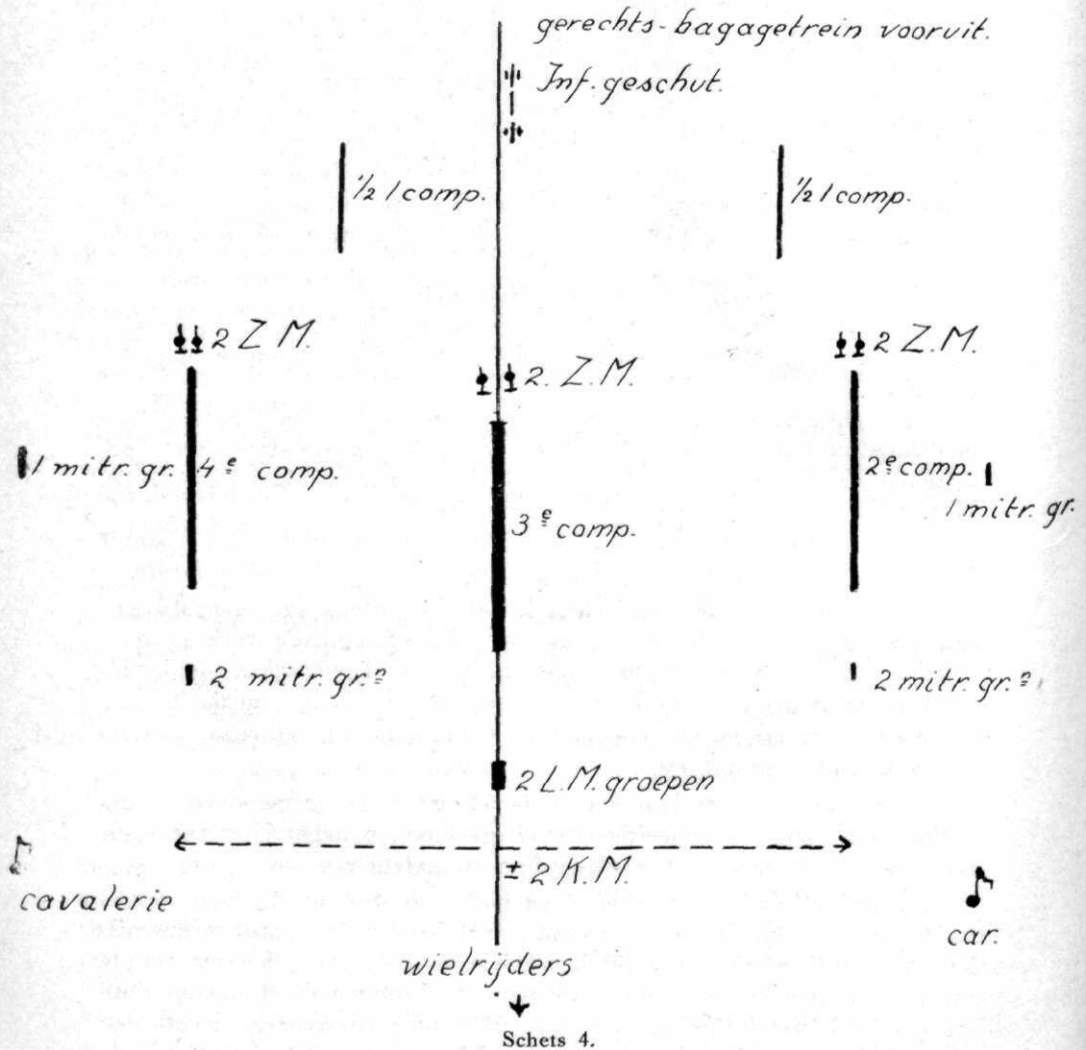
De eerste vraag is nu, hoe komen wij aan de mitrailleurs, van de mitrailleur-opnamestelling.

In het algemeen verdient het aanbeveling, daarvoor personeel te gebruiken, dat zoo min mogelijk moreel geschokt en lichamelijk vermoeid is, m. a. w. troepen van de algemeene of laatste reserve.

In tegenstelling met vroeger, toen men deze troepen in haar geheel moest inzetten, kan men nu volstaan, met het inzetten van de mitrailleurgroepen, en kunnen de infanteriegroepen afmarcheeren om de nieuwe stelling in staat van tegenweer te brengen. Wel missen deze troepen tijdelijk hunne L. M. en Z. M., maar zij vormen slechts een klein deel van de hoofdmacht en zijn de aangewezen troepen voor de algemeene reserve van de nieuwe stelling.

De compagnieën, behoorende tot de troepen belast met het innemen van de mitrailleur-opnamestelling, staan derhalve hare mitrailleurgroepen, de bataljons hunne mitrailleurpelotons af aan den Ct. van de mitrailleur-opnamestelling. De infanterie-groepen, e.q. telefoonafdeeling, geneeskundig personeel, gevechtstrein, marcheeren onder commando van de oudste luitenants der compagnieën terug (de infanteriegroepen van het bataljon vereenigd).

Marschvorm van een Bataljon
Achterhoede (1 comp. is 8 mitr.groepen.)

Aangezien de opnamestelling reeds vroegtijdig wordt ingenomen, kan de terugtocht van de infanteriegroepen geschieden vóór dien van de

hoofdmacht. De B. Ct. blijft het commando waarnemen over zijn bataljon, dat nu alleen uit mitrailleurgroepen bestaat en dus tot de helft is teruggebracht (het bestaat dus uit 4×8 mitr. gr. = 32 mitr. gr. + M. P.).

Is de opnamestelling ingenomen, dan zullen, na het invallen van de duisternis, de eigen troepen achter deze stelling terugtrekken. De tegenpartij zal gedurende den nacht zeer behoedzaam volgen en oplopende tegen een, met L. M. en Z. M. sterk bezette stelling, den aanval niet kunnen ondernemen, zonder voorafgaande verkenning. In den regel zal ook wel de dag langzamerhand aanbreken.

Aangezien de opnamestelling gunstig gekozen *kan* zijn, omdat men voor het uitkiezen daarvan beschikte over ruimte en tijd, zal bij dag de bezetting aan L. M. en Z. M. aanzienlijk kunnen verminderen (de werkings sfeer is veel grooter dan bij nacht) en de terugtocht door het grootste deel kunnen worden ondernomen. Eenige mitrailleurs blijven achter om den vijand op te houden.

De overigen vormen de *achterhoede* (deze bestaat derhalve, voor wat betreft de infanterie, alleen uit de mitrailleurgroepen, van de, als achterhoede aangewezen, onderdeelen. Deze onderdeelen zijn afkomstig van de voormalige Algemeene- of Laatste reserve). Zou men deze achterhoede laten marcheeren langs één marschweg, met eene indeeling zooals die van de voorhoede, (hoofdtroep van de achterhoede, achtertroep en achterspits) dan zou men al heel weinig profiteeren van de dracht en de werkings sfeer van de mitrailleurs, vooral, wanneer de voeling met de tegenpartij nog niet geheel verloren is. Aan de compagnieën kan men eene grootere frontbreedte geven, dan in het beslissend gevecht, omdat men den terugtocht moet aannemen, *wanneer zulks nog mogelijk is*, m. a. w. men laat het niet komen tot een gevecht op korten afstand en nog minder tot een bajonetgevecht (reden waarom men dan ook de infanteriegroepen missen *kan*). Van de 8 L. M. van de compagnie kan men er derhalve zeker 6 in voorste lijn plaatsen en kan men stelling nemen achter eene belangrijke terreinafscheiding b.v. kanaal, rivier, dan kan men alle 8 in voorste lijn opstellen, teneinde den opmarsch van den vijand dusdanig te vertragen, dat de eigen hoofdmacht in vredesmarsch de nieuwe bestemming kan bereiken.

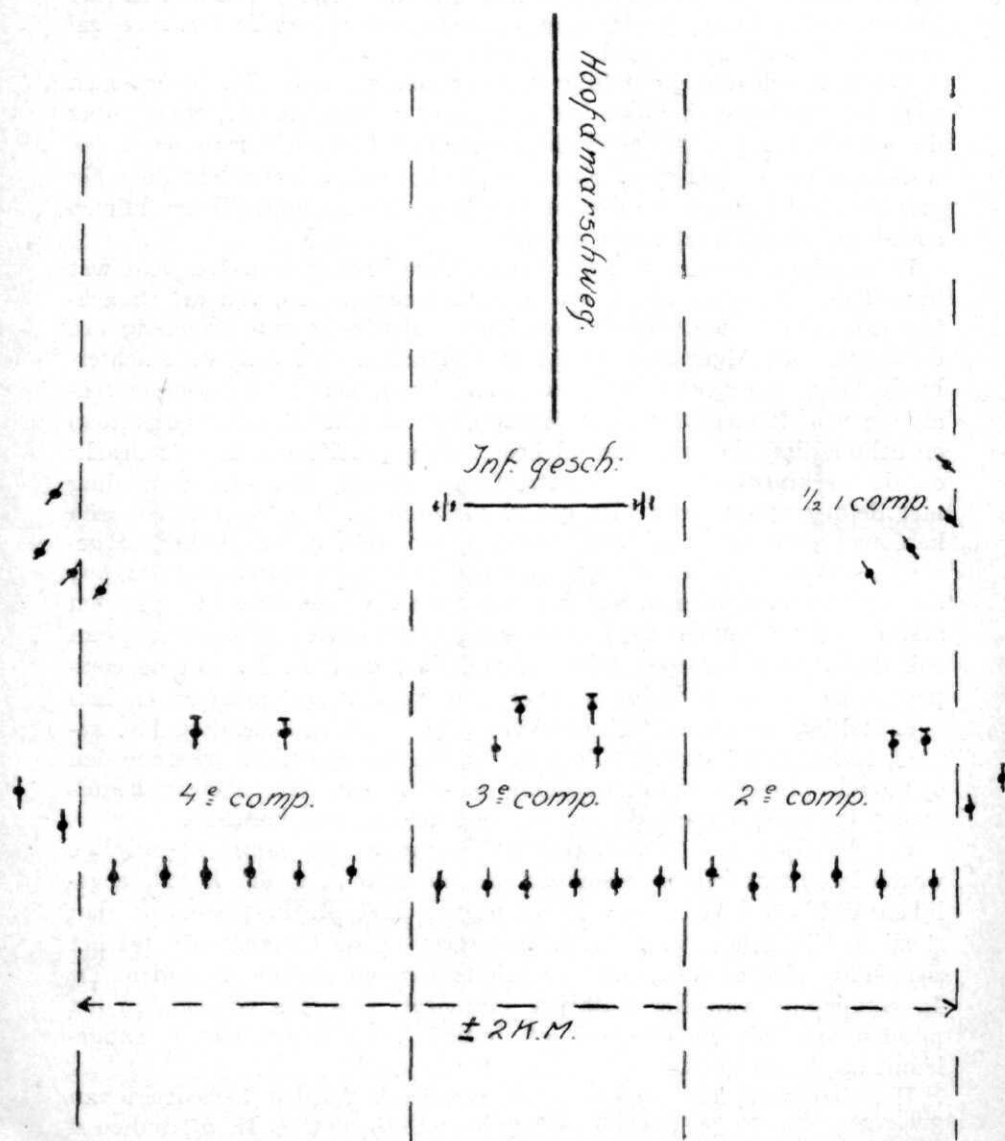
Per bataljon kan men derhalve 3 compagnieën langs evenwijdige wegen laten marcheeren, waardoor men in staat is, in den kortst mogelijken tijd een breed front in te nemen. Het M. P. marcheert dan 't zij in zijn geheel vooraan, of in sectien bij de compagnieën tot het *zoonoodig afgeven van vuur op middelbare en groote afstanden*. De 4e compagnie van het bataljon marcheert eveneens vooraan, in het midden van het opmarschvak of, indien het bataljon niet is aangeleund op de vleugels.

Het bataljon kan dan een opmarschvak worden toebedeeld van $3 \times 6 \times \pm 70$ M. per mitrailleur = $\pm 1\frac{1}{2}$ à 2 K.M. of, indien 4 compagnieën naast elkaar marcheeren $4 \times 6 \times \pm 70$ M. = ± 2 à $2\frac{1}{2}$ K.M.

Door deze groote frontbreedte wordt den vervolger de evenwijdige vervolging zeer bemoeijkt, vooral indien de terugtrekkende troepen zich op hunne vleugels kunnen beveiligen door wielrijders en cavalerie, waaraan een groot aantal L. M. zijn toegevoegd. (Schets 5.).

Is de rechtstreeksche aanraking met den vijand verloren gegaan, ook dan verdient eene marschindeeling, als hierboven is aangegeven de

Het ontwikkelde Bataljon Achterhoede

Schets 5.

voorkeur, omdat dan eene snelle gevechtsontwikkeling is gewaarborgd en de onderdeelen gedurende den marsch minder trefbaar zijn.

Wij meenen, dat eene achterhoede van de samenstelling als wij ons die gedacht hadden, niet alleen veel beter is te commandeeren, maar veel minder ontvankelijk is voor panieken en voor moreele schokken, omdat de infanterie, waaruit zij bestaat, zich groepeerd om de mitrailleurs.

III. *Taak der achterhoede gedurende het gevecht.*

De taak der achterhoede is in het algemeen *niet* geëindigd, wanneer de hoofdmacht het gevecht aangaat. Alleen de A. B. ontheft haar daarvan. Het optreden van de achterhoede wordt *belangrijker*, naarmate het troepenonderdeel, door welke zij is uitgezonden, *kleiner* is. Immers in zoo'n geval bestaat kans, dat aanslagen in den rug der strijdende afdeling worden uitgevoerd.

De achterhoede bezet daarom, indien zoo'n aanval in den rug is te verwachten, belangrijke kruispunten van wegen, belangrijke terrein-afscheidings en doet patrouilleeren. Zij moet vijandelijke aanvallen zelfstandig kunnen afslaan en richt daartoe eene stelling in, welke aan geweren en mitrailleurs de grootste werking verzekeren. Zoonoodig wordt daartoe pionierwerk verricht.

Zij belast zich, *zonder daartoe nadere bevelen af te wachten* met:

- a. beveiliging van treinen;
- b. beveiliging van munitieaanvulling in den rug;
- c. de regeling van het verkeer over de hoofdwegen, wanneer ingrijpen noodig blijkt en geen verkeers- of politietroepen aanwezig zijn;
- d. het optreden tegen spionnage en vijandelijke bevolking;
- e. beveiliging van arbeid aan wegen;
- f. het treffen van voorbereidingen voor het snel afsluiten van wegen tegen pantserauto's.

Naarmate haar beveiligende taak van minder belang is, doordat de frontbreedte der eigen troepen zeer groot is, zal de achterhoede zich meer wijden aan het genoemde a—f. Waar eenigszins mogelijk ontheft men de achterhoede van haar taak en drage die over aan detachementen lichtgewonden. De Ct. der achterhoede dient op de hoogte te zijn en zichzelf op de hoogte te houden van de standplaats van den A. B. en van de aanwezigheid van eigen troepen in de nabijheid.

Indien tengevolge van het slagen van den aanval, de afstand grooter wordt, bepaalt de Ct. van de achterhoede zelf, of hij de beweging zal volgen, dan wel of hij in zijn oorspronkelijke opstelling zal blijven.

In het algemeen moet de Ct. van de achterhoede er op rekenen, dat hij zichzelf op de hoogte moet houden van het verloop van het gevecht der hoofdmacht, omdat de aandacht van allen *naar voren* is gericht.

Uit het bovenstaande volgt, dat de Ct. van de achterhoede bijna geheel zelfstandig zal optreden, reden waarom het van groot belang is, het commando alleen aan goede krachten toe te vertrouwen.

Een en ander over industriële oorlogsvoorbereiding.

DOOR

P. W. SCHARROO,

Kapitein der Genie, Leeraar aan de Hoogere Krijgsschool.

I. Karakter van den modernen oorlog.

Het zal onnoodig zijn hier nog uitvoerig uiteen te zetten, dat de laatste oorlog een beeld vertoonde, dat geheel verschilt van de wijze, waarop de vroegere oorlogen werden gevoerd. In het bijzonder komt dit verschil tot uiting in twee punten, n.l.:

1°. De inzet van de geheele moreele en materiële volkskracht, waardoor het o.m. mogelijk werd om

2°. de techniek hare volle kracht te doen ontplooiën ten dienste van de tactiek.

In 1914 gold nog als algemeene leer voor de oorlogvoering, dat de strijd in hoofdzaak zou worden uitgevochten door de legers en vloten van de oorlogvoerende mogendheden. De vreedzame burger mocht hiervan zoo weinig mogelijk last ondervinden. Ook op de laatste Vredesconferentie is deze grondgedachte nog overheerschend bij de onderhandelingen.

In een artikel in de „Revue de France” van 1 Augustus 1921, „Les heures tragiques d'avant-guerre”, wordt er op gewezen, hoe in Augustus 1914 het meerendeel van de Franschen geen begrip hadden van het karakter van den oorlog en dezen beschouwden als „grootte manoeuvres”, waar alleen het gemobiliseerde leger mede te maken had.

Welk een geheel ander beeld vertoont de laatste oorlog! De strijd van volk tegen volk, doorgevoerd in zijn uiterste consequentie, vervangt de worsteling tusschen de legers. De soldaten in de loopgraven, de matrozen in de duikbooten, staan niet meer alleen. Zij strijden tezamen met de mannen van kennis, vernuft en volharding, die achter het front de middelen aangeven, om de industrie te mobiliseeren tot de uiterste prestatie; met de werklieden, jong en oud van beiderlei kunne, die hunne volle kracht geven, om in fabrieken in lange arbeidsdagen deze middelen ten uitvoer te brengen; met de mijnwerkers, die hunne afmattende taak met onvolprezen volharding en zelfopoffering in het belang van het vaderland volbrengen; met de mannen en vrouwen, die op het land werken; met allen, die, niet meer in staat om zelf te werken, hun laatsten cent offeren voor de oorlogsleeningen; en niet het minst met de velen, die jaren achtereen in de grootste ontbering moeten leven in den voortdurenden strijd met den honger. Het werd eene worsteling tusschen de economische en vooral tusschen de moreele volkskrachten, ingezet tot hare uiterste capaciteit. Allen, voor allen!

Zelfs in de grootste oorlogen van vroeger jaren werd het politieke, het maatschappelijke, het cultureele leven der oorlogvoerende volken slechts in beperkte mate aangetast. In den laatsten oorlog werd alles

gesteld in dienst van den strijd; was ieder, jong of oud, doordrongen van de overtuiging, dat het ging om het behoud van het vaderland, om de plaats, welke dit in de rij der volkeren zou innemen.

Aan de krachtige uiting van den volkswil; aan de energie en den arbeidswil van allen, zonder uitzondering; aan de inzet van alle personeele en materiële krachten is het toe te schrijven, dat de techniek in den laatsten oorlog in enkele maanden vorderingen kon bereiken, die vroeger eerst in tientallen van jaren konden worden verkregen.

Waar Napoleon opmerkte, dat de tactiek elke tien jaren zich moet wijzigen, daar doet zich dit verschijnsel in den laatsten oorlog in zeer korte tijdsverloopen voor. De geweldige massa's mannen, wapens, levensmiddelen, financiële en vooral technische hulpbronnen hadden in den laatsten oorlog snelle, periodieke wijzigingen in de methode van oorlogvoeren ten gevolge. Steeds opnieuw maakte de tactiek gebruik van de nieuwe hulpbronnen, welke de techniek haar in steeds ruimer mate bood. Elke nieuwe krachtsinspanning van het volk in zijn geheel moest door den tegenstander worden gevolgd, wilde hij niet ondergaan in de worsteling.

Aan de fronten wordt zelfs in de ernstigste gevechten door geen der partijen een terreinwinst van beteekenis behaald. Het resultaat van elke doorbraakpoging is slechts een som van verliezen aan mannen, aan materiël, aan hulpbronnen, aan moreel. Meer dan ooit tevoren zijn in de moderne oorlogvoering de moreele en psychische factoren de beslissende. Joseph de Maistre heeft gezegd: „Een verloren veldslag is een slag, dien men *denkt* te hebben verloren, want in *materiëelen* zin wordt een slag niet verloren.”

Hieruit is af te leiden, dat een slag alleen *moreel* wordt verloren, maar ook, dat hij *moreel* wordt gewonnen. Dat overwinnen gelijk staat met den *wil* om te overwinnen, hebben de Franschen in 1918 bewezen. Maar evenzeer heeft de Duitsche nederlaag aangetoond, dat, met de inzinking der moreele en economische volkskracht, de moderne oorlogsworsteling verloren wordt.

Economische en moreele volkskracht is ook militaire kracht. De volkskracht is de eerste grondslag van de weermacht! Dit is de belangrijkste les van den laatsten oorlog ten opzichte van de moderne oorlogvoering; deze les moet bij elke nationale oorlogsvoorbereiding worden ter harte genomen. Het militaire vraagstuk is vóór alles een *maatschappelijk* vraagstuk geworden, dat niet in zuiver militairen zin, maar in *algemeen maatschappelijke richting* moet worden opgelost.

Want ook in de toekomst is de strijd van volk tegen volk te wachten. Het probleem van dezen tijd is het probleem der democratie. Niet van de regeering, maar van het volk zal in de toekomst de wil, het besluit tot den oorlog uitgaan.

Maar dan zal ook het volk als geheel dezen oorlog voeren. Het bezit alleen van een goed uitgerust leger en eene goede vloot is thans niet

meer voldoende om de veiligheid van het land te verzekeren en de nationale politiek tegenover het buitenland te steunen. Wel echter zal beslissend zijn de wijze, waarop hierbij van alle nationale hulpbronnen aan personeel en materiëel gebruik wordt gemaakt en in welke verhouding deze in kracht en organisatie staan tot de buitenlandsche. *De industriële mobilisatie moet hierbij even goed zijn verzekerd en voorbereid als de zuiver militaire.* De oorlogsvoorbereiding van het geheele volk is de beste waarborg om een oorlog te voorkomen.

Wij leven thans in een tijd, waarin niet alleen elk individu, maar vooral ook de Staat tot de grootst mogelijke spaarzaamheid in uitgaven verplicht is. Eene zorgvuldige economische oorlogsvoorbereiding zal geen financiële offers vragen, maar daarentegen in vele opzichten kunnen leiden tot vereenvoudigingen in de organisatie van de weermacht met de daaraan verbonden bezuinigingen, terwijl eventueele uitgaven niet alleen aan de weermacht, maar in de eerste plaats aan de economische volkskracht ten goede zullen komen.

Zeer terecht haalt de Kapitein van Ermel Scherer dan ook in zijne voordracht „Onze toekomstige legervorming”¹⁾ het vraagstuk der legervorming uit het enge, zuiver militaire keurslijf, waarin dit bij ons steeds angstvallig werd opgesloten. Zoowel niet-militairen als militairen zullen moeten inzien, dat de nationale oorlogsvoorbereiding thans is eene *volkszaak* in den meest uitgebreiden zin des woords. Voor de officieren in het bijzonder sluit dit in zich, dat zij niet alleen als staatsburger, maar vooral ook als militair, met kracht moeten medewerken aan de verhooging van de economische, de lichamelijke en de moreele volkskracht²⁾. *Algemeen maatschappelijke ontwikkeling is daartoe minstens even onmisbaar als militaire vakkennis.* Helaas zijn vele officieren hiervoor nog ziende blind en hoorende doof. Hieronder zal dit nog nader worden uiteengezet.

II. De industriële oorlogsvoorbereiding in het buitenland vóór 1914.

Vooral tengevolge van de omstandigheid, dat de oorlogvoering een geheel ander karakter kreeg, dan voorzien was, is in de oorlogvoerende landen de industriële voorbereiding voor den laatsten oorlog geheel onvoldoende gebleken. Zeker ook is dit toe te schrijven aan het feit, dat de groote beteekenis van de techniek voor de moderne oorlogvoering niet algemeen werd ingezien³⁾. En toch stond b.v. de Duitse techniek reeds vóór den laatsten oorlog zéér hoog. De elektrische en de chemische industrie beheerschten zelfs de wereldmarkt, terwijl ook de ijzerindustrie, steunend op den kolenrijkdom van het land, zeer belangrijk was.

¹⁾ Zie Orgaan Krijgswetenschap, 1920—'21, IIe Aflevering.

²⁾ Zie Debeney. „L'officier”. (Revue des deux Mondes, 1 Mei 1920).

³⁾ Boethke. „Die Allgemeintechnik und ihre Organisation im Weltkriege.” (Technik und Wehrmacht, 1919, Heft 11—12).

De gevolgen van de miskenning van de waarde der techniek als hulpmiddel van de tactiek kwamen reeds in het begin van den laatsten oorlog tot uiting. De onvoldoende technische opleiding in vreedstijd werd door de practijk der eerste oorlogsmaanden op gevoelige wijze gestraft, toen bij den opmarsch naar de Marne de Duitsche cavalerie de met verachting weggeworpen schop miste, en niet in staat was het terrein als strijdmiddel te gebruiken en te verbeteren ¹⁾. Met kolenschoppen en stukken blik trachtten de uhlanen eenvoudige dekkingen op te werpen ²⁾, omdat zij nagenoeg geen schoppen hadden en deze ook nauwelijks wisten te gebruiken.

Zoo zouden nog talrijke voorbeelden zijn aan te halen, mede over de onvoldoende opleiding in technischen zin, over de minder juiste wijze, waarop de technische troepen, wier getalsterkte veel te gering was, vooral in het begin van den oorlog werden gebruikt, enz. ³⁾.

Meer nog dan in den bewegingsoorlog deed zich de waarde der techniek gevoelen in den loopgravenstrijd, die slechts mogelijk was door de bijna ongelooflijke hoeveelheden aan technische hulpmiddelen, welke de nationale industrieën hiervoor beschikbaar konden stellen. Eerst toen bleek, vooral in Duitschland, dat de industriële oorlogsvoorbereiding onvoldoende was.

Met het oog gericht op vroegere oorlogen was aan de ontwikkeling van de nationale techniek niet voldoende aandacht geschonken, was het grootste deel van het officierskorps volkomen onbekend met den toestand en het productievermogen van de nationale industrie en daardoor ook met de wijze, waarop deze snel voor oorlogsdoeleinden gemobiliseerd zou kunnen worden; met de hoeveelheden grondstoffen, levensmiddelen, e.d., die reeds in vreedstijd zouden moeten worden opgelegd, enz., enz.

Zoo b.v. was het belangrijke metalenvraagstuk in het geheel niet geregeld. Geen gegevens bestonden over de hoeveelheden metalen, die voor oorlogsdoeleinden noodig zouden zijn; over de wijze, waarop deze uit het binnen- of buitenland zouden zijn te verkrijgen; over de in het land zelf aanwezige hoeveelheden, enz. Eene uitzondering was het, als eene fabriek zelf, met het oog op oorlogsmogelijkheden, eene hoeveelheid van zekere metalen in voorraad hield.

Toch was deze aangelegenheid voor Duitschland van groot belang, want, behalve ijzer, zink en lood, werden in Duitschland vóór den laatsten oorlog weinig metalen gewonnen. Per maand werden b.v. 2000 ton koper gewonnen en waren in het begin van den oorlog 15000 ton noodig. Voor andere metalen waren deze verhoudingen nog ongunsti-

¹⁾ Zie o.m. Vogel. „3000 Kilometer mit der Garde-Kavallerie“.

²⁾ von Cramm. „Patrouilleritte und Kämpfe einer Kavallerie-Division“.

³⁾ Zie hiervoor „Wetenschappelijk Jaarbericht van de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap“, 1914—1919, blz. 298, e. v. en

P. W. Scharroo. „De taak van de technische troepen in den modernen oorlog.“ (De Militaire Spectator, 1920, No. 6).

ger en b.v. voor nikkel 0:500, aluminium 100:1000, tin 10:400; wolf-ram 2:80, enz. Het is een geluk geweest voor Duitschland, dat in het begin van den oorlog *toevallig* eene groote hoeveelheid metalen in het land aanwezig was en de Entente niet eerder tot de blokkade overging.

Eene economische en industriële oorlogsvoorbereiding ontbrak in Duitschland geheel. Vóór den oorlog werd hierop door den Generalen Staf en zelfs uit industriële en handelskringen wel gewezen; van regeeringszijde werd dit echter onnoodig geacht, aangezien aan een toekomstigen oorlog slechts een zéér kort verloop werd toegedacht.

Behalve enkele fabrieken van wapens, munitie, e.d., eene zeer uitgebreide springstoffenindustrie, enz., had Duitschland vóór den oorlog slechts twee groote particuliere ondernemingen, die, behalve vredesmateriëel, ook in het groot oorlogsmateriëel vervaardigden, t.w. de „Friedrich Krupp A. G.” in Essen en de „Rheinische Metallwaren- und Maschinenfabrik” (E h r h a r d t) in Düsseldorf. De meening bestond, dat deze beide fabrieken, waarvan Krupp in 1914 reeds 35000 man personeel had, wel in staat zouden zijn, om, tezamen met de staatsbedrijven, te voorzien in het benoodigde oorlogsmateriëel. Een verder mobilisatieplan van de industrie ontbrak geheel; alleen hadden enkele fabrieken z.g. „Mobilmachungsaufträge”. Zoo goed als de militaire mobilisatie was voorbereid, zoo slecht was dit het geval met de technische mobilisatie.

Voor al in de eerste oorlogsmaanden werd dit verzuim gevoeld, toen de nationale industrie niet kon voldoen aan de overstelpende aanvragen van het leger in een tijd, waarin het bedrijf van de meeste fabrieken moest worden omgezet voor oorlogsarbeid, terwijl tevens de daarvoor benoodigde arbeiders voor het grootste deel in het leger gemobiliseerd waren, waardoor de meeste industrieën ernstig werden ontwricht en voor een groot deel zelfs moesten worden stopgezet.

Terecht zegt Generaal S c h w a r t e over het ontbreken van de noodzakelijke, industriële oorlogsvoorbereiding ¹⁾:

„Die Truppe hat drauszen durch schwere blutige Opfer diese Kurzsichtigkeit bitter büszen müssen, die Heeresleitung vielfach ihre Entschlüsse und Masznahmen dadurch beeinflusst gesehen”.

In Frankrijk was de toestand al niet veel beter. De dagelijksche munitieaanmaak werd b.v. geschat op slechts 13.600 projectielen van 7,5 c.M. en reeds op 17 September 1914 eischte het Fransche legercommando het aanmaken van 70.000 van deze projectielen per dag, in October 1914 reeds 100.000 per dag.

In het Ministerie van Oorlog bestond de „Direction de l'artillerie”, terwijl voorts beschikt werd over eene „Inspection des études et services techniques” en eene „Inspection permanente des fabrications”.

Gelijk B o u v a r d uiteenzet ¹⁾, moesten aanvankelijk de staatsfabrieken voorzien in de behoefte aan oorlogsmateriëel en wel Bourges

¹⁾ Schwarte. „Die Technik im Weltkriege”, blz. 6.

²⁾ Bouvard. „Les leçons militaires de la guerre.”

en Puteaux voor kanonnen; Tarbes en Rennes voor munitie; Tulle, Saint-Etienne en Châtellerault voor geweren. Reeds na den slag aan de Marne bleek de voorziening door de staatsfabrieken onmogelijk. Vóór 1914 maakten de Fransche particuliere fabrieken nagenoeg geen oorlogsmateriëel, met uitzondering van enkele grondstoffen en half-fabrikaten, eenig marine-materiëel en de leveringen aan het buitenland, zoodat de geheele oorlogsindustrie moest worden georganiseerd.

Daarbij kwam, dat ook in Frankrijk, door het ontbreken van een doelmatig mobilisatieplan voor de industrie, het grootste deel van het fabriekspersoneel in het leger was gemobiliseerd, waardoor het bedrijf in de meeste fabrieken ernstig werd ontwricht. Bovendien was het industriegebied in het Noorden en het Oosten des lands al spoedig in handen van den vijand gevallen. Hierdoor verminderde de productie van koper met 94 %, van zink met 76 %, van smeedijzer met 64 %, van staal met 62 %, werd het aantal hoogovens van 170 op 85, het aantal Martinovens van 164 op 116 gebracht, enz.

Die bezwaren werden niet ondervonden in Engeland, waar de legersterkte geleidelijk ontstond, zoodat dus ook de organisatie van de oorlogsindustrie hiermede gelijken tred kon houden. De werklieden, die in de mijnen en in de oorlogsindustrieën werden gebruikt, werden vrijgesteld van militaire dienstplicht.

Wat betreft de benoodigde grondstoffen, stond Frankrijk er beter voor dan Duitschland, omdat door de vrije verbinding met Engeland en Amerika in de behoefte aan grondstoffen gemakkelijk kon worden voorzien. Toch wijst ook Bouvard er op, dat de eerste maanden van den oorlog Frankrijk aan den lijve hebben doen gevoelen, dat de industriële mobilisatie een van de belangrijkste onderdeelen uitmaakt van de nationale mobilisatie. „Sa mise sur pied est une nécessité aussi impérieuse au point de vue militaire pur, que la formation même des armées de campagne. Elle doit être traitée avec soin et résolution”.

Gegronnd op een zorgvuldige vredesvoorbereiding, moet de industriële mobilisatie in het begin van den oorlog even goed zijn verzekerd als de mobilisatie van leger en vloot, teneinde aan deze laatste reeds dadelijk de grootste kracht te geven en deze ook te behouden, zonder dat hierdoor het gewone leven ingrijpend wordt benadeeld.

Terecht zeide in 1920 Maarschalk Pétain: „A côté de la préparation militaire, n'oublions pas de réserver une grande place à la préparation intellectuelle, morale, économique et industrielle de la nation”.

(Wordt vervolgd.)

Daginvloeden.

DOOR

P. M. VIS,

Majoor bij de Artillerie.

Om eenig *denkbeeld* daaromtrent te verkrijgen hebben wij aan de hand van de gegevens, ons verstrekt door den toenmaligen Eerste Luitenant bij de Artillerie *G. de Josselin de Jong*, in de Militaire Spectator van 1907 (April, Mei en Juni), sedert eenigen tijd dag voor dag nagegaan, wat de invloed van de temperatuur, den luchtdruk en den wind zou geweest zijn op de dracht en het interval.

Wij namen de waarnemingen van de filiaal-inrichting van het Kon. Ned. Meteorologisch Instituut te Rotterdam en berekenden den invloed op de baan met wind vóór en met wind achter. Wij gingen ook na, aannemende dat de barometerstand en de wind, die doorgaans slechts langzaam veranderen, gedurende 24 uur constant blijven, hoeveel de dracht en het interval toe- of afgenomen zouden zijn, tengevolge van de dagelijksche verandering in de temperatuur; alles in de veronderstelling, dat de richting en de sterkte van den wind in alle luchtlagen dezelfde zijn.

Voor het berekenen van den invloed van de temperatuur t° van het buskruit op de V_0 , namen we aan, dat de V_0 toe- of afneemt met een bedrag $\frac{t-10}{1000} \times V_0$.

Hieronder vermelden wij de uitkomsten onzer berekeningen voor het kanon van 12 c.M. L. en de afstanden 1500 M. (ten naaste bij de afstand waarop stormvuur zal worden afgegeven) en 6500 M. (een afstand voor storend vuur op wegen, enz.).

In plaats van de toe- of afname van het interval is aangegeven hoe groot de gemiddelde S.H. zou geworden zijn; dat spreekt meer.

Toelichting. Een toe- of afname van de dracht met b.v. —60 tot —114 beteekent dat op een zeker uur van den dag de dracht zou zijn verkort met 60 M. en dat die afname geleidelijk, in een tijdsverloop van b.v. 12 uren, zou zijn aangegroeid tot 114 M., of omgekeerd, en niet dat zij gedurende den geheelen dag constant zou zijn geweest en wel 87 M.

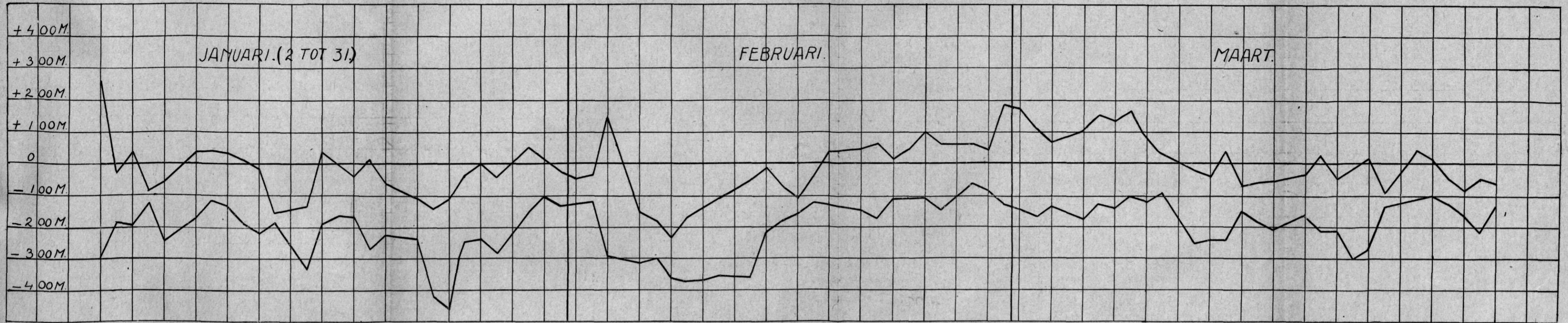
S.H. 3 tot 0 beteekent dat op een zeker uur van den dag de S.H. gemiddeld 3‰ geweest en geleidelijk 0 zou geworden zijn, of omgekeerd, en niet dat zij gedurende den geheelen dag constant en wel gemiddeld $1\frac{1}{2}$ zou geweest zijn.

Wij vestigen de aandacht op een dag als 24 Januari. Was op dien dag omstreeks het tijdstip, waarop de temperatuur het laagst was, zonder waarneming op doel of hulpdoel en zonder iets van den toestand van de atmosfeer te kennen het vuur op 6500 M. geopend, dan zou dit

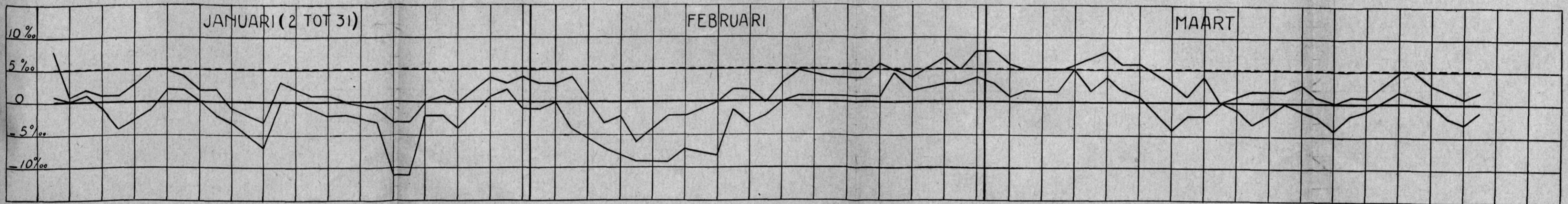
Grafische voorstelling van de toe- of afname van de dracht in meters op 6500 M.

Bovenste lijn: op het warmste gedeelte van den dag met wind achter (mee).
Onderste lijn: op het koudste gedeelte van den dag met wind voor (tegen).

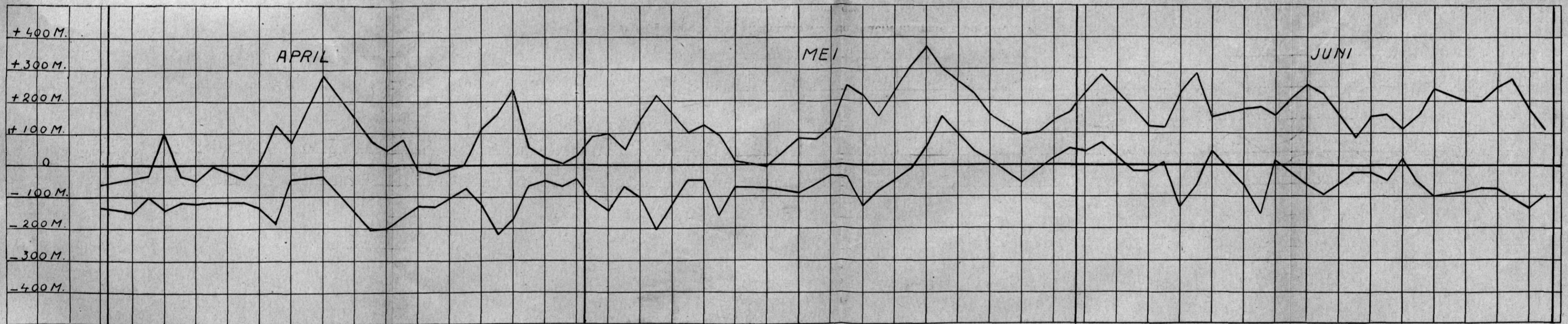
Grafische voorstelling van de S. H. in ‰ op 6500 M.

Bovenste lijn: op het warmste gedeelte van den dag.
Onderste lijn: op het koudste gedeelte van den dag.

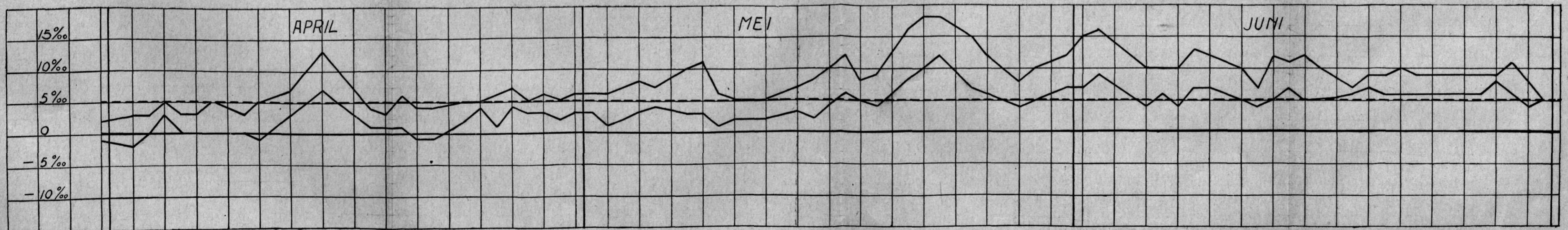
Grafische voorstelling van de toe- of afname van de dracht in meters op 6500 M.

Bovenste lijn: op het warmste gedeelte van den dag met wind achter (mee).
Onderste lijn: op het koudste gedeelte van den dag met wind vóór (tegen).

Grafische voorstelling van de S. H. in ‰ op 6500 M.

Bovenste lijn: op het warmste gedeelte van den dag.
Onderste lijn: op het koudste gedeelte van den dag.

460 te kort en het gemiddelde S.P. 16 ‰ te laag gelegen hebben. Als men er dan toch in geslaagd was om den artilleristischen afstand, enz. te bepalen, dan zou, denzelfden dag omstreeks het tijdstip, waarop de temperatuur het hoogst was, het vuur met de gevonden gegevens weder openend, dit vuur 185 M. te ver gevallen en de gemiddelde S.H. 8 ‰ te groot geweest zijn.

JANUARI.

Data	1500 M.					6500 M.										
	Toe- of afname van de dracht in M.				S. H. in ‰	Toe- en afname van de dracht in M.				S. H. in ‰						
	met wind vóór		met wind achter			met wind vóór		met wind achter								
2	-10	tot	-32	+30	tot	-2	5	-136	tot	-294	+264	tot	+106	8	tot	1
3	-26	"	-33	-14	"	-21	5. 4½	-149	"	-186	-29	"	-86	1	"	0
4	-25	"	-32	-5	"	-12	5	-157	"	-194	+43	"	+6	2	"	1
5	-18	"	-27	-18	"	-27	5. 4½	-84	"	-126	-84	"	-126	1	"	-1
6	-28	"	-47	-20	"	-39	5. 4	-139	"	-245	-59	"	-165	1	"	-4
8	-6	"	-33	+2	"	-25	5. 4½	-45	"	-171	+35	"	-91	5	"	-1
9	-4	"	-18	+4	"	-10	5	-40	"	-114	+40	"	-34	5	"	2
10	-11	"	-20	+1	"	-8	5	-92	"	-134	+28	"	-14	4	"	2
11	-20	"	-29	-4	"	-13	5	-149	"	-191	+11	"	-31	2	"	0
12	-22	"	-38	-10	"	-26	5. 4½	-139	"	-218	-19	"	-98	2	"	-2
13	-30	"	-37	-30	"	-37	4½	-153	"	-190	-153	"	-190	-1	"	-3
15	-45	"	-61	-33	"	-49	4½. 4	-255	"	-334	-135	"	-214	-3	"	-7
16	-24	"	-38	-8	"	-22	5. 4½	-120	"	-194	+40	"	-34	3	"	0
17	-23	"	-32	-11	"	-20	5. 4½	-122	"	-164	-2	"	-44	2	"	0
18	-22	"	-33	-14	"	-25	5. 4½	-124	"	-171	-44	"	-91	1	"	-1
19	-32	"	-46	-12	"	-26	5. 4½	-194	"	-268	+6	"	-68	1	"	-2
20	-33	"	-40	-21	"	-28	4½	-186	"	-223	-66	"	-103	0	"	-2
22	-32	"	-43	-24	"	-35	4½	-188	"	-235	-108	"	-155	-1	"	-3
23	-39	"	-78	-31	"	-70	4½. 3½	-225	"	-420	-145	"	-340	-3	"	-11
24	-47	"	-82	-31	"	-66	4½. 3½	-275	"	-460	-115	"	-300	-3	"	-11
25	-33	"	-44	-17	"	-28	4½	-201	"	-248	-41	"	-88	0	"	-2
26	-26	"	-42	-10	"	-26	5. 4½	-164	"	-243	-4	"	-83	1	"	-2
27	-35	"	-51	-19	"	-35	4½. 4	-206	"	-285	-46	"	-125	0	"	-4
29	-10	"	-28	+2	"	-16	5. 4½	-70	"	-154	+50	"	-34	4	"	1
30	-16	"	-23	-8	"	-15	5	-70	"	-107	+10	"	-27	3	"	2
31	-10	"	-31	-10	"	-31	5. 4½	-25	"	-136	-25	"	-136	4	"	-1

FEBRUARI.

Data	1500 M.					6500 M.											
	Toe- of afname van de dracht in M.				S. H. in 0/00	Toe- of afname van de dracht in M.				S. H. in 0/00							
	met wind vóór		met wind achter			met wind vóór		met wind achter									
1	-13	tot	-29	-13	tot	-29	5.	4 $\frac{1}{2}$	-52	tot	-131	-52	tot	-131	3	tot	-1
2	-9	"	-27	-9	"	-27	5.	4 $\frac{1}{2}$	-42	"	-126	-42	"	-126	3	"	0
3	-8	"	-56	+12	"	-36	5.	4	-56	"	-293	+144	"	-93	4	"	-4
5	-43	"	-59	-35	"	-51	4		-235	"	-314	-155	"	-234	-3	"	-7
6	-33	"	-58	-33	"	-58	4 $\frac{1}{2}$.	4	-180	"	-301	-180	"	-301	-2	"	-8
7	-49	"	-67	-45	"	-63	4		-274	"	-358	-234	"	-318	-6	"	-9
8	-42	"	-67	-34	"	-59	4 $\frac{1}{2}$.	4	-252	"	-373	-172	"	-293	-4	"	-9
9	-37	"	-65	-29	"	-57	4 $\frac{1}{2}$.	4	-220	"	-368	-140	"	-288	-2	"	-9
10	-35	"	-62	-23	"	-50	4 $\frac{1}{2}$.	4	-230	"	-356	-110	"	-236	-2	"	-7
12	-29	"	-64	-17	"	-52	4 $\frac{1}{2}$.	4	-176	"	-361	-56	"	-241	0	"	-8
13	-20	"	-36	-8	"	-24	5.	4 $\frac{1}{2}$	-134	"	-213	-14	"	-93	2	"	-1
14	-14	"	-35	-14	"	-35	5.	4 $\frac{1}{2}$	-74	"	-185	-74	"	-185	2	"	-3
15	-21	"	-32	-21	"	-32	4 $\frac{1}{2}$		-111	"	-158	-111	"	-158	0	"	-2
16	-11	"	-27	-11	"	-27	5.	4 $\frac{1}{2}$	-47	"	-126	-47	"	-126	3	"	0
17	-6	"	-26	+2	"	-18	5.	4 $\frac{1}{2}$	-45	"	-134	+35	"	-54	5	"	1
19	-12	"	-26	0	"	-14	5.	4 $\frac{1}{2}$	-75	"	-149	+45	"	-29	4	"	1
20	-16	"	-30	0	"	-14	5.	4 $\frac{1}{2}$	-100	"	-174	+60	"	-14	4	"	1
21	-6	"	-24	-2	"	-20	5.	4 $\frac{1}{2}$	-30	"	-114	+10	"	-74	4	"	1
22	-1	"	-22	+3	"	-18	5.	4 $\frac{1}{2}$	+2	"	-109	+42	"	-69	6	"	1
23	-12	"	-14	+8	"	+6	5		-105	"	-110	+95	"	+90	5	"	4 $\frac{1}{2}$
24	-9	"	-20	+7	"	-4	5		-102	"	-149	+58	"	+11	4	"	2
26	+7	"	-11	+11	"	-7	5		+22	"	-62	+62	"	-22	7	"	3
27	-4	"	-13	+4	"	-5	5		-40	"	-82	+40	"	-2	5	"	3
28	-2	"	-16	+22	"	+8	5		-56	"	-130	+184	"	+110	8	"	4

M A A R T.

Data	1500 M.				6500 M.							
	Toe- of afname van de dracht in M.		S. H. in 0/00	Toe- of afname van de dracht in M.		S. H. in 0/00						
	met wind vóór	met wind achter		met wind vóór	met wind achter							
1	+2	tot -21	+22	tot -1	5	tot 5	-31	tot -147	+169	tot +53	8	tot 3
2	-3	" -26	+13	" -10	5	" 4½	-48	" -164	+112	" -4	6	" 1
3	-4	" -20	+8	" -8	5	" 4½	-55	" -134	+65	" -14	5	" 2
5	-8	" -24	+12	" -4	5	" 4½	-95	" -174	+105	" +26	5	" 2
6	-7	" -14	+17	" +10	5	" 5	-88	" -125	+152	" +115	6	" 5
7	-2	" -25	+14	" -9	5	" 4½	-26	" -142	+134	" +18	7	" 2
8	+3	" -18	+19	" -2	5	" 5	+6	" -105	+166	" +55	8	" 4
9	-5	" -23	+7	" -11	5	" 4½	-38	" -122	+82	" -2	6	" 2
10	+5	" -22	+5	" -22	5	" 4½	+32	" -94	+32	" -94	6	" 1
12	-12	" -42	-4	" -34	5	" 4½	-99	" -252	-19	" -172	3	" -4
13	-23	" -39	-11	" -27	4½	" 4½	-161	" -240	-41	" -120	1	" -2
14	-7	" -39	+5	" -27	5	" 4½	-82	" -240	+38	" -120	4	" -2
15	-25	" -25	-17	" -17	4½	" 4½	-151	" -151	-71	" -71	0	" 0
16	-21	" -30	-13	" -22	4½	" 4½	-141	" -183	-61	" -103	1	" -1
17	-16	" -37	-12	" -33	4½	" 4½	-94	" -205	-54	" -165	2	" -3
19	-18	" -29	-10	" -21	4½	" 4½	-114	" -161	-34	" -81	2	" 0
20	-21	" -37	-5	" -21	4½	" 4½	-132	" -211	+28	" -51	3	" -1
21	-22	" -40	-14	" -32	4½	" 4½	-124	" -208	-44	" -128	1	" -2
22	-33	" -51	-13	" -31	4½	" 4	-216	" -300	-16	" -100	0	" -4
23	-28	" -46	-8	" -26	4½	" 4½	-184	" -268	+16	" -68	1	" -2
24	-20	" -31	-20	" -31	4½	" 4½	-89	" -136	-89	" -136	1	" -1
26	-9	" -25	-1	" -17	5	" 4½	-33	" -112	+47	" -32	5	" 2
27	-1	" -24	-1	" -24	5	" 4½	+17	" -99	+17	" -99	5	" 1
28	-11	" -27	-11	" -27	5	" 4½	-47	" -126	-47	" -126	3	" 0
29	-16	" -32	-16	" -32	4½	" 4½	-79	" -158	-79	" -158	2	" -2
30	-22	" -42	-14	" -34	4½	" 4½	-124	" -213	-44	" -133	1	" -3
31	-17	" -31	-17	" -31	4½	" 4½	-62	" -136	-62	" -136	2	" -1

Van 1 April af is bij de berekening van de daginvloeden gebruik gemaakt van de door den Inspecteur der Artillerie daarvoor verstrekte tabellen. Deze tabellen en die waarvan vóór 1 April is gebruik gemaakt, vertoonen, voor wat 12 c.M. L. betreft, alleen eenig verschil in den invloed van den wind op de dracht.

APRIL.

Data	1500 M.			6500 M.		
	Toe- of afname van de dracht in M.		S. H. in 0/00	Toe- of afname van de dracht in M.		S. H. in 0/00
	met wind vóór	met wind achter		met wind vóór	met wind achter	
2	-11 tot -34	-11 tot -34	5 tot 4½	-44 tot -151	-44 tot -151	3 tot -2
3	-12 " -26	-12 " -26	4½ " 4½	-30 " -98	-30 " -98	3 " 0
4	-13 " -22	-1 " -10	5 " 4½	-103 " -142	+101 " +62	5 " 3
5	-9 " -27	-9 " -27	5 " 4½	-39 " -117	-39 " -117	3 " 0
6	-13 " -29	-13 " -29	4½ " 4½	-49 " -122	-49 " -122	3 " 0
7	-2 " -27	-2 " -27	5 " 4½	-5 " -117	-5 " -117	5 " 0
9	-11 " -29	-11 " -29	5 " 4½	-44 " -122	-44 " -122	3 " 0
10	+2 " -30	+2 " -30	5 " 4½	+5 " -141	+5 " -141	5 " -1
11	-3 " -26	+9 " -14	5 " 4½	-78 " -185	+126 " +19	6 " 1
12	+12 " -13	+12 " -13	5 " 4½	+63 " -49	+63 " -49	8 " 3
14	+33 " +5	+45 " +17	5½ " 5	+78 " -42	+282 " +162	13 " 7
17	-13 " -27	-1 " -15	5 " 4½	-136 " -204	+68 " 0	4 " 1
18	-16 " -25	-4 " -13	5 " 4½	-160 " -199	+44 " +5	3 " 1
19	0 " -25	+8 " -17	5 " 4½	-58 " -170	+78 " -34	6 " 1
20	-2 " -26	-2 " -26	5 " 4½	-22 " -131	-22 " -131	4 " -1
21	-5 " -28	-5 " -28	5 " 4½	-29 " -136	-29 " -136	4 " -1
23	0 " -16	0 " -16	5 " 4½	0 " -73	0 " -73	5 " 2
24	-7 " -16	+5 " -4	5 " 5	-88 " -127	+116 " +77	5 " 4
25	-7 " -28	+9 " -12	5 " 4½	-117 " -219	+155 " +53	6 " 1
26	-3 " -19	+17 " +1	5 " 5	-103 " -176	+237 " +164	7 " 4
27	-3 " -14	+1 " -10	5 " 4½	-20 " -64	+48 " +4	5 " 3
28	+1 " -13	+1 " -13	5 " 5	+19 " -49	+19 " -49	6 " 3
29	0 " -14	0 " -14	5 " 5	0 " -68	0 " -68	5 " 2
30	+3 " -11	+3 " -11	5 " 5	+24 " -44	+24 " -44	6 " 3

M E I.

Data	1500 M.				6500 M.							
	Toe- of afname van de dracht in M.		S. H. in 0/00	Toe- of afname van de dracht in M.		S. H. in 0/00						
	met wind vóór	met wind achter		met wind vóór	met wind achter							
1	-1 tot	-17	+7 tot	-9	5 tot	5	-44 tot	-117	+92 tot	+19	6 tot	3
2	+1	" -22	+9	" -14	5	" 4½	-39	" -146	+97	" -10	6	" 1
3	+11	" -14	+11	" -14	5	" 5	+44	" -68	+44	" -68	7	" 2
4	+12	" -13	+20	" -5	5½	" 5	+5	" -107	+141	" +29	8	" 3
5	+1	" -17	+21	" +3	5	" 5	-126	" -204	+214	" +136	7	" 4
6	+26	" -6	+26	" -6	5½	" 5	+98	" -48	+98	" -48	10	" 3
7	+31	" -6	+31	" -6	5½	" 5	+127	" -48	+127	" -48	11	" 3
8	+4	" -21	+12	" -13	5	" 4½	-48	" -160	+88	" -24	6	" 1
9	+2	" -14	+2	" -14	5	" 5	+5	" -68	+5	" -68	5	" 2
10	0	" -16	0	" -16	5	" 4½	0	" -73	0	" -73	5	" 2
11	-2	" -16	-2	" -16	5	" 4½	-5	" -73	-5	" -73	5	" 2
12	+11	" -12	+15	" -8	5	" 5	+15	" -92	+83	" -24	7	" 3
13	+18	" -12	+18	" -12	5½	" 5	+78	" -63	+78	" -63	8	" 2
14	+27	" -7	+27	" -7	5½	" 5	+117	" -34	+117	" -34	10	" 4
15	+33	" +1	+41	" +9	5½	" 5	+107	" -39	+243	" +97	12	" 6
16	+10	" -6	+26	" +10	5½	" 5	-58	" -131	+214	" +141	8	" 5
17	+16	" -5	+24	" +3	5½	" 5	+15	" -87	+151	" +49	9	" 4
18	+52	" +11	+60	" +19	6	" 5½	+171	" -14	+307	" +122	16	" 8
19	+64	" +25	+72	" +33	6½	" 5½	+234	" +54	+307	" +190	18	" 10
20	+68	" +34	+68	" +34	6½	" 5½	+302	" +151	+302	" +151	18	" 12
21	+50	" +11	+50	" +11	6	" 5	+224	" +44	+224	" +44	15	" 7
22	+36	" +4	+36	" +4	5½	" 5	+156	" +10	+156	" +10	12	" 6
23	+15	" -3	+19	" +1	5½	" 5	+25	" -53	+93	" +15	8	" 4
24	+26	" +1	+26	" +1	5½	" 5	+98	" -14	+98	" -14	10	" 5
25	+36	" +8	+36	" +8	5½	" 5	+140	" +20	+140	" +20	11	" 6
26	+40	" +14	+40	" +14	6	" 5½	+166	" +52	+166	" +52	12	" 7

JUNI.

Data	1500 M.					6500 M.														
	Toe- of afname van de dracht in M.			S. H. in 0/00	Toe- of afname van de dracht in M.			S. H. in 0/00												
	met wind vóór	met wind achter			met wind vóór	met wind achter														
1	+52	tot	+11	+ 52	tot	+11	6	tot	5	+229	tot	+44	+229	tot	+44	15	tot	7		
2	"	53	"	+19	"	57	"	+23	6	"	219	"	+68	"	287	"	+136	16	"	9
5	"	29	"	-1	"	29	"	-1	5½	"	122	"	-19	"	122	"	-19	10	"	4
6	"	27	"	+2	"	27	"	+2	5½	"	117	"	+5	"	117	"	+5	10	"	6
7	"	23	"	-11	"	35	"	1	5½	"	20	"	-131	"	224	"	73	10	"	4
8	"	37	"	+3	"	49	"	15	6	"	88	"	-63	"	292	"	141	13	"	7
9	"	34	"	+11	"	34	"	11	5½	"	151	"	+44	"	151	"	44	12	"	7
11	"	19	"	+2	"	27	"	6	5½	"	39	"	-63	"	175	"	73	10	"	5
12	"	4	"	-9	"	20	"	7	5	"	-90	"	-155	"	182	"	117	7	"	4
13	"	36	"	-2	"	36	"	2	5½	"	+156	"	+5	"	156	"	5	12	"	5
14	"	26	"	+5	"	34	"	13	5½	"	73	"	-29	"	209	"	107	11	"	7
15	"	35	"	-2	"	43	"	6	5½	"	112	"	-63	"	248	"	73	12	"	5
16	"	21	"	-4	"	33	"	8	5½	"	15	"	-97	"	219	"	107	10	"	5
18	"	11	"	+2	"	15	"	6	5	"	15	"	-24	"	83	"	44	7	"	6
19	"	16	"	+9	"	24	"	17	5½	"	15	"	-24	"	151	"	112	9	"	7
20	"	18	"	+4	"	26	"	12	5½	"	20	"	-48	"	156	"	88	9	"	6
21	"	27	"	+6	"	27	"	6	5½	"	117	"	+15	"	117	"	15	10	"	6
22	"	17	"	0	"	25	"	8	5½	"	18	"	-58	"	154	"	78	9	"	6
23	"	13	"	-1	"	29	"	15	5½	"	-34	"	-102	"	238	"	170	9	"	6
25	"	13	"	-5	"	25	"	7	5½	"	-5	"	-83	"	199	"	121	9	"	6
26	"	13	"	-1	"	25	"	11	5½	"	-5	"	-73	"	199	"	131	9	"	6
27	"	15	"	+4	"	31	"	20	5½	"	-29	"	-73	"	243	"	199	9	"	8
28	"	20	"	-2	"	36	"	14	5½	"	0	"	-104	"	272	"	168	11	"	6
29	"	10	"	-13	"	22	"	-1	5½	"	-29	"	-136	"	175	"	68	8	"	4
30	"	-3	"	-4	"	9	"	+8	5	"	-94	"	-97	"	110	"	107	5	"	5

De Belgische Pantser Automobielen in Galicië.

DOOR

H. MATHON,

Ritmeester der cavalerie.

In een reeks artikelen, verschenen in het Bulletin Belge des Sciences Militaires (Sept., Oct., Nov. '20, Juni, Juli, Aug., Sept. en Oct. '21) doet de kapitein van der Donckt verslag van zijn ervaringen bij het Belgische korps pantserautomobielen in Galicië.

De ook voor ons zeer belangwekkende beschouwingen, daaraan vastgeknoopt en gebaseerd op een uitermate rijke eigen ervaring, zoowel op het gevechtsveld als daarbuiten¹⁾, geven mij aanleiding te dezer plaatse nogmaals op het onderwerp der pantserautomobielen terug te komen, vooral omdat ook van der Donckt telkens weer wijst op de groote waarde van dit strijdmiddel juist in den aanvang van een oorlog, en op *den onafwijsbaren eisch om van den eersten dag der mobilisatie af*, pantserauto's ter beschikking te hebben voor de troepen, die de mobilisatie en de concentratie van het leger moeten dekken.

Terwijl reeds dadelijk de Duitschers voor verkenningsdoeleinden gebruik hebben gemaakt in Luxemburg van auto's zonder pantsering, (evenals bij de groote manoeuvres in 1913 in Nederland de Ct. der Cav. Brig. zulks deed, zie Mil. Spectator 1913 blz. 701) zijn volgens de Revue de Cav. van Juli '21, de Belgen de eersten geweest, die gepantserde wagens hebben gebruikt. Doch het vuur, hetwelk het daarbij ingedeelde personeel van vrijwilligers bezielde, heeft hun gebrek aan militaire opleiding niet kunnen vergoeden en, zooals het in den oorlog veelal gaat met improvisaties, zijn aanvankelijk de verliezen groot en de bereikte resultaten gering geweest.

In de artikelen van kapt. van der Donckt komt geen volledige beschrijving voor van de wagens, die in Galicië ageerden, echter blijkt er wel uit, dat de wagens in technisch opzicht sommige verschillen vertoonden met de vroeger hier beschreven A. M. C., thans bij het Fransche leger in gebruik, welke verschillen in vrij belangrijke mate van invloed waren op het tactisch gebruik.

Terwijl de Fransche wagens tengevolge van hun gewicht zich niet anders dan op harde wegen kunnen bewegen, had het optreden der Belgische auto's in Galicië, waar de kunstwegen schaarsch zijn, veelal plaats langs slechte landwegen. Laatstgenoemde wagens waren dus blijkbaar veel lichter, maar zij waren dan ook alleen terzijde gepantserd. Verder zijn de Fransche wagens alle van een kanon van 37 m.M. en een mitrailleur voorzien, de Belgische hadden daarentegen een

¹⁾ Van de hand van denzelfden schrijver verscheen in brochurevorm „Avec le Corps des Autos-canons dans la Révolution Russe.” Hierin vindt men ook beschreven de tocht dwars door Rusland en Siberië in opstand, om de Chineesche grens te bereiken en zoo naar het vaderland terug te keeren.

kanon òf mitrailleur. Bij de Franschen is de gevechtseenheid de sectie van 3 of 4 wagens, bij het Belgische korps in Galicië werd de gevechtseenheid gevormd door een batterij bestaande uit 3 auto's-mitrailleuse en 2 auto's-canon. (In Frankrijk is de naam auto-canon gereserveerd voor art. met autotractie).

Op voor- en nadeelen der volledige pantsering kom ik nader terug, om eerst eenige voorbeelden van het optreden der auto's in Galicië weer te geven, waaruit tevens zal blijken, dat de pantserauto's een geducht wapen zijn, niet alleen voor den ouderwetschen bewegingsoorlog, maar eveneens voor den toekomstigen, waarin men aanneemt, dat de partij, die zich niet sterk genoeg voelt voor een offensief optreden over de geheele linie, zich, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, zal bepalen tot het afwachten van den aanval in min of meer voorbereide stellingen.

De 1e en 2e batterij pantserauto's, resp. gecommandeerd door de Capts. van der Donckt en Oudenne waren ingedeeld bij het VIe Russische L. C.

Het front van dit L. C., over een breedte van 22 K.M. à cheval van den straatweg Tarnopol—Lemberg, was van den herfst 1915 tot Aug. 1916 niet in beweging geweest en had tegenover zich zeer sterke vijandelijke stellingen, bestaande uit meerdere linies, voorzien van gebetonneerde mitrailleur opstellingen enz. In Juni, terwijl N. van dit vak Lutsk en Z. Czernowitch genomen werden, waren hier alle aanvallen vergeefs geweest. Ook bij deze aanvallen was van de auto's gebruik gemaakt om het moreel der Russische inf. op te voeren, echter moet een dergelijk gebruik beslist worden afgekeurd tegenover vijandelijke artillerie, die op ieder plekje van het voorterrein nauwkeurig is ingeschoten, en het vuren op de infanterie staakt, zoodra zij de auto's bespeurt. Vermits een getroffen auto den weg verder voor de andere verspert, leidt een dergelijke tactiek slechts tot noodeloze verliezen.

Gedurende de maand Juli breidden de legers van Lutsk hun succes Z.waarts uit en werd Brody genomen; ongeveer 1 Aug. werd het front vóór het neven L. C. ontruimd en zag men voor het eigen front groote branden achter de vijandelijke linies, die een spoedigen terugtocht lieten verwachten.

De 2e Bij. pantserauto's werd nu ter beschikking gesteld van de 4e Div., welke in het vak van het VIe L. C. den rechter (N.) sector bezette, de 1e Bij. werd toegevoegd aan de 16e Div. in den linker sector.

Den 11den Aug. ontruimden de Oostenrijkers hun stellingen tegenover de 4e Div. en in den daaropvolgenden nacht ook die voor het front van de 16e Divisie.

Kozakken en wielrijders gaan onmiddellijk vooruit ter verkenning en, nadat dag en nacht gewerkt is aan de herstelling der wegen en de coupures daarin overbrugd zijn, gaan in den vroegen morgen van 12 Aug. de auto's op marsch.

De opdracht voor de 1e Bij. luidt: „Achtervolg den vijand richting Ezerna en zend van uur tot uur bericht”.

Nadat men 2 keer oponthoud gehad heeft, eerst door het inzakken van een brug, daarna door het ontploffen van een mijn, die een patrouille kozakken in de lucht deed vliegen, wordt, een motorrijder voorop rijdende om tijdig voor mijnen te waarschuwen, Ezerna bereikt zonder iets van den vijand te bespeuren.

Hier treft men samen met de 2e Bij, langs een anderen weg gekomen, en moet met behulp der Kozakken een der bruggen over de Voçouchka hersteld worden.

De 2e Bij. gaat daarna met het regt. Kozakken N.waarts en ontdekt een geblindeerden trein. Hier doet zich het gemis van een zwaarder kanon gevoelen, want met het 37 m.M. kanon kan men tegen den trein niets uitrichten en men moet volstaan met het opbreken van een paar rails. (De Russische pantserauto's zijn bewapend met een stuk van 75 m.M.).

De 1e Bij. ontdekt 2 K.M. buiten Ezerna, op den weg naar Lemberg, vijandelijke infanterie, die zich aan 't ingraven is.

De Bij. Ct. acht zich wel in staat om te zamen met het $\frac{1}{2}$ sotnia (= eskadron) Kozakken en de comp. wielrijders, die zich ook ter plaatse bevinden (behooren tot de andere divisie) den vijand te verdrijven, doch niet om de stelling te behouden tegenover den vijand, die zeer waarschijnlijk over artillerie beschikt. Bovendien doet zich de moeilijkheid voor, dat hij gekomen is in den aanvalstrook van de 4e Divisie, (doordat de aanvalsrichting O.W. is en de weg Tarnopol—Ezerna—Lemberg in N. W. richting loopt) en hij niet weet of hij terug moet keeren in den eigen sector dan wel hier blijven. 't Is pas 10 uur voorm. en de eigen infanterie van de 4e Divisie is eerst in den avond te verwachten.

Een motorrijder wordt teruggezonden om nadere bevelen te vragen en in afwachting daarvan besluit de Bij. Ct. ter plaatse te blijven, daarbij een bruggenhoofd vormend tegen een mogelijk retour offensief, en verder tegenover de vijandelijke stelling te volstaan met het verkennen der naderingswegen.

Deze maatregelen blijken in overeenstemming te zijn met de zienswijze van den Ct. VI. L. C., van wien het antwoord op de vraag om bevelen luidt om zich ter beschikking van den Ct. 4e Divisie te stellen. Als met dien Ct. verbinding is verkregen verneemt men, dat een regt. Infanterie Ezerna als marschbestemming heeft, en dat de pantserauto's met de wielr. de brug over de Voçouchka voor dat Regt. vrij moeten houden.

Des avonds bij aankomst geeft de regt. Ct. order aan een bataljon om onmiddellijk den vijand te verdrijven uit de stelling, waaraan men hem 's ochtends en 's middags heeft zien werken. De bataljons Ct. vraagt de hulp van de auto's en krijgt één auto-canon en één auto-mitr. ter ondersteuning.

Als het bataljon den naderingsvorm heeft aangenomen, gaat de auto-canon den harden weg volgend vóór den rechttervleugel van het bataljon vooruit, de auto-mitr. gaat links van den harden weg ongeveer in 't midden van het bataljon met de eerste golf mee naar voren.

't Is een prachtige Augustusnacht met heldere maan.

Op 100 M. van de vijandelijke loopgraaf gekomen, stopt de auto-canon en geeft enfileerend vuur naar links. De auto-mitrailleur rijdt voorwaarts tot aan de prikkeldraad versperring en geeft enfileerend vuur naar rechts en links. Vol geestdrift snelt de Russische infanterie voorwaarts ten aanval en verovert de stelling vrijwel zonder verliezen. De vijand slaat op de vlucht, op 300 of 400 M. tracht hij nog stand te houden, doch enkele mitrailleurbanden zijn voldoende om hem te verdrijven.

Uitvoerig heb ik hier de wederwaardigheden weergegeven van de pantserauto's op dien 12en Aug., teneinde de beschouwingen van Capt. van der Donckt, die ook bij de latere gebeurtenissen volkomen bevestigd werden, in een helder daglicht te stellen.

De groote mate van initiatief, die de Ct. der pantserauto's moet weten te ontwikkelen, is een noodzakelijkheid, die daaruit voortvloeit, dat in den bewegingsoorlog of wanneer de gestabiliseerde fronten in beweging geraken, zich altijd onvoorziene omstandigheden voordoen en de toestanden zich van uur tot uur wijzigen. Daardoor is het vaak al zeer bezwaarlijk om aan vooruitgezonden elementen duidelijk omschreven bevelen te geven en soms zijn de opdrachten nog vager dan die op 12 Aug., hierboven weergegeven. Zoo luidt op 16 Sept. de opdracht: „Partez et agissez suivant votre initiative”, op 21 Juli '17: „Rendez vous sur place, vous verrez ce qu'il y a à faire”, op 24 Juli: „Allez voir ce qui se passe au delà de Yanoef”.

De Ct. behoort dus grondig op de hoogte te zijn van den algemeenen toestand en van de voorgenomen plannen. Vaak bleek, vooral later bij den terugtocht der Russen in 1917, dat de inlichtingen, door stafven gegeven, onjuist waren. Punten, die men nog in eigen bezit veronderstelde, waren soms reeds door den vijand genomen, van regimenten, op wier steun en samenwerking men werd aangewezen, trof men soms, ter plaatse aangekomen, nog slechts een handvol manschappen aan. Steeds was het noodig om onderweg telkens te stoppen om op nieuw inlichtingen te vragen.

De moeilijkheid om in contact te blijven met den hoogereren Ct. is een andere factor, die meebrengt, dat veel afhangt van het initiatief van den Ct. der autoafd. Dikwijls doet het geval zich voor, dat men, evenals bij Ezerna, zich op een gegeven oogenblik bevindt in de marschstrook van een andere Divisie en dat men daarmee verband moet opnemen. Van der Donckt acht de toevoeging van 6 motorrijders per autobatterij noodzakelijk. Behalve voor het overbrengen van berichten kunnen deze ook goede diensten bewijzen om bij den opmarsch vóór de auto's uit te rijden zoolang men buiten vijan-

delijk vuurbereik is, teneinde tijdig te waarschuwen voor ondermijningen enz. van den weg. Ook zijn zij onmisbaar voor het verband houden met den gevechtstrein, die buiten vuurbereik moet blijven, aangezien de wagens daarvan niet gepantserd zijn. Bij zijwaartsche verplaatsing van het gevechtsechelon en bij afzonderlijk uitzenden van enkele wagens, is het soms, vooral wanneer de wegen vol zijn met andere troepen, zeer moeilijk in verbinding te blijven met den gevechtstrein en men verlieze niet uit het oog, dat, terwijl b.v. een paard nog wel kan loopen zonder haver te krijgen, een automobiel onherroepelijk tot stilstand is gedoemd wanneer de benzine of de olie op is.

Hetgeen bij Ezerna, evenals later bij alle omstandigheden duidelijk aan het licht kwam, is dat de pantserauto's niet geschikt zijn om als afzonderlijk optredend gevechtswapen te worden gebruikt, maar dat ze moeten worden beschouwd als hulpwapen van de cavalerie of infanterie. (Het Fransche Cav. Regl. noemt de A. M. C. „les plus précieux engins d'accompagnement de la Cavalerie’’).

Wanneer te Ezerna des ochtends het regt. Kozakken, de comp. wielrijders en de pantserauto's te zamen één commando hadden gevormd, had men de stelling van den vijand onmiddellijk kunnen aanvallen en na behaald succes met een gedeelte van zijn macht de stelling bezet kunnen houden om den eventueelen terugtocht te verzekeren van een ander gedeelte, dat de achtervolging had kunnen voortzetten en mogelijk groote verwarring zou hebben gesticht bij de terugtrekkende vijandelijke troepen.

De gunstige momenten voor een ingrijpen op die wijze zijn in den regel van snel voorbijgaanden aard, daarom is het noodig, dat de troepen, waarmede de auto's samenwerken, zoo snel mogelijk ter plaatse zijn.

In dit opzicht is de enorme ontwikkeling van het troepenvervoer per auto-camion, welke op het W.front aan Fransche zijde zulk een graad van volmaaktheid had bereikt, dat geheele Divisies met bijbehorende artillerie en bespanning per camion tot in de voorste gevechtlijn werden gebracht, een feit van niet te onderschatten betekenis voor een toekomstigen oorlog. (Men zie hiervoor: „Les Transports Automobiles’’ Ct. D o u m e n c.)

Aan den anderen kant verlieze men niet uit het oog, dat iedere automobiel, die aan den weg gebonden is, te allen tijde zekerheid moet hebben, dat de terugweg vrij blijft. Bij een gevecht op 25 Juli 1917 beschouwt v a n d e r D o n e k t de positie van zijn auto's als zeer hachelijk, omdat hij ingevolge zijn opdracht eenige uren lang moet blijven ongeveer 1 K.M. vóór het eigen gevechtsfront, met een volgepropte dorpsstraat tussehen zich en de eigen infanterie.

De bezorgdheid voor den terugweg is natuurlijk van grooten moreelen invloed en zal meermalen den auto Ct. moeten terughouden van ondernemingen, die anders misschien groote resultaten beloofden, (b.v. een doorstooten des ochtends bij Ezerna).

In 't algemeen kan men zeggen, dat in de nabijheid van den vijand de gemiddelde snelheid, waarmede de auto's vooruitkomen, niet grooter is dan de snelheid van die troepen, die in staat zijn voldoende zekerheid te verschaffen, dat zich in het zijterrein geen vijand meer ophoudt, die een hinderlaag op den terugweg zou kunnen leggen.

Zeer rationeel acht v a n d e r D o n c k t de tegenwoordige organisatie in het Belgische leger van de Groupe Léger per Leger Div., die bestaat uit 1 Regiment Cavalerie, 1 Compagnie Wielrijders en 1 Sectie(?) Pantser-auto's.

Bij de achtervolging van een terugtrekkenden vijand evenals bij den opmarsch tegen een vijand, die den aanval afwacht, zal vaak de hulp van technische troepen voor het herstellen van wegen en het maken van rivierovergangen niet gemist kunnen worden. (Ook in dit opzicht heeft in het buitenland de nieuwe organisatie een zeer hoogen graad van ontwikkeling bereikt, men zie hiervoor: „Le Service des Routes Militaires”, Lt. Col. L o r i e u x). Toch zal ook het personeel der auto's geoefend moeten zijn om kleinere werkzaamheden zelf te verrichten, om mijnen te onderkennen en te demonteeren, het draagvermogen van overgangen te beoordeelen en om zoo noodig vernielingen aan te brengen.

In het gevecht hebben de auto's het groote voordeel, dat zij, wanneer aan 's vijands zijde geen artillerie beschikbaar of voldoende ingeschoten is, kunnen oprijden tot te midden of achter de vijandelijke linie, e.q. de voorste versperring, om van daaruit resp. flankerend, rug of enfileerend vuur te geven. Is wel vijandelijke artillerie aanwezig, maar is het voor de auto's toch mogelijk de gevaarlijke zône te doorkruisen, dan zal die artillerie het vuur moeten staken, als zij niet de eigen infanterie nog meer verliezen wil bezorgen dan de pantserauto's.

Voor al in den aanvang van een oorlog, als de weerstand nog niet voldoende georganiseerd is en in 't bijzonder bij de troepen, die bestemd zijn om de mobilisatie en concentratie te dekken en die geen aaneengesloten front vormen, zullen bovengenoemde omstandigheden zich vaak voordoen.

Intusschen bleek steeds, dat de moreele uitwerking op vriend en vijand van het optreden der pantserauto's nog grooter is dan de materieele. Wanneer in een gevecht de beide partijen aan het eind hunner krachten zijn gekomen, is het begrijpelijk, dat het vooruitgaan der auto's op het juiste oogenblik voldoende kan zijn om de aanvallende infanterie opnieuw moed te geven en haar als 't ware mee te slepen, terwijl juist bij de vijandelijke infanterie de dreigende nadering der onkwetsbare monsters de maat zal doen vol loopen en haar rijp maken voor de paniek.

Bovendien is het een psychologisch verklaarbaar verschijnsel, dat de auto's al het vuur tot zich trekken, en de eigen infanterie daardoor zonder verliezen voorwaarts kan gaan.

Van der Donckt vertelt, dat de vereering der Russische soldaten voor de auto's bijna onbegrensd was. Na afloop van het gevecht kwamen zij met tranen van dankbaarheid in de oogen automobielen en automobilisten kussen voor hun hulp, die uit den hemel gezonden scheen. Bij den terugtocht in 1917 toen de discipline verloren was gegaan, en het moreel der troepen tot het laagste peil gezonken, durfden de Russische officieren de auto's veelal geen moment los te laten, omdat alleen hun onmiddellijke nabijheid voldoende werd geacht om het intreden der paniek te voorkomen.

De Russische opperbevelhebber Kornilof zegt in een rapport, dat het de cavalerie, de artillerie en de Pantserauto's zijn geweest, die bij den terugtocht het leger voor erger catastrophes hebben behoed.

De operaties in 1916 hebben niet tot een doorbraak kunnen leiden, het terugwijken der Oostenrijkers geschiedde steeds (althans in dit frontgedeelte) in goede orde, van de eene stelling op de volgende. Mogelijk kunnen we hier aan toevoegen, dat de Russische legerorganisatie en in 't bijzonder de transportdienst niet berekend waren voor een snelle achtervolging. In elk geval is het zeker, dat het algemeen karakter van den oorlog in deze phase niet van dien aard was, dat de auto's tot hun volle recht konden komen en dat het vooral bij de opening der vijandelijkheden is, dat de waarde van dit strijdmiddel het grootst moet worden geacht.

Enkele andere voorvallen, die aanleiding geven tot bijzondere opmerkingen wil ik hier nog weergeven. Op 1 September 1916 was de 2e Bij. toegevoegd aan het 13e regt. infanterie, nadat zij den vorigen dag had deelgenomen aan de verovering van Zborow door dat regt., zulks op een wijze overeenkomstig met die, beschreven bij het nachtgevecht van Ezerna.

De Russen hadden zich daarna ingegraven en konden den 1en Sept. niet verder vooruitkomen. 's Middags om 5 uur kwam het bericht, dat de vijand een tegenaanval voorbereidde tegen een gedeelte der stelling.

Van de 5 wagens bleven er 2 gedekt opgesteld dichtbij de voorste linie in het centrum; de capt. Oudenne zelf ging met de 3 andere wagens naar den bedreigden vleugel, die onder heftig artillerievuur lag. De auto's een eind achter de linie gedekt opstellende, begaf Oudenne zichzelf naar voren om de opmarswegen en het terrein nauwkeurig op te nemen. Het bleek hem, dat van het geheele bataljon nog slechts enkele manschappen over waren in de loopgraaf, in staat om de wapens te hanteeren. Nauwelijks bij zijn auto's teruggekeerd, zweeg de vijandelijke artillerie, waarop terstond Oudenne het teeken gaf tot voorwaarts gaan, met het gevolg, dat de auto's tegelijk met de Oostenrijkers de voorste Russische loopgraaf bereikten, waar zij door flankvuur den vijand tot een overhaasten terugtocht noopten, zoodat de stelling behouden bleef.

Voor een dergelijk succes is natuurlijk een eerste vereischte, dat het terrein er zich toe leent.

Maar een andere voorwaarde, die hier bijzonder sterk op den voorgrond trad, is de noodzakelijkheid om, als men het effect zoo groot mogelijk wil doen zijn, te voren het terrein van actie grondig te verkennen. Zeer vaak ondervond men het nadeel zulks onder vijandelijk vuur *niet* te hebben kunnen doen, en te meer weegt dit nadeel, omdat de pantsring het uitzicht uit de auto's in hooge mate belemmert en omdat tengevolge van de snelheid van verplaatsing het zich oriënteren in vreemd terrein dubbel moeilijk is.

Ook is tijdens het gevecht de bevelvoering voor den Ct. niet goed mogelijk, wanneer hij zich zelf niet gedekt kan verplaatsen.

Dit vraagstuk wordt ook in de Revue de Cav. van Juli '21 onder de oogen gezien en daarin komt men tot dezelfde conclusie als van der Donckt, n.l. dat voor den Ct. een afzonderlijke gepantserde, zeer gemakkelijk verplaatsbare wagen, alleen voor zelfverdediging met een mitrailleur bewapend, onmisbaar is. Immers, neemt hij plaats op een der vechtwagens, waar alleen ruimte is voor 4 personen, dan moet de Wagen Ct. uitvallen en treedt de Bij. Ct. feitelijk op als Wagen Ct. of wel hij moet dezen wagen in het gevecht uitschakelen. Gebruikt hij een ongepantserde auto of b.v. een motorrijwiel met zijspanwagen, dan is hij in het vijandelijk vuur niet voldoende vrij in zijn bewegingen en zal vaak toch op één der vechtwagens plaats nemen.

Van der Donckt wenscht aan de batterij een 6en wagen, den auto-chef tot te voegen; in Frankrijk gebruikt de Sectie Ct. een der lichtere wagens, dateerend uit de eerste perioden van den oorlog, welke wagens men overigens voor Europeesche gevechtsterreinen buiten gebruik heeft gesteld en naar Afrika en Syrië gezonden.

Hoe moeilijk het uitzicht is, kan blijken uit de volgende voorvallen.

Den 16 Sept. 1916 bij Swistelniki, achtervolgde men den vijand die uit zijn loopgraven terugtrok en kwam men onder hevig artillerievuur. Eén der auto's reed in volle vaart naar een bosch op 500 M. vooruit om daar gezichtsdekking te zoeken tegen de waarnemers der artillerie. Op 100 M. van het bosch gekomen, verrees plotseling op slechts 30 M. afstand, een Duitsche comp. infanterie in paniek, waarvan men niets bemerkte had. Nauwelijks had de auto Ct. het vuur geopend, toen hij, getroffen door een kogel vanuit het bosch, neerzank.

Hoewel het uitzicht daardoor nog meer belemmerd wordt en het gewicht van den wagen vrij belangrijk toeneemt, acht van der Donckt een volledige pantsring, ook van boven, waardoor als 't ware een soort kazemat ontstaat, beslist noodzakelijk; dit zij hier aangestipt, zulks mede om bescherming te geven tegen granaatscherven en granaatkartetskogels en om beveiligd te zijn tegen het schieten van uit de huizen bij het binnenrijden van dorpen.

Een ander voorval had plaats tijdens den terugtocht den 21 Juli 1917, toen de batterij gezonden werd van Tarnopol naar Ezerna, dat men nog in eigen bezit waande. Onderweg kon niemand inlichtingen geven omtrent den toestand, men ontmoette stafofficieren, die hoege-

naamd niet wisten waar hun eigen staf zich bevond, totdat men toevallig vernam, dat het 305e regiment, waarheen men op weg was, niet meer bestond.

Verder rijdende ontdekte korten tijd later de voorste auto op ongeveer 200 M. vooruit een troep soldaten, welke naderde, doch men moest halt houden om te kunnen zien of men met vriend of vijand te doen had. Bij het keeren kwam één der autos in de sloot terecht en slechts door handig manoeuvreeren van de andere autos, gelukte het dezen wagen uit zijn moeilijke positie te bevrijden. (Het bleek n.l. dat men vijand tegenover zich had, die spoedig versterking kreeg.)

Hier blijkt ook de noodzakelijkheid van een dubbele stuurinrichting, waardoor keeren nimmer noodig is. Een andere leering, die men eruit kan trekken, is de wenschelijkheid om, met het oog op pannes, nimmer één auto alleen uit te zenden, hetgeen dan ook in het Fr. reglement verboden is. Terwille van de waarneming zal men dikwijls halt moeten houden niet alleen, maar bovendien den motor stopzetten om den kijker te kunnen gebruiken, daar zulks anders door het trillen van den wagen niet mogelijk is. Het voorval op 21 Juli '17, n.l. toen men eerst op 200 M. afstand kon zien, dat het vijand was, die naderde, toont de noodzakelijkheid aan van een volkomen betrouwbare inrichting om den motor weer op gang te kunnen brengen zonder de auto te verlaten.

Voor het schieten met den mitrailleur is het niet altijd noodig den motor stop te zetten, omdat men veelal met groote doelen te maken heeft.

Een opmerking van van der Donckt, gebaseerd op zijn oorlogservaring en van waarde voor de oefening in het mitrailleur-schieten, is, dat om een troep te vernietigen, men de groep op 't vizier moet kunnen nemen en niet de menschen individueel, hetgeen het voordeeligst kan geschieden, als de afstand niet te kort is.

Het best komen de auto's tot hun recht bij een terugtocht, in de allereerste plaats omdat men dan veel beter vertrouwd is met het terrein van actie. Verder heeft men geen last van vernielingen, door den vijand aangebracht; de vijand wacht niet achter dekkingen doch moet zich blootgeven om te kunnen aanvallen, de vijandelijke artillerie is nog weinig georiënteerd en men kan de infanterie van den vijand al veel verliezen toebrengen vóór zijn artillerie zelfs nog aanwezig is.

Al deze gunstige omstandigheden doen zich evenzeer voor bij het gebruik der auto's voor *grensbewaking* tijdens de *mobilisatie* en voor *dekking der concentratie*. Hun tactiek is dan geheel overeenkomstig die bij het „combat en retraite”. Tegenover infanterie, e.g. afgezeten cavalerie, kunnen de auto's stand houden tot het alleruiterste, zoolang de vijandelijke artillerie niet in actie komt en de terugweg niet bedreigd wordt. De eigen hoofdmacht wint zodoende tijd zich te herstellen, doordat de vijand telkens opnieuw wordt gedwongen zich te ontwikkelen en de achterhoede ontvangt krachtdadigen steun.

De samenwerking met cavalerie is bij het combat en retraite van groote waarde, omdat deze kan waken tegen omtrekkende bewegingen van de vijandelijke cavalerie, die zal trachten den terugweg af te snijden.

Teekenend in dit opzicht is het volgende.

Den 26en Juli was de terugtocht tot staan gekomen, dank zij den grooten voorsprong, dien de Russen hadden gekregen door de vernieling van de overgangen over de Sereth en kon een nieuwe stelling worden ingericht achter de Gnila.

Om de troepen de hoog noodige rust te kunnen geven, de verbanden te herstellen en den weerstand opnieuw te organiseeren, kregen de auto's opdracht de naderingswegen af te sluiten. Dank zij de aanwezigheid van de Kaukasische Cavalerie Divisie geschiedde dit de eerste twee dagen op een afstand van 5 à 6 K.M., maar toen den derden dag de Cav. Div. een andere bestemming kreeg, vond men het veiliger om, hoewel de vijand nog niet verschenen was, de overgangen over de Gnila te vernielen en de auto's achter het front te houden.

De zienswijze van Kornilof, dat het voorkomen van erger catastrophes aan de cavalerie, artillerie en pantserauto's te danken was, treedt hierdoor in een helder licht. (De Russen zelf hadden bij ieder leger een divisie auto's, bestaande uit evenveel secties als het leger L. C. telde, bovendien waren Engelsche pantserauto formaties op het Russische front aanwezig).

Een afzonderlijke beschouwing, vooral van belang voor kleine legers als het onze, is de flankdekking zeker waard.

Volgens Foch geschiedt de flankdekking van groote eenheden door mobiele troepen, die achtereenvolgens verschillende punten bewaken en vasthouden. Hun taktiek is een voortdurend manoeuvreeren van den eenen weg naar den anderen, soms vasthouden tot versterking komt, „combattre en retraite”, enz.

Het tijdsverloop, gedurende hetwelk telkens de achtereenvolgende punten moeten worden bezet gehouden door troepen, behoorende tot de flankdekking, is afhankelijk van den afstand dier punten tot den weg der hoofdmacht, van den duur van voorbijmarsch en van den afstand tot waar aan de andere zijde der bedoelde punten de cavalerie haar verkenning heeft uitgestrekt. Deze berekening, zeer eenvoudig bij oefeningen op de kaart, biedt heel wat meer moeilijkheden in tegenwoordigheid van den vijand. Een onvoorziene omstandigheid behoeft slechts tusschenbeiden te komen, en de geheele regeling loopt in de war.

Toch kan een vergissing, een onbewaakte toegangsweg de hoofdmacht aan groote gevaren blootstellen. Het groote nut van de indeeling van pantserauto's bij de flankdekking om dergelijke gaten te stoppen, tot dat versterking komt, behoeft geen nader betoog.

Een ieder zal ongetwijfeld de zienswijze van van der Donckt deelen, dat goed georganiseerde en geoefende pantserauto's-formaties in 1914 voor de Belgen van ontzaglijk groote waarde zouden zijn geweest in de periodes van mobilisatie en concentratie, in de gevechten van Haelen en Tirlémont, bij den terugtocht op, en de uitvallen uit Antwerpen en bij den terugtocht naar den Yser, en overduidelijk is het m. i., dat in de uitrusting van alle moderne legers aan de pantser-

auto de plaats wordt toegekend, die haar toekomst, al bestaat nog verschil van inzicht over de meest wenschelijke wijze van bewapening en, nauw daarmede samenhangend, over het meest verkieslijk wagenmodel.

Bij mij rijst de vraag of van der Donckt, waar hij voorstander is van afzonderlijke auto's-canon en auto's-mitrailleur, waardoor de laatste lichter kunnen zijn, wel voldoende rekening houdt met het in de latere oorlogsphase ontstane infanterie begeleidingsgeschut en of het niet juist met het oog op de omstandigheid, dat de daarmede toegeruste infanterie al zeer spoedig haar eigen artillerie in actie kan brengen, is geweest, dat de Franschen hun A. M. C. met mitrailleur en kanon beide hebben bewapend.

Deze auto zelf is, zooals reeds werd opgemerkt, een zeer waardevol „engin d'accompagnement”, (weliswaar alleen te gebruiken op harde wegen, maar in den bewegingsoorlog heeft daar toch immers ook over 't algemeen het eerste treffen plaats). Het groote voordeel van dit begeleidend geschut is, dat de tijdroovende voorbereidingen voor het indirect vuur achterwege kunnen blijven, omdat de auto oprijdt, tot zij het doel onder direct vuur kan nemen, waardoor ook het gevaar voor de eigen infanterie tengevolge van vergissingen vermeden wordt. (Gen. P e r e i n berekent in „Le Massacre de notre Inf.”, dat aan Fransche zijde 75.000 man door het eigen artillerie vuur zijn getroffen!)

De groote moeilijkheid is juist voor alle begeleidend geschut het ongezien in stelling komen. Voor de auto's is deze eisch van minder belang.

Van der Donckt wil niets weten van het kanon van 37 m.M., maar het komt mij niet onwaarschijnlijk voor, dat hij heeft moeten werken met het marine kanon van 37 m.M., waarmede ook de eerste Fransche pantserauto's waren bewapend en dat hij geen ervaring heeft opgedaan met het semi-automatische, van welks voordeelen de Franschen zoo hoog opgeven.

Hij wenscht een kanon van 75 m.M., zoo noodig met verkorten loop. De daarmede bewapende wagens zouden natuurlijk aanmerkelijk zwaarder moeten worden en daarmede een deel van hun beweeglijkheid inboeten, zulks niet alleen door het grootere gewicht van het geschut, en van de mee te voeren munitie, maar nog meer om bestand te zijn tegen den veel aanzienlijker terugloop.

Van twijfelachtige waarde lijkt mij van der Donckt's argument tegen het kanon van 37 m.M., dat wanneer vijandelijke auto's zwaarder geschut hebben, deze zullen zorgen het vuur te openen buiten bereik van het 37 m.M. stuk. Immers, waar men in den stellingoorlog rekende, dat 200 schoten noodig waren om een stuk geschut, waarvan men nauwkeurig de opstelling kende, buiten gevecht te stellen door een voltreffer, kan het slechts nuttelooze munitie verspilling zijn om op grooten afstand het vuur te openen op een snel voortrijdende vijandelijke auto. In verband met den zeer beperkten voorraad projectielen die meegevoerd kan worden, zal men dus toch genoodzaakt zijn de auto tot op korteren afstand te laten naderen alvorens het vuur te openen.

Van der Donck's meening berust niet op eigen ervaring, aangezien uit den aard der zaak geen ontmoetingen plaats hadden, doordat de Centralen tot hun groote schade op dit gevechtsterrein geen pantserauto's hadden. Mij komt het voor, dat bij een ontmoeting degeen in 't voordeel is, die het kanon heeft, dat het gemakkelijkst te bedienen is en de grootste vuursnelheid bezit met de minste spreiding, aangezien alleen een voltrefter de auto buiten gevecht kan stellen.

Het is mij niet bekend in hoever de mogelijkheid overwogen is om de auto's met koepel ook te gebruiken voor anti-luchtvaartgeschut. De affuitage zal waarschijnlijk op zeer eenvoudige wijze zoodanig zijn in te richten, dat het geschut ook voor dat doel is aan te wenden en waar van der Donck de wenschelijkheid uitspreekt van een opening met afneembaren deksel in het dak van de geheel gepantserde auto, om daardoor het hoofd te kunnen steken om uit te zien, zou het mogelijk zijn, deze opening zoodanig te maken, dat daar doorheen luchtdoelen kunnen worden bevuurd.

Niet alleen tegen vliegeraanvallen gedurende den marsch, maar ook in de afwachtingsstelling, in de kantonnementen en later achter het gestabiliseerde front, zouden de auto's voor dit doel van zeer groot nut kunnen zijn, naar 't mij voorkomt.

Van grooten invloed op de keuze van bewapening en van model zal ongetwijfeld moeten zijn:

- 1e. De toestand van het wegennet in het operatierrein.
- 2e. De bewapening van den tegenstander.
- 3e. De militaire waarde der vijandelijke troepen.

Het is derhalve niet te verwonderen, dat van der Donck op grond van zijn ervaring in Galicië tot andere conclusies komt als het Fransche legerbestuur.

Met zeer veel belangstelling kan tegemoet worden gezien de verschijning van het in bewerking zijnde „Livre d'or des auto-mitr. de Cav.", een verzameling van alle belangrijke krijgsverrichtingen der Fransche auto's, waaruit zal kunnen blijken op grond van welke ervaringen, opgedaan op zooveel verschillende gevechtsterreinen, men tot het thans gekozen type is gekomen.

Gelet op de groote teleurstellingen door het Deutsche legerbestuur ondervonden, zoowel met de eigen auto's in Italië, als met de buitgemaakte vijandelijke op het W.front, moet het voor ons van groot belang worden geacht dit vraagstuk tijdig onder de oogen te zien.

In onzen tijd vormen de pantserauto's een *omnisbaar* element der grensbewaking en zeker voor een klein land met zulke geheel openliggende grenzen als de onze. De allereerste gedachte moet m.i. daaraan worden gewijd, het mobiliseeren mogelijk te maken.

Doch er is meer.

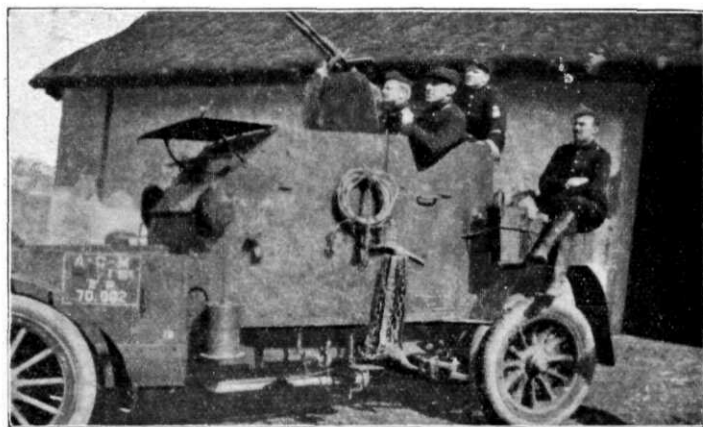
Waar voor ons het oorlogsgevaar niet zoozeer bestaat in een rechtstreeksche bedreiging, als wel in de kans om door schending onzer neutraliteit te worden betrokken in een conflict tusschen naburige

Belgische auto gefotografeerd tijdens een gevecht in Juni 1916 bij Worobioflia op 300 M. afstand van den vijand. De kwetsbaarheid van de bedieningsmanschappen is duidelijk.

Russische wagen met dubbele koepel.

Automitrailleuse, de mitrailleur opgesteld tegen luchtdoelen met elleboogsteun voor den schutter.

staten, is er reden om aan te nemen, dat dat deel van ons leger, hetwelk aanvankelijk ter handhaving der neutraliteit in de buitenprovinciën wordt opgesteld, gedwongen zal zijn tot het voeren van het „combat en retraite”, waartoe de pantserauto's, zooals gezegd is, zich juist bij uitstek leenen. Al te gemakkelijk maakt men zich hiervan af door te zeggen, dat onze operatieruimte een vergelijking met de gebeurtenissen in Galicië niet toelaat; langs den weg gemeten, bedraagt de afstand van Dborow, waar de terugtocht van het VIe Corps begon, tot de Gnila, waar hij tot staan kwam, slechts 30 K.M.

Cavalerie, welke dien naam mag hebben, bezitten wij niet meer; in-dachtig aan Kornilof's woorden, zal het, om de ergste catastrophes te voorkomen, van des te grooter belang zijn om, zoowel voor materi-eelen als moreelen steun, pantserautomobielen ter beschikking te hebben.

Naschrift.

De Kapitein van der Donckt, tot wien ik mij gewend heb om enkele nadere inlichtingen te vragen, was zoo bijzonder welwillend mij die op uitvoerige wijze te verstrekken en mij eenige kiekjes af te staan voor den Militairen Spectator.

Kapitein van der Donckt acht de in het Fr. Regl. voorkomende zinsnede: „Toute voiture qui sort d'une route empierrée, à moins de se trouver sur un terrain exceptionnellement résistant, est exposée à s'embourber et à être, par suite, immobilisée”, volkomen in strijd met zijn zoo rijke ervaring.

De Russische auto's-canon met een gewicht van 8 ton, circuleerden zonder moeilijkheden over de landwegen en hoewel de Belgische wagens slechts 4 ton gewicht hadden (de A. M. C. 6 ton) zoo is toch een zeer sterk sprekend bewijs, dat het gevaar voor vastraken niet groot is, een der marschen van van der Donckt met een geheele batterij van 10 wagens achter elkaar, waarbij, uitsluitend over landwegen rijdende, op één dag 70 K.M. werd afgelegd, waarvan 40 bij donker, zonder één enkele stoornis.

De waarde van het strijdmiddel is dus nog belangrijk grooter dan men alleen op grond van het Fr. Regl. zou vermoeden. Immers al zullen in onze landstreken met hun uitgebreid wegennet geen groote marschen langs binnenwegen noodig zijn, het is een feit van niet te onderschatten beteekenis, dat de wagens in de nabijheid des vijands de hoofdwegen kunnen verlaten om binnendoor hun doel te bereiken.

In de Revue de Cav. Maart—April '22 wordt een tactische onderstelling uitgewerkt. Bij een daarin voorkomend verkennend gevecht heeft de hoofdactie plaats door de auto mitrailleuses, en in tegenstelling met het Fr. Regl., zegt de schrijver. „*Les voitures blindées passent dans tous les chemins de terre, voire même dans les chaumes*” (stoppelvelden).

Organisatie en opleiding der verbindingstroepen.

DOOR

H. J. H. VAN TAREL,

Kapitein der Genie.

I. Inleiding.

De laatste wereldoorlog heeft afdoende bewezen, dat ieder leger over een goed georganiseerden en uitgerusten verbindingsdienst moet beschikken. In tegenstelling met vroeger zal deze dienst op veel ruimer wijze moeten zijn ingericht. Het nut van goed en zeker functioneerende verbindingen kwam toch in den loop van dien oorlog op zoodanige wijze aan het licht, dat in ieder leger meer en meer de grootste zorg aan den verbindingsdienst werd besteed. Bestaande organisaties werden uitgebreid, nieuwe opgericht; min of meer in onbruik geraakte verbindingsmiddelen werden gemoderniseerd en daarna wederom in eere hersteld.

Doordat de techniek en het vernuft van geheele volken zich georiënteerd hadden in de richting van een zoo volmaakt mogelijke oorlogvoering, werden op dit gebied tevens vele nieuwe uitvindingen gedaan en ook ingevoerd.

De reeds bovengenoemde, dikwijls zeer groote *uitbreiding der verbindingseenheden* vond wel is waar voor een deel haar oorzaak in de wijze van oorlogvoering. Door den stellingoorlog toch kwam, in verband met de meer vaste standplaatsen der verschillende commandanten, het verlangen tot uiting, de verbindingen uit te breiden en tot de hoogste trap van volmaking op te voeren. De meerdere beschikbare tijd gaf hiertoe de gelegenheid. Bij de te maken gevolgtrekkingen op ons gebied moet hiermede natuurlijk degelijk worden rekening gehouden.

Doch die uitbreiding had tevens een andere reden. De verhoogde vuuruitwerking, vooral van de artillerie en de vliegtuigen, was oorzaak, dat voor eenigszins belangrijke verbindingen niet meer kon worden volstaan met één communicatiemiddel; *verschillende verbindingen moesten naast elkaar voor hetzelfde doel worden gebruikt*. Voor die verschillende verbindingen naast elkaar werden ook liefst verschillende methoden toegepast. Op deze wijze had men toch de grootste zekerheid, omdat iedere methode haar eigenaardige moeilijkheden opleverde, om onbruikbaar te worden gemaakt. Het behoeft geen betoog, dat die verschillende methoden oorzaak waren van een nog grootere uitbreiding van personeel.

De in aanmerking komende verbindingsmiddelen e.a. zijn tegenwoordig: telefoondienst, luisterdienst, radiotelegraaf- en telefoondienst (in het vervolg zal gemakshalve alleen van radiotelegraafdienst worden gesproken), optische seindienst, berichtvliegtuigendienst, aardtelegraafdienst, ordonnansendienst (te voet, te paard, per rijwiel of motor-

rijwiel), telegraafdienst, postduivendienst, berichthondendienst en berichtgranatendienst.

Enkele malen heb ik de meening hooren verkondigen, dat het niet wel doenlijk is, een betrekkelijk zoo groote hoeveelheid verbindingspersoneel bij ons leger aan de hoofdwapens te onttrekken. Als verzwarende omstandigheid werd hierbij dan nog aangenomen, dat het contingent tengevolge van de nieuwe dienstplichtwet wederom verkleind was geworden. Deze meening moet ik ten krachtigste bestrijden. Een gevechtseenheid moet bestaan uit een zeker percentage combattanten, een kleiner percentage halfcombattanten (waartoe ik het verbindingspersoneel reken) en een nog kleiner percentage noncombattanten. Deze drie soorten hooren onverbreekbaar bij elkaar, zij vullen elkander aan; wordt één der drie onderdeelen te stiefmoederlijk bedeed, dan zal zich dit op het geheel wreken. Wat zal toch de waarde zijn van een troep, waarvan een groote vuuruitwerking kan uitgaan, wanneer de commandant van dezen troep, bij gebrek aan de noodige verbindingen, niet weet op welke wijze, wanneer of in welke richting hij in het algemeen gevecht zal moeten ingrijpen.

De grootte van het contingent moet m.i. bij de vaststelling van het benodigde percentage verbindingsmanschappen buiten beschouwing worden gelaten. Dit percentage moet alleen berusten op de noodzakelijkheid van een gewaarborgden verbindingsdienst en zal ongeveer even groot zijn bij iedere legersterkte. In verband met de verhoogde vuuruitwerking der schietwerktuigen behoeft het trouwens ook geen bezwaar op te leveren de verbindingstroepen, in vergelijking met vroeger en in verhouding tot de hoofdwapens, uit te breiden.

In ons land is men doende het leger geheel te reorganiseeren. Nieuwe wegen zullen worden ingeslagen, andere lijnen gevolgd! Iedereen, die het goed met land en leger meent, zal met hoop en belangstelling deze nieuwe richting volgen en zoo mogelijk het zijne er toe bijdragen, deze volkomen te doen slagen.

De verbindingsdienst is tot heden in ons leger nog niet geheel aan de kinderschoenen ontwassen; de gelegenheid doet zich nu echter voor hem bij de nieuwe organisatie in zoodanige richting te leiden, dat de zekerheid wordt verkregen er binnen afzienbaren tijd een flinken en stevigen man uit te zien opgroeien.

Met het oog op het bovenstaande heb ik gemeend hieronder mijne denkbeelden te moeten uiteenzetten en wel in de hoop, dat deze beschouwingen op bescheiden wijze mogen bijdragen aan het verkrijgen van een op dit gebied behoorlijke organisatie met goed perspectief.

Bij de vaststelling van organisaties zal systematisch worden te werk gegaan; als grondslag is de legerorganisatie van Dijk genomen. Het „hoe en waarom” zal steeds worden vermeld, waardoor het mogelijk zal zijn bepaalde aantallen voor een eenigszins gewijzigde legerorganisatie gemakkelijk uit de aangegeven hoeveelheden af te leiden.

Verder wil ik niet nalaten te vermelden, dat steeds rekening is gehouden met de praktische uitvoerbaarheid voor ons leger, vooral uit een financieel oogpunt. In deze richting was het dus in de eerste plaats gewenscht bij de nieuwe organisatie een zoo ruim mogelijk gebruik te maken van bestaande formaties en beschikbaar materieel.

Ten slotte vestig ik er de aandacht op, dat oorlogs- en vredesorganisatie van de verbindingstroepen natuurlijk in nauw verband met elkaar moeten worden beschouwd.

II. *Algemeene organisatie.*

Bij de hoogere legereenheden (divisiën en hooger) moeten *verbindingsafdeelingen*, bij de lagere *verbindingspatrouilles* worden ingedeeld (deze namen komen mij beter voor dan seinafdeelingen en seinpatrouilles, omdat bij deze laatste te veel wordt gedacht aan optisch seinen). De geheele verbindingdienst wordt hierin geconcentreerd (het vestingleger, de kustwacht en de luchtvaartafdeeling worden in dit artikel buiten beschouwing gelaten). Deze afdeelingen en patrouilles tezamen beschikken dus over alle aanwezige soorten verbindingsmaterieel en worden samengesteld uit op verschillende wijzen afgerichte groepen personeel. De korte eerste oefeningstijd sluit toch uit eenheidsverbindingsmanschappen op te leiden. Dit is ook niet noodzakelijk. Heeft men bij een patrouille b.v. noodig 6 telefonisten en 4 optische seiners, dan is het beter over 6 goede telefonisten en 4 goede optische seiners te beschikken, dan over 10 manschappen, welke zoowel middelmatig telefonist als seiner zijn. Wel zal het aanbeveling verdienen, in verband met de vele verschillende verbindingsmethoden en de noodzakelijke beperking van het aantal organiek in te deelen manschappen, *enkele methoden*, mits doelmatig gekozen, bij de opleiding te *combineeren*. Tevens is het wenschelijk aan manschappen, die in één of meer bepaalde takken van den verbindingdienst worden opgeleid, tegelijkertijd zoo mogelijk *eenige* bedrevenheid te geven in andere takken, opdat zij eventueel voor reserve kunnen invallen. Het een en ander zal uitvoeriger worden besproken bij de opleiding.

Op deze plaats is het daarentegen wel reeds wenschelijk vast te stellen, welke verbindingsmethoden door dezelfde personen kunnen worden verricht, omdat hiervan in de volgende hoofdstukken bij de vaststelling der meer gedetailleerde organisaties gebruik moet worden gemaakt.

Daartoe is het wederom noodzakelijk te bepalen, hoe de verschillende verbindingsmethoden behooren te worden verdeeld over afdeelingen en patrouilles. Hierbij zou ik in het algemeen willen aannemen, dat de meeste middelen zoowel ter beschikking moeten staan van afdeelingen als van patrouilles; slechts die, waarbij een uitgebreider technische kennis noodzakelijk is of waarvan het gebruik naar behoefte moet worden geregeld in verband met de beperkte beschikbare hoeveelheid, behooren alleen tot de uitrusting der afdeelingen. Een uitzondering wil ik hierop maken voor den radiotelegraafdienst; hiervoor is wel degelijk

meer uitgebreide technische kennis noodig, doch toch zou ik de benodigde radiotoestellen voor de infanterie, artillerie, enz. willen indeelen bij de verbindingspatrouilles. Zooals bij de gedetailleerde organisatie zal blijken, zijn vele draadlooze telegraafposten noodzakelijk. Werden deze allen met bijbehorend personeel ingedeeld bij de afdeelingen en vanuit deze op het gewenschte oogenblik gedetacheerd naar de verschillende staven, dan zou men hiermede wederom dezelfde lijdensgeschiedenis meemaken als met het Infanterietelefoonmateriaal vóór 1915.

De verschillende wapens zouden dan tot het laatste oogenblik vreemd blijven staan tegenover dit belangrijke verbindingsmiddel en in werkelijkheid, na aankomst van het materieel van de afdeelingen, daaruit niet het volle nut weten te trekken. Doch ook zou aan de officieren, verbindingspatrouillecommandanten, de zoo noodzakelijke eenheid in leiding worden bemoeilijkt; zij behooren in werkelijkheid alle verbindingsmethoden vóór en dóór elkaar te gebruiken en moeten in vredestijd de volle gelegenheid hebben zich en hun personeel daarin te bekwamen. De moeilijkheden moeten flink onder de oogen worden gezien; struisvogelpolitiek is verkeerd. Dat aan den anderen kant bij die patrouilles over behoorlijk onderlegd personeel moet worden beschikt, spreekt van zelf. Hierop kom ik echter bij de opleiding nader terug. Alleen als overgangstoestand kan ik mij daarom vereenigen met een centralisatie van den radiodienst bij het onderdeel, waaruit bij mobilisatie de afdeelingen worden gevormd.

Om nu wederom tot ons punt van uitgang terug te komen, zou ik bij de *verbindingsafdeelingen* personeel willen zien ingedeeld, bestemd voor:

a. telefoondienst, *b.* radiotelegraafdienst, *c.* optische seindienst, *d.* aardtelegraafdienst, *e.* luisterdienst, *f.* telegraafdienst, *g.* ordonnansendienst per motorrijwiel, *h.* postduivendienst en *i.* berichthondendienst, en bij de *verbindingspatrouilles* voor: *a.* telefoondienst, *b.* radiotelegraafdienst, *c.* optische seindienst, *d.* ordonnansendienst per rijwiel, te voet of te paard en *e.* berichtgranatendienst.

De aardtelegraafdienst is alleen bij de afdeelingen ondergebracht, omdat waarschijnlijk bij nog te houden proefnemingen zal blijken, dat daarvan in onze terreinen maar een beperkt gebruik is te maken. Indeeling bij de patrouilles in eenigszins ruime mate zou deze van te groote sterkte doen worden; voor het dragen van het materieel van één aardtelegraafpost zijn toch 3 à 4 man noodig. Ook zullen aardtelegraafposten in den stellingoorlog meer noodzakelijk zijn dan in den bewegingskrijg; is het veldleger in een stelling teruggedrongen, dan kan dit materieel door de afdeelingen naar behoefte over de voorste lijn worden verdeeld.

De inrichting van luisterposten zal in den bewegingsoorlog waarschijnlijk weinig toepassing vinden, omdat dit te veel tijd kost en de moeite niet zou loonen. Om deze en trouwens ook om de redenen hier-

boven bij den aardtelegraafdienst vermeld, is het wenschelijk, dat de luisterdienst eveneens slechts tot het ressort van de afdeelingen behoort.

Verder wordt aangenomen, dat de bediening der seinlappen bij de commandoposten voor verbinding met vliegtuigen, evenals de vuurwerkseinen met patronen en pijlen tot den optischen seindienst behooren en in het algemeen dan ook geschieden door de optische seiners of onder leiding van een optischen seiner, door handlangers.

Ofschoon de verbindingen tusschen troepen in voorste linie met vliegtuigen door middel van Bengaalsch vuur, lappen, glinsterende plaatjes enz., ook zuiver tot de optische zijn te rekenen, kunnen deze voorloopig buiten beschouwing worden gelaten, omdat hiervoor geen speciaal verbindingspersoneel noodzakelijk is.

Wat kan er nu bij de opleiding van bovenstaande methoden worden gecombineerd, teneinde het benodigde personeel bij de organisatie te beperken.

Wanneer de *samenvoeging van twee verbindingstakken* in dezelfde personen uit opleidingsoogpunt mogelijk is, doch die takken in werkelijkheid toch meestal gelijktijdig zullen moeten worden gebruikt, geeft de samenvoeging geen voordeel. Integendeel eerder nadeel, omdat bij de opleiding aan iederen tak in elk geval minder tijd is besteed kunnen worden, dan wanneer de geheele opleidingstijd gebruikt was voor de instructie van één der beide takken; en door de noodzakelijkheid van gelijktijdig gebruik zal men bij de organisatie toch een dubbele ploeg moeten indeelen. De combinatie van twee methoden is dan ook alleen doelmatig, wanneer zoowel de opleiding daartoe de mogelijkheid opent, als dat men mag aannemen, dat beide methoden meestal niet gelijktijdig behoeven te worden toegepast of dat bij handig gebruik enkele malen gelijktijdige toepassing met hetzelfde personeel mogelijk is (zoo noodig door aanvulling met handlangers).

Getoetst aan bovenstaande beginselen komen mij bij de *afdeelingen* de volgende *combinaties* mogelijk voor:

1. *Telefoondienst—Luisterdienst.*

Zooals wij reeds hebben gezien, zal in den bewegingsoorlog het inrichten van luisterposten tot de uitzonderingen behooren.

Wanneer ons veldleger tot den stellingkrijg zal overgaan, zal dit hoogstwaarschijnlijk geschieden in een der permanente stellingen, waar reeds verschillende verbindingen gereed zijn en waar, althans in het meer achterwaarts gelegen gedeelte, minder hooge eischen zullen worden gesteld aan de mobiele telefoontroepen der afdeelingen. In dit geval kan een gedeelte daarvan dus worden bestemd voor bediening van de in den stellingoorlog noodzakelijke luisterposten.

Het materieel hiervoor moet dus bij de verbindingsafdeelingen aanwezig zijn en tevens worden opgelegd in de stellingen of het depôt.

2. *Telegraafdienst—Aardtelegraafdienst.*

In den bewegingsoorlog zijn de organiek ingedeelde telegrafisten van een afdeling bestemd voor hulpverlening op de Rijkstelegraafkantoren in het betrokken gebied. Is dit niet noodzakelijk, dan zijn zij beschikbaar. Doch gedurende die mobiele oorlogvoering zal het gebruik van aardtelegraafposten in ieder geval zeer beperkt zijn.

In de stellingen is reeds voldoende telegraafpersoneel aanwezig, zoodat, wanneer het veldleger daarop terugtrekt, het telegraafpersoneel der afdelingen geheel kan worden gebezigd voor de bediening van de in dat geval meer gebruikte aardtelegraafposten.

Met het oog op de beperkte hoeveelheid ingedeelde telegrafisten bij de afdelingen, zouden deze kunnen worden aangevuld met personeel, reeds in de stelling aanwezig of uit het depôt.

Aardtelegraafmaterieel behoort dus aanwezig te zijn bij de verbindingsafdelingen en moet verder worden opgelegd in de stellingen of het depôt.

3. *Postduivendienst—Berichthondendienst.*

Hierbij hangt het er natuurlijk van af, of de geschikte personen kunnen worden gevonden. In verband met de noodzakelijke gehechtheid, zal men, wanneer wordt overgegaan tot het aankopen van rijkshonden, het personeel van den berichthondendienst uit vrijwilligers moeten kiezen. In dat geval kunnen deze vrijwilligers, zoonoodig aangevuld met miliciens, tevens worden belast met den postduivendienst. In ieder geval kunnen beide diensten bij de oorlogsorganisatie tot één onderdeel der afdeling worden vereenigd, teneinde naar behoefte in gebruik te worden gesteld.

4. Zooals reeds is opgemerkt, zou de bediening der seinlappen voor verbinding met vliegtuigen, evenals het seinen met patronen en pijlen, over het algemeen door optische seiners moeten geschieden. Aangezien dit gedeelte van den optischen seindienst echter geen bijzondere moeilijkheden oplevert bij de opleiding en het gewenscht is, dat er meer personeel van op de hoogte is, zou het ook in de oefenprogramma's moeten voorkomen van telefonisten, radiotelegrafisten, telegrafisten, en motorrijwielordonnansen. Op deze wijze wordt het voordeel verkregen, dat voor dezen tak van den verbindingsdienst geen afzonderlijk personeel behoeft te worden ingedeeld. Men mag toch zeer zeker aannemen, dat in de onmiddellijke nabijheid van een uitgelegden seinlap bij een commandopost van een bepaalden staf steeds minstens één post, met verbindingspersoneel als bovenbedoeld, aanwezig is.

Voor alle zekerheid verdient het aanbeveling, dat de subalterne officieren en het kader der staven zoonoodig eveneens de leiding op zich kunnen nemen over een dergelijken seinlap. Bij het bovenstaande moet in aanmerking worden genomen, dat van de voor de bediening van een seinlap benoodigde 4 personen alléén de commandant daarin geoefend behoeft te zijn; voor de drie overigen kunnen handlangers

worden genomen. Ten opzichte van een post, belast met geven van vuurwerkseinen, kan in bovenstaanden zin worden geredeneerd.

Het in dit punt bedoelde materieel wordt in de wagens der staven medegevoerd en naar behoefte uitgedeeld.

Bij de *verbindingspatrouilles* komen mij de volgende *combinaties* mogelijk en ook wenschelijk voor:

1. *Telefoondienst—Ordonnansendienst—Berichtgranatendienst.*

2. *Optische seindienst—Ordonnansendienst—Berichtgranatendienst.*

Het materieel voor den berichtgranatendienst ad. 1 en 2 wordt op de wagens medegevoerd en naar behoefte uitgedeeld. Ook wordt aangenomen, dat bij de organisatie wel wordt gerekend op indeeling van enkele afzonderlijke ordonnansen, wat dan opgeleide telefonisten of optische seiners kunnen zijn. Op deze wijze beschikt men tevens over een direkte reserve aan telefonisten en seiners.

3. Als bij de afdeelingen, onder ten 4de vermeld, voor telefonisten, radiotelegrafisten en ordonnansen.

Nadat wij onder meer hebben vastgesteld, welke categorieën verbindingspersoneel behooren te worden ingedeeld bij de afdeelingen en patrouilles, is het vervolgens noodzakelijk te bepalen, waar en onder wiens toezicht dat personeel wordt opgeleid en hoe de vredes- en oorlogsorganisatie met elkaar in overeenstemming kunnen worden gebracht.

Voorop wordt gesteld, dat *eenheid in leiding* voor alle verbindingsstroepen een dringende eisch is. Hierbij spreekt dit nog meer dan bij andere onderdeelen van het leger. Wat toch is het geval? In oorlogstijd zullen niet alleen militairen van verschillende lichtingen doch dezelfde opleidingsonderdeelen met elkaar in verbinding moeten treden; neen, ook zal dit het geval zijn met militairen afkomstig van geheel verschillende opleidingscentra, dikwijls zelfs van verschillende wapens. Waar een goede en vlotte verbindingsdienst nu voor een groot gedeelte afhangt van het kennen van elkanders wijze van werken en gewoonten, zal het zeer noodzakelijk zijn reeds in vreedstijd een sterken band aan te brengen tussehen alle verbindingstroepen. Deze band zal hebben zorg te dragen, dat alle opleidingen op dezelfde wijze geschieden, dat de voorschriften op dezelfde wijze worden uitgelegd, in één woord, dat overal, waar verbindingspersoneel wordt opgeleid, in precies denzelfden geest wordt gehandeld. Om bovenstaande redenen komt het mij noodzakelijk voor een *Inspecteur van den verbindingsdienst* te benoemen met den rang van luitenant-kolonel, kolonel of generaal.

Waar ik hier voor de eerste maal rangen aangeef, wil ik er onmiddellijk aan toevoegen, dat met opzet de keus ruim is gesteld geworden. Waar in ons leger de beroepsofficieren aanmerkelijk worden ingekrompen en het hier een kleinen tak van dienst geldt, zal men er in dergelijke gevallen van moeten afzien voor bepaalde functies de rangen te nauwkeurig vast te stellen. Doet men dit niet, dan zal men dikwijls

niet de geschikste personen kunnen benoemen en waarborgt men ook niet de zoo noodzakelijke continuïteit.

Bedoelde Inspecteur is verantwoordelijk voor het geheele militaire verbindingswezen. In oorlogstijd is hij hoofd van de sectie verbindingsdienst van het Algemeen Hoofdkwartier. Een kapitein of luitenant wordt als adjudant aan hem toegevoegd.

Het personeel van de afdeelingen wordt opgeleid in een *verbindingsbataljon*, bestaande uit twee schoolcompagnieën en één opleidingscompagnie.

De schoolcompagnieën leiden, behalve het personeel voor de afdeelingen, ook het verbindingspersoneel op voor de stellingen (behalve natuurlijk de patrouilles van de bezettingstroepen) en voor de kustwacht.

De opleidingscompagnie vormt het vrijwillig- en reservekader voor het bataljon en is tevens het opleidingsinstituut voor de instructeurs (officieren en onderofficieren) der patrouilles van alle wapens.

De oorlogsfunctie van den bataljonscommandant is hoofd van de sectie verbindingsdienst van het Hoofdkwartier Veldleger. Het bataljon staat rechtstreeks onder de bevelen van den Inspecteur van den verbindingsdienst en wordt alzoo onttrokken aan het Wapen der Genie. Het wordt gevormd uit het personeel, thans behoorende tot het IIe bataljon van het Regiment Genietroepen; wat de officieren betreft, worden er bij oprichting bij ingedeeld, zoowel de officieren der Genie als die van andere wapens, die daartoe den wensch te kennen geven en de geschiktheid bezitten. Hoe wij na oprichting zullen geraken tot een goede en regelmatige officers- en ook onderofficiersencadreering bij dit verbindingsbataljon, wordt later bij de opleiding besproken¹⁾.

In oorlogstijd worden uit dit verbindingsbataljon gevormd:

- a. de benoodigde verbindingsafdeelingen,
- b. de verbindingstroepen, benoodigd voor liniën, stellingen, kustwacht en afzonderlijke forten,
- c. het depôt voor de verbindingstroepen.

¹⁾ In ieder geval mag echter worden aangenomen, dat het aantal officieren te klein zal zijn om een afzonderlijke promotie te vormen. Mocht echter in bovenstaande richting een beslissing worden genomen, dan zullen, evenals de Kapitein der Genie H. L. van Royen dit indertijd in de Mil. Spect. van 1919 in het artikel „De organisatie van het wapen der Genie” heeft aangegeven, verschillende kleinere legeronderdeelen in hetzelfde geval komen te verkeerem. De officieren van al deze onderdeelen tezamen zouden dan één ranglijst kunnen vormen, (b.v. ranglijst officieren technische troepen). Weliswaar zal het zoo nu en dan kunnen voorkomen, dat bezwaren van vredesorganisatorischen aard ontstaan; maar wat hoofdzaak is, moet hoofdzaak blijven. Een in zekere richting gespecialiseerd officier moet zijn geheelen diensttijd in die richting werkzaam blijven.

Een bezwaar zou bijv. kunnen worden genoemd, dat op een gegeven oogenblik bij één der schoolcompagnieën van het verbindingsbataljon 2 kapiteins en 3 luitnants in plaats van 1 kapitein en 4 luitnants aanwezig zijn. Dit bezwaar zou m.i. echter veel geringer zijn, dan dat er zich bij die 4 luitnants 1 of 2 bevonden, welke niet voldoende bekwaam voor hun taak zouden zijn.

Ook is een oplossing te vinden in de richting van het tegenwoordig bij het Amerikaansche leger gehuldigde systeem, waarbij alle officieren van het geheele leger op één ranglijst worden geplaatst. Dit geeft tevens een groote mate van billijkheid bij de promotie!

In verband met den bestaanden toestand komt het mij wenschelijk voor in vreedstijd dit verbindingsbataljon te legeren te Utrecht in de tegenwoordige Geniekazerne, zoonoodig in combinatie met andere kleine onderdeelen. Daarbij zal er op moeten worden gerekend, dat er meer plaats — zoowel school- en logiesruimte als oefenterrein — voor wordt uitgetrokken, dan op het oogenblik beschikbaar is voor het IIe Bataljon van het Regiment Genietroepen.

Tot bovenstaande conclusie word ik in de eerste plaats gebracht door het feit, dat dit de goedkoopste oplossing voor het Rijk zal zijn; behoorlijk ingerichte oefenlokalen, werkplaatsen en magazijnen voor verbindingsstroepen zijn toch in de Geniekazerne aanwezig en voldoende oefenterreinen voor permanent en semi-permanent lijnwerk zijn in de onmiddellijke nabijheid onder de Rijksterreinen te vinden. Ook zal geen noemenswaardige garnizoensverwisseling van vrijwillig dienend personeel behoeven plaats te hebben. In de tweede plaats leent zich de omgeving op goede wijze voor dagelijkse oefeningen in den veldtelefoondienst met de wagens, behoorende tot de verbindingsafdeelingen. De ligging van Utrecht in de Hollandse Waterlinie levert verder voordeelen op bij het houden van oefeningen in den vestingverbindingsdienst. De nabijheid van het vliegkamp Soesterberg opent ten slotte de mogelijkheid van regelmatige oefeningen in verbinding met vliegtuigen.

Wel moet worden toegegeven, dat, met het oog op de opleiding van instructeurs van de andere wapens, Utrecht minder zal voldoen. Een gedeelte van de voortgezette oefening hierbij zal toch moeten geschieden op zand- of heideterrein. Dit euvel is echter te ondervangen door de instructeursopleiding ieder jaar 1 of 2 maanden te verplaatsen naar een kamp (bij Zeist of Amersfoort), waar tevens de mogelijkheid van oefeningen in verband met de hoofdwapens wordt geopend.

De *verbindingspatrouilles* worden samengesteld uit de *troepenonderdeelen zelf*. De instructeurs — luitenants en sergeanten (e.g. wachtmeesters) — krijgen hun opleiding bij het verbindingsbataljon. De opleiding der miliciens geschiedt in de opleidingscompagnieën of daarmede overeenkomende onderdeelen. Zooveel mogelijk worden de instructeurs op eigen verzoek bij dezen tak van dienst geplaatst. Zij blijven hierbij voortdurend werkzaam, uitgezonderd den tijd, benoodigd voor de beoordeeling voor een hooger rang. In oorlogstijd worden de instructeurs (aangevuld met verlofsofficieren en -kader) ingedeeld bij de verbindingspatrouilles.

De groote voordeelen van een dergelijke organisatie zijn niet ver te zoeken. In de eerste plaats blijft er bij de oefeningen een nauw verband mogelijk tusschen de verbindingspatrouilles en het overige personeel van het wapen; dit zal vooral bij het laatste gedeelte van de opleiding de gelegenheid openen de oefeningen van het verbindingspersoneel zooveel mogelijk met de werkelijkheid te doen overeenstemmen.

Tegelijkertijd leeren troepen en troepencommandanten het gebruik maken van de verschillende verbindingsmiddelen. De opleiding van dat personeel bij de onderdeelen zelf geeft bovendien het voordeel, dat de technische verbindingsoefenstof over den geheelen eersten oefeningstijd kan worden verdeeld en de overblijvende uren daartusschen door aan de verdere militaire opleiding kunnen worden besteed. Wanneer eerst het zuivere militaire gedeelte bij het wapen zou worden onderwezen en daarna het verbindingsgedeelte bij een centrale opleidingsschool, zou dit laatste te geconcentreerd worden en daardoor minder goed tot zijn recht komen. Het gebruikmaken van instructeurs van de wapens zelf en niet van speciale verbindingsofficieren en -onderofficieren geeft een waarborg voor het hand in hand gaan van tactiek en techniek.

Ten slotte is het noodzakelijk, dat er zooveel mogelijk *eenheid* in de *uitrusting* van de verbindingstroepen van alle wapens bestaat. Dit opent o.m. de mogelijkheid te velde de telefoonverbindingen gemakkelijk op elkaars centrales te kunnen aansluiten en elkaar met materieel te kunnen bijstaan. De aankoop en aanvoer van nieuw en de herstelling van oud materieel worden er tevens door vergemakkelijkt.

De opleidingseursus voor instructeurs bij het verbindingsbataljon kan door die eenheid in uitrusting voor alle wapens ongeveer dezelfde zijn; ook wordt op deze wijze de zoo noodzakelijke eenheid in de voorschriften in de hand gewerkt.

Als voordeel voor de toekomst kan eindelijk nog worden aangevoerd, dat, mocht men willen trachten ook op dit gebied buiten het leger voorgeoefenden op te leiden, een dergelijke opleiding voor verschillende wapens grootendeels dezelfde zou kunnen zijn; althans, dat verschil in materieel geen aanleiding zou behoeven te worden voor splitsing.

Voor elk bij mobilisatie op te richten onderdeel behoort het benodigde verbindingsmaterieel in de betrokken magazijnen te worden opgelegd; hierbij moet op een direkten reservevoorraad worden gerekend. Bij het verbindingsbataljon en de opleidingscompagnieën enz. moet daarenboven voldoende oefeningsmaterieel aanwezig zijn. Aanvulling hiervan geschiedt uit den mobilisatievoorraad en deze laatste wordt wederom op sterkte gebracht door aankoop. Op deze wijze wordt zorg gedragen voor de noodzakelijke doorspuiing, welke vooral wenschelijk is voor de kabels.

Het bovenstaande behoort, evenals de aanvulling van materieel in oorlogstijd, onder meer tot de rechtstreekse bemoeiingen van den Inspecteur van den verbindingsdienst.

III. *Organisatie verbindingsafdeelingen.*

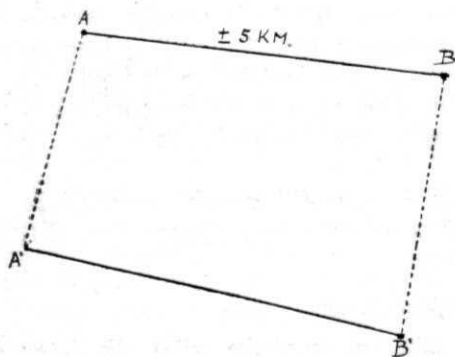
Hoeveel afdeelingen noodzakelijk zijn en op welke wijze elk dezer afdeelingen wordt samengesteld, moet ten nauwste verband houden met de eischen, welke aan die afdeelingen worden gesteld. Waar het hier geldt verbindingen tusschen de voornaamste veldlegeronderdeelen, komt het mij noodzakelijk voor te eischen, dat elke verbinding na een ver-

plaatsing wederom zeer spoedig opnieuw tot stand kan worden gebracht.

Wanneer wij ons nu bepalen tot de drie voornaamste verbindingsmiddelen, bij een afdeling aanwezig, dan zien wij, dat twee hiervan, n.l. de radio en de optische verbindingen, aan bovenstaanden eisch voldoen. Bijzondere gevallen uitgesloten, kunnen personeel en materieel hiervan zich gelijktijdig en minstens met dezelfde snelheid verplaatsen als de andere troepen. Aangekomen op de nieuwe standplaatsen, is de verbinding na korten tijd, benoodigd voor de opstelling van de posten, gereed. Wel is waar bestaat de mogelijkheid bij optische verbindingen, dat door terreinomstandigheden geen goede of snelle communicatie wordt verkregen, doch deze toestand zou ook zijn ontstaan bij eventuele aanwezigheid van een dubbel stel optische posten m. a. w. dit mogelijke nadeel is door vermeerdering van personeel of materieel niet te ondervangen.

Met de telefoonverbindingen is het echter niet zoo gunstig gesteld. Het is hierbij beter, vooral met het oog op de mogelijkheid van een druk verkeer en bebouwde kommen, niet te snel maar goed te werken, dan door te vluchtig werk de kans op herhaalde storingen te loopen. De reglementaire uitlegsnelheid van de kabels met de telefoonwagens schommelt dan ook tusschen 1 en 3 K.M. per uur. Op het oogenblik, dat een commandant zich gaat verplaatsen, begint men met het opbreken der verbinding (2 à 4 K.M. per uur) en daarna wordt deze weer opnieuw uitgelegd.

Wij nemen nu aan, dat een verplaatsing te 12 uur begint en over een afstand van ± 5 K.M. geschiedt. Op zijn laatst zullen de stafkwartieren, waarvoor de verbinding noodzakelijk is en welke, evenals vóór de verplaatsing, op een afstand van ± 5 K.M. van elkaar worden verondersteld, te 1 uur op de nieuwe standplaatsen zijn aangekomen.

In de hierbij gaande schets stellen A en B de oude en A' en B' de nieuwe standplaatsen voor. Het gunstigste geval, dat de standplaatsen A' en B ongeveer samenvallen, mag niet als norm worden aangenomen. Wanneer kan nu, als alles meeloopt, de nieuwe communicatie tot stand zijn gekomen? Het opnemen der verbinding AB duurt $1\frac{1}{2}$ uur. In B aangekomen, gaat de telefoonwagen, waarop de manschappen kunnen plaats nemen, naar B'. Daar men aan de wegen is gebonden, moet hiervoor ook één uur worden gerekend. Ten slotte is voor het uitleggen van de verbinding B'A' $2\frac{1}{4}$ uur noodig. De nieuwe

schappen kunnen plaats nemen, naar B'. Daar men aan de wegen is gebonden, moet hiervoor ook één uur worden gerekend. Ten slotte is voor het uitleggen van de verbinding B'A' $2\frac{1}{4}$ uur noodig. De nieuwe

verbinding zal dus in het gunstigste geval om 5 uur, of wel 4 uur na aankomst van de stafkwartieren op de nieuwe standplaatsen, tot stand zijn gekomen.

Een dergelijke toestand is niet toelaatbaar. Vooral ook niet, wanneer men bedenkt, dat minstens de helft van het personeel, dat in zijn geheel voortdurend in actie is geweest bij het opnemen en daarna uitleggen, wederom onmiddellijk in dienst moet treden voor bediening en onderhoud van de nieuw uitgelegde verbinding. Bij enkele verplaatsingen kort na elkaar *moet* door uitputting van personeel en materieel (kabels, welke niet voldoende kunnen worden onderhouden) de goede telefonische verbinding falen.

In verband met den hierboven gestelden eisch en de daarop volgende beschouwingen mag dan ook zeer zeker worden aangenomen, dat bij de verbindingsafdeelingen het *telefoongedeelte in dubbele ploegen* moet zijn georganiseerd. Wanneer de eerste ploeg in werking is, is de tweede in rust en omgekeerd; gedurende de rust wordt het materieel hersteld en aangevuld.

Op 't oogenblik van verplaatsing der staven, zoo mogelijk nog vóór dien tijd, komt de rustende ploeg in actie. Op deze wijze krijgt men tevens het voordeel, dat bij een snellen terugtocht, waarbij het telefoonmaterieel moet worden achter gelaten, de belangrijkste staven van het veldleger niet geheel van telefonische verbindingen zullen zijn verstocken; één der ploegen zal toch steeds die terugtrekkende beweging intact kunnen volgen.

De sterkte van elke ploeg moet rekening houden met het aantal benodigde aansluitingen. Voor een aansluiting kan worden gebruikt een met twee paarden bespannen telefoonwagen, zooals die bij de tegenwoordige organisatie bestaat. Deze is hoofdzakelijk uitgerust met twee telefoontoestellen en 6 K.M. kabel; daarbij zijn ingedeeld 1 sergeant commandant, 1 korporaal ondercommandant (beiden op rijwiel) en 8 lijnwerkers-telefonisten.

Aan één der uiteinden wordt elke verbinding op de centrale aangesloten en vereischt daar geen afzonderlijk telefoontoestel; wanneer de ligging der aan te sluiten punten zich daartoe leent, kunnen met één wagen dus twee commandanten worden verbonden, zoowel direkt onderling als met de centrale. Hierbij wordt aangeteekend, dat op elken telefoonwagen een raderberrie aanwezig is, waarmede zoonoodig zelfstandig kan worden uitgelegd, tegelijkertijd met den wagen. Onder „ligging” wordt dan ook niet bepaaldelijk verstaan, dat de beide aan te sluiten punten ongeveer in elkaars verlengde moeten liggen aan dezelfde route, doch in 't algemeen, dat de gezamenlijke afstand van beide punten tot het centrale punt niet grooter moet zijn dan 6 K.M. (lengte kabel). Is dit wel het geval, dan is er dikwijls nog een mouw aan te passen, door een gedeelte van den reservevoorraad, welke bij iedere afdeeling in een voorraadwagen wordt medegevoerd te gebrui-

ken. Op dit laatste moet bij een organisatie echter niet worden gerekend. Dergelijke oplossingen moeten beschikbaar blijven om tegenvallers, die toch wel steeds zullen voorkomen, te neutraliseeren.

De centrale (bij de afdelingen medegevoerd in een stationwagen) wordt opgesteld bij het stafkwartier van het onderdeel, waartoe de afdeling behoort. De aansluitingen van die centrale naar dat stafkwartier en eventueel in de onmiddellijke nabijheid gevestigde bureaux geschieden door personeel en materieel van de centrale; hiertoe zijn dus geen telefoonwagens noodzakelijk.

Alvorens nu over te gaan tot het trekken van conclusies, stel ik er prijs op de volgende beginselen onder de aandacht te brengen:

1. Het telefoongedeelte van iedere afdeling wordt gebruikt voor verbinding van een bepaalden commandant met de *onder* hem ressorteerende commandanten. Zoo noodig en mogelijk tevens voor verbinding met één zijner neven-commandanten; op deze wijze wordt het driehoeksverband in het telefoonnet verkregen. Dit verband is gewenscht, om bij storing de berichten nog langs een anderen weg te kunnen verzenden en tevens om bij drukke berichtenwisseling het verkeer langs verschillende banen te kunnen leiden.

2. De radioposten van een afdeling worden in den regel opgesteld ter plaatse van het stafkwartier, waartoe de afdeling behoort. Bij iedere afdeling is dus in het algemeen slechts één radiopost noodzakelijk.

3. De optische posten van een afdeling worden bijna steeds opgesteld ter plaatse van het stafkwartier, waartoe de afdeling behoort. Voor elke mogelijke verbinding is in den regel een afzonderlijke post noodzakelijk. Aangenomen wordt, dat de helft (naar boven afgerond) der optische verbindingen met alle rondom liggende commandanten mogelijk is. Mocht een enkele maal meer dan de helft der verbindingen optisch tot stand zijn te brengen, dan bestaat toch nog altijd de mogelijkheid, één post om beurten in twee of zelfs drie richtingen (als optische centrale) te doen werken. In 't algemeen kan voor vervoer met rijwiel worden volstaan; het komt mij echter wenschelijk voor minstens één der posten per afdeling te doen beschikken over een automobiel om zoo noodig spoedig op een ver verwijderde plaats dienst te kunnen doen, bijv. bij storing van een telefoonverbinding of om den Divisiecommandant bij een tijdelijke verplaatsing in verbinding te doen blijven met zijn stafkwartier.

4. Voor een behoorlijke bevelvoering over de uit heterogene bestanddeelen samengestelde verbindingsafdeling is het noodzakelijk, deze niet te groot te maken. Deze noodzakelijkheid springt te meer in het oog door het feit, dat het personeel van een dergelijke afdeling veelal verspreid zal optreden.

5. In de standplaatsen der stafkwartieren zullen steeds verschillende plaatselijke verbindingen voor de bureaux noodzakelijk zijn. Materieel, hoofdzakelijk telefoontoestellen en schelinrichtingen, moeten hiertoe,

boven de eigenlijke uitrusting, bij de verbindingsafdeelingen aanwezig zijn.

In verband met het bovenstaande komt het mij noodzakelijk voor een verbindingsafdeeling in te deelen bij:

A. het Hoofdkwartier van het Veldleger	1
B. een Divisiegroep	4
C. een Divisie	8

Totaal 13

ad A. *Verbindingsafdeeling van het Hoofdkwartier van het Veldleger.*

Telefoon verbindingen. Benoodigd zijn verbindingen met de commandanten der vier Divisiegroepen. Wel is waar zullen de afstanden dikwijls te groot zijn voor den beschikbaren materieelvoorraad uit de wagens, doch dan kan gebruik worden gemaakt van bestaande rijkslijnen. Het daardoor vrij komende materieel kan worden gebruikt voor de aansluiting der commandanten van de Lichte Brigade en de Legerartillerie. De mogelijkheid is trouwens groot dat, in verband met de meer achterwaartsche ligging, ook deze laatste verbindingen langs rijkslijnen kunnen geschieden of dat die commandanten in dezelfde standplaats zijn gelegerd als de commandant van het veldleger. Het materieel moet echter ook worden beschouwd als een eerste reserve voor de overige afdeelingen. *Noodig zijn twee telefoonsecties (ploegen), elk van 4 wagens.*

Radio verbindingen. Noodig is één radiopost van groot vermogen, vervoerd op wagen, ten gebruike van het Hoofdkwartier zelf. Verder één van kleiner vermogen, doch vervoerd op automobiel¹⁾, ten behoeve van den commandant van de Lichte Brigade. Hierbij wordt verondersteld, dat de commandant van de Legerartillerie beschikt over een afzonderlijke verbindingspatrouille, waarbij dan vanzelf ook een radiopost aanwezig is. De Legerartillerie komt toch voort uit een reeds in vreedestijd in zijn geheel bestaand onderdeel, in tegenstelling met de Lichte Brigade, welke uit meer heterogene onderdeelen wordt samengesteld.

Optische verbindingen. Benoodigd kunnen zijn verbindingen met de commandanten der vier Divisiegroepen, met den commandant der Lichte Brigade en met dien van de Legerartillerie. Ingedeeld moeten dus worden de helft van zes of drie optische posten met materieel voor groote afstanden.

ad B. *Verbindingsafdeeling van een Divisiegroep.*

Telefoon verbindingen. Benoodigd zijn verbindingen met de commandanten der twee Divisiën, met den commandant van één der neven Divisiegroepen (de verbinding met de andere neven Divisiegroep ge-

¹⁾ of motorrijwiel met aanhangwagen.

schiedt natuurlijk door de verbindingsafdeeling, behorende bij die groep); verder met de commandanten van Divisiegroepartillerie, Divisiegroeptrain, luchtstrijdkrachten, compagnie wielrijders en ten slotte met den commandant van de politietroepen. In het geheel behoren dus 8 commandanten (behalve het Divisiegroepstafkwartier) rechtstreeks te worden aangesloten op de centrale. Rekening houdende met het hiervoren vermelde omtrent aansluitingen, welke met 1 telefoonwagen zijn te maken en tevens veronderstellende, dat wel minstens één van bovenstaande commandanten (bijv. die van de wielrijders of van de politietroepen) zich meestal in de onmiddellijke nabijheid van het Divisiegroepstafkwartier zal ophouden (en dus kan worden aangesloten met materieel van de centrale), wordt een ploegsterkte van 5 telefoonwagens noodzakelijk geacht. Een sterkte van 4 wagens zal meestal onvoldoende zijn, vooral ook omdat men, in verband met de groote afstanden van de hoofdverbindingen, niet te veel mag rekenen op splitting der kabelhoeveelheid over wagen en berrie.

Per Divisiegroepsverbindingsafdeeling zijn dus noodzakelijk 2 secties (ploegen), elk van 5 wagens.

Radio verbindingen. Noodig wordt geacht één radiopost van kleiner vermogen, vervoerd op wagen.

Optische verbindingen. Voor een optische verbinding met den Divisiegroepscommandant komen dezelfde autoriteiten, als genoemd bij de telefoonverbindingen, in aanmerking; echter met uitzondering van den commandant der politietroepen. Er kunnen echter ook posten noodzakelijk zijn voor de optische gemeenschap met den anderen neven Divisiegroepscommandant en met den commandant van het Veldleger, zoodat hierbij met een aantal van 9 moet worden rekening gehouden. Ingedeeld moeten dus worden de helft van negen (naar boven afgerond) of vijf optische posten, met materieel voor groote afstanden.

ad C. *Verbindingsafdeeling van een Divisie.*

Telefoon verbindingen. Benoodigd kunnen zijn verbindingen met de commandanten der drie regimenten infanterie en met den commandant van één der nevendivisiën; verder met de commandanten van het regiment veld-artillerie, het eskadron wielrijders, het reserve eskadron huzaren en met den commandant van de compagnie veldpioniers. Hierbij mag echter worden aangenomen, dat steeds minstens twee der acht bovenstaande commandanten niet in aanmerking zullen komen voor een verbinding, die door een telefoonwagen behoort te worden uitgelegd, doordat zij of gevestigd zijn in de nabijheid van den Divisiecommandant (centrale) of te mobiel zijn. Rekening houdende met het vroeger vermelde omtrent dergelijke kabelverbindingen, komt mij hierbij een ploegsterkte van 4 wagens voldoende voor.

Noodig zijn dus twee telefoonsecties (ploegen), elk van 4 wagens.

Radio verbindingen. Noodig wordt geacht één radiopost van kleiner vermogen, vervoerd op wagen.

Optische verbindingen. Evenals bij de telefoonverbindingen kunnen de acht daarbij genoemde commandanten in aanmerking komen voor optische gemeenschap; hierbij moet dit aantal wederom worden uitgebreid met den anderen neven Divisiecommandant en met den commandant van de Divisiegroep. Ingedeeld moeten dus worden de helft van tien of vijf optische posten, met materieel voor groote afstanden.

Om niet te uitgebreid te worden, wil ik hieronder nog beknopt punts-gewijze aangeven, waarmede verder bij de organisatie van bovengenoemde verbindingafdeelingen moet worden rekening gehouden:

1. Als commandant wordt aangewezen een kapitein, aan wien wordt toegevoegd een luitenant- of vaandrig-adjutant. Bij den staf van dezen commandant worden o.m. twee lastautomobielen ingedeeld, hoofdzakelijk bestemd voor vervoer van aanvullingsmaterieel voor de verbindingstroepen van alle onderdeelen (zie ook Hoofdstuk V.) Voorts bij den staf van elk der afdeelingen 4 motorrijders-ordonnansen voor verbindingdoeleinden. De kapitein, commandant van een Divisiegroeps- of Divisieverbindingafdeeling, kan tevens hoofd van de sectie verbindingdienst van het betrokken stafkwartier zijn; dit is echter alleen mogelijk wanneer er voldoende zelfstandige ondercommandanten (luitenants of vaandrigen) bij de afdeeling aanwezig zijn. Wanneer het aantal beschikbare oudere verbindingsofficieren dit langzamerhand toelaat, is het evenwel beter hiervoor, evenals dit bij het Hoofdkwartier Veldleger het geval is, afzonderlijke kapiteins of hoofdofficieren aan te wijzen.

2. Iedere telefoonafdeeling bestaat uit een centrale sectie, twee telefoonsecties en een lijnsectie. De centrale sectie is o.m. uitgerust met reservematerieel.

De lijnsectie dient om, waar noodig, de kabelverbindingen te vervangen door vluchtig hangend lijnwerk. Het personeel dezer sectie moet zich snel over het geheele gebied kunnen verplaatsen, zwaar materieel (sparren, enz.) spoedig kunnen aanvoeren en over groote uitgestrektheden verdeelen; het moet daarom over twee lastauto's beschikken. De op het oogenblik bij deze sectie behorende lijnploegkarren moeten, wegens onhandelbaarheid, vervallen. Het daarin aanwezige materieel kan echter worden gebezigd voor uitrusting van bovengenoemde automobielen.

3. Behalve de staf en de telefoonafdeeling behooren tot elke verbindingafdeeling nog een optische seinafdeeling, een radioafdeeling c.q. -post en een onderdeel voor postduiven- en berichthondendienst.

4. Als commandant van een telefoonafdeeling wordt een luitenant aangewezen; voor de verschillende secties hiervan een luitenant of vaandrig. Ook de optische seinafdeeling en de radioafdeeling behooren door een luitenant of vaandrig te worden gecommandeerd. De commandanten der radioafdeelingen hebben tevens de algemeene leiding over het geheele radioverkeer (dus ook over de radioposten bij de overige wapens) in het betrokken gebied.

5. Alle officieren en vaandrags moeten beschikken over een motorrijwiel. Een uitgebreid betoog zal hiervoor wel niet noodzakelijk zijn. Een commandant van een telefoonsectie bijv. moet, zoo hij vanaf de centrale zijn vier verbindingen slechts 1 maal per etmaal wil controleren reeds ongeveer $4 \times 6 \times 2$ (telkens heen en terug) of 48 K.M. afleggen. Bovendien zal het noodzakelijk zijn, dat hij dikwijls binnen zeer korten tijd alle wagens kan controleren, bijv. bij het uitleggen of opnemen. Voor de overige commandanten geldt hetzelfde.

6. Bij elke afdeeling moet een aantal telegrafisten (Hughisten) zijn ingedeeld, o.a. om dienst te doen op de Rijkskantoren in het betrokken gebied.

7. Materieel voor aardtelegrafie, luisterdienst, verbindingdienst met vliegtuigen, vuurwerkseinen, enz. moet bij elke afdeeling aanwezig zijn. *(Slot volgt).*

De Duitse Intendance in den Wereldoorlog.

DOOR

W. J. A. DE WOLF,

Kapitein-Intendant.

(Vervolg en Slot van blz. 337.)

IV. *Tijdperk van den zomer 1916 tot den wapenstilstand.*

Met den strijd om Verdun en de gevechten aan de Somme was het tijdperk van wat de Duitscher „die Groszkämpfe” noemt ingeluid. De aantallen divisies, welke bij de verschillende opvolgende gevechten werden ingezet, werden belangrijk vermeerderd, met als gevolg daarvan eene steeds stijgende behoefte aan verplegingspersoneel, -materieel en -voorraden. De door het vijandelijk geschut beheerschte zône breidde zich steeds meer uit, zoodat eene achterwaartsche verplaatsing van de „Proviantämter” noodzakelijk bleek te zijn. Het gevolg hiervan was wederom, dat de verplegingsofficieren der troepen het benodigde op grooteren afstand moesten komen afhalen, want zoo eenigszins mogelijk liet men den divisietrein („Kolonnen”) buiten bedrijf, zulks teneinde herhaaldelijk overladen te ontgaan. In dit tijdperk, waarin de aanvoer zulk een grooten omvang had verkregen, bleek het „Proviantamt” bepaald aansluiting aan een spoorlijn te moeten hebben; waar deze ontbrak werd die aansluiting nieuw gebouwd. Met het oog op het vliegergevaar ging men over tot het camoufleren van de magazijnen van het „Proviantamt”; de magazijnstenten werden met bladeren en takken bekleed, terwijl werd voorgeschreven, dat alle voertuigen, die zich bij de magazijnen ophielden, niet anders dan in de schaduw der boomen mochten worden opgesteld.

Tusschen de groote gevechten genoten de troepen rustperioden, voor een deel in stellingen waar geen noemenswaardige gevechtsactie plaats had, voor een deel in kwartieren ver achter het front. Hier werd dan het ontbrekende personeel en materieel aangevuld, de kleeding voor zooveel nodig vernieuwd en door oefeningen de strijdvaardigheid van den troep onderhouden. Nochtans brachten deze rustperioden geen rust voor het intendancepersoneel. De zorg voor het weder in orde brengen van de kleeding en uitrusting, de regeling van de verpleging in de telkens wisselende omstandigheden en ten slotte het weder in goede banen leiden van de troepenadministratie, welke gedurende den strijd meestal zeer veel te wenschen had overgelaten, gaven het intendancepersoneel volop werk.

De uitbreiding van de strijdmiddelen gaf uiteraard aanleiding tot vergrooting van de leidende organen, de staven. Al spoedig bleek het noodig, wilde men stagnatie in den aanvoer van strijd- en verplegingsmiddelen ontgaan, den geheelen aanvoerdienst bij de divisie door één persoon te doen regelen. Zulks gaf aanleiding tot het scheppen van de functie „Zweite Generalstabsoffizier” bij den divisiestaf, welke officier

het geheele vervoer bij de divisie (o.m. de verdeling der „Kolonnen” en der bij de divisie aanwezige automobieltreinen) te regelen kreeg. Voorts werden nog officieren van verschillende hulpdiensten, b.v. van den verbindingdienst enz., bij den divisiestaf ingedeeld, zoodat het onderbrengen van dien staf heel wat moeilijker was dan in den aanvang van den oorlog.

Ook het intendantpersoneel moest eene enorme uitbreiding ondergaan, waarvoor echter geen intendanten noch lagere „Beamten” van het actieve leger beschikbaar waren. Geleidelijk werden de divisieintendanten van al hun toegevoegde „Sekretäre” beroofd, welke „Sekretäre” bij nieuw gevormde divisies als divisieintendant te werk werden gesteld, hetgeen men echter trachtte te ontgaan door verlofspersoneel, na eene speciale opleiding welke eenige maanden duurde, in de eerste plaats voor het vervullen van de betrekking van divisieintendant in aanmerking te brengen. Over het algemeen heeft dit personeel goed werk geleverd, hetgeen mede gezegd kan worden van het verlofspersoneel, dat als „Zahlmeister” bij de troepen en in verschillende functies bij de „Proviantämter” te werk werd gesteld.

Het intendantewerk bracht de meeste bezwaren mede wanneer de divisie verplaatst werd, hetgeen gedurende het tijdperk van de „Groszkämpfe” schering en inslag was. Dan moest gedurende eenige dagen en nachten hard worden doorgewerkt vóór de verpleging weer behoorlijk verzekerd was. De verpleging bepaalde zich meestal niet alleen tot de troepen der divisie, maar bijna steeds waren tal van andere, niet tot de divisie behorende troependeelen op het divisie-„Proviantamt” aangewezen. Vandaar dat er dagen waren, waarop het „Proviantamt” voor de beschikbaarstelling van niet minder dan 50.000 manschappenrantsoenen en 20.000 paardenrantsoenen te zorgen had. Bij de voorbereiding voor groote gevechten was mede het intendantewerk zeer omvangrijk. Dan werd het intendantepersoneel versterkt, de magazijnen werden vergroot en de aan- en afvoerwegen tot de magazijnen verbeterd en vermeerderd.

Slechts in één geval had de divisieintendant het zeer gemakkelijk, n.l. wanneer order werd gegeven, dat de divisie hare verplegingsorganen buiten bedrijf kon laten en de troepen voor hunne verpleging werden aangewezen op reeds bestaande tot andere divisies behorende „Proviantämter”. Dit had de troep echter niet gaarne, omdat nu eenmaal de overtuiging gevestigd was, dat de bediening uit eigen magazijnen beter was dan die uit vreemde.

Vanaf 1916 moest onder den druk van de blokkade, waaraan Duitsland en zijne bondgenooten blootstonden, op voedsel en kleeding ernstig worden bezuinigd. Intusschen heeft de soldaat het, in vergelijking met den Duitschen burger, gedurende geheel den oorlog toch nog zeer goed gehad, ofschoon het rantsoen niet toereikend was om de fysieke kracht van den soldaat zoodanig op te voeren, dat hij voor alle vermoeienissen

van de komende gevechten steeds behoorlijk was voorbereid. Wel is waar werd gedurende de zware gevechten een verhoogd rantsoen beschikbaar gesteld, doch vóór en onmiddellijk na den strijd had de soldaat slechts recht op het gewone rantsoen. Dit laatste bestond tot aan het einde van den oorlog nog uit 600 gram brood (waarvan de kwaliteit gedurende den oorlog wel was verminderd), 250 gram vleesch (één dag van de week was echter „vleeschloos'') en voorts het reeds vroeger genoemde volledige groentenrantsoen. Alleen vet was zeer schaarsch; dit werd dan ook maar om de twee of drie dagen verstrekt.

De voeding gedurende de zware gevechten van dit laatste gedeelte van den oorlog bestond hoofdzakelijk uit spijsen, die zonder toebereidig, koud konden worden genuttigd, zooals geconserveerd vleesch, worst, kaas, enz. Dit kon wel haast niet anders, omdat bij het geweldige trommelvuur het afhalen van eten uit den keukenwagen vrijwel uitgesloten was en bovendien de keukenwagens, indien zij niet op behoorlijken afstand achter de strijdende troepen zeer verdekt opgesteld waren, alle kans liepen om stuk geschoten te worden, hetgeen nog al eens is voorgekomen. De levensmiddelendepots in de loopgraven, waarover in eene der voorgaande beschouwingen reeds een en ander is medegedeeld, werden gevuld gehouden, door tijdens den strijd aan de troepen, die met aanvullend pioniermateriaal naar de loopgraven vertrokken, de noodige conserven enz. mede te geven. In verband daarmee werden in de achterwaarts gevestigde genieparken kleine reserven van dergelijke verplegingsartikelen opgelegd.

De verpleging van het paard is gedurende den oorlog heel wat slechter geweest dan die van den soldaat. Tijdens de wintermaanden leden de paarden op vele plaatsen van de uitgestrekte fronten honger, zulks omdat alle beschikbare fourage moest worden gereserveerd voor de paarden, die rechtstreeks of indirect bij gevechtswerkzaamheden waren betrokken en die dus zooveel mogelijk op krachten moesten worden gehouden. Het volle haverrantsoen werd nog alleen op de „Groszkampffronten'' verstrekt; overigens hing het rantsoen af van de meerdere of mindere gevechtsaetie en van den arbeid, welchen de paarden hadden te presteeren. Het kleinste haverrantsoen op het Westfront was één K.G.; op het Oostfront werd van tijd tot tijd in het geheel geen haver verstrekt. Ook het hooi- en het stroorantsoen werden zeer verminderd. Inplaats van haver, hooi en stroo werden „Ersatzfuttermittel'' beschikbaar gesteld, welke gedeeltelijk in gepersten vorm uit Duitschland werden toegezonden en voor een gedeelte door de divisies zelf ter plaatse werden verzameld, n.l. riet, dop- en struikheide, enz. Hadden deze artikelen al zeer weinig voedingswaarde, vaak gaf men den paarden, alleen om de maag te vullen en hun dus een gevoel van verzadiging te geven, stoffen te eten zonder eenige voedingswaarde, zooals zaagsel, vijlsel van dennenhout, enz., terwijl soms zelfs koffiedik werd gevoerd. Gedurende den zomer werden de paarden, zooals vanzelf spreekt, zoo lang mogelijk geweid.

Tot de bemoeienis van den Divisieintendant behoorde ook het cantinewezen, hetwelk in den loop van den oorlog steeds grooter omvang had gekregen. De benoodigde cantineartikelen werden in België of Duitschland aangekocht; wijn en bier werden per wagonladingen uit het vaderland betrokken. Het cantinebedrijf ressorteerde onder het „Proviandamt“; de rechtstreeksche leiding van dat bedrijf was opgedragen aan een beamte van het verlofspersoneel, die in het burgerleven koopman was.

Behalve het toezicht over de „Feldbäckereikolonne“, die van tijd tot tijd bij de divisie werd ingedeeld (meestal stonden deze kolonnes rechtstreeks onder het legerkorpscommando, dus onder toezicht van den legerkorpsintendant), ressorteerde ook het beheer van de door de divisie op verschillende plaatsen opgerichte officieren- en soldatentehuizen onder de intendance. Dit onderdeel van het intendanceewerk was opgedragen aan een van de „Beamten“ van het „Proviandamt“. Voorts beheerde de intendance nog eene volledige bioscoopinstallatie, welke overal werd medegevoerd en bestemd was om in de rustkwartieren achter het front vertooningen te geven, waartoe dan meestal een schuur tot bioscooptheater werd gepromoveerd.

Ofschoon niet bij de intendance ingedeeld, mogen hier nog worden genoemd de tot de divisie behorende fotografische afdeling en de drukkerij. De eerstgenoemde heeft alle voor de divisie gewichtige gebeurtenissen in beeld gebracht en gaf na de demobilisatie eene zeer belangwekkende verzameling van fotografieën uit, terwijl in de drukkerij niet alleen de bevelen, doch ook kaarten enz. gedrukt werden.

Voor het geval, dat ergens de verlichting, welke meestal vanuit groote centrale installaties electrisch werd gedreven, ontbrak of weigerde, bevond zich bij de divisie een „Beleuchtungswagen“, welke stroom voor de verlichting van alle werkkamers en onderkomens kon leveren. Op de frontgedeelten waar weinig gevechtsactie was, werd de electrische verlichting zelfs tot in de onderkomens in de voorste loopgraven en batterijstellingen doorgevoerd.

Ook in deze periode van den oorlog werd aan de bewerking en bebouwing van den grond zeer veel zorg besteed. De leiding van het landbouwbedrijf ging echter geheel buiten de divisie om, aangezien de divisies telkens verplaatst werden; de divisie stelde op aanvraag van de „Ortscorpscommandanten“ de noodige manschappen, paarden en voertuigen beschikbaar om de burgerbevolking bij den landbouw te helpen. Vooral in den oogsttijd was deze hulp dringend noodig.

De burgerbevolking was zich intusschen meer en meer op de teelt van groenten gaan toeleggen, omdat hiervoor gereede afzet bij de troepen tegen behoorlijken prijs te vinden was. In het operatieterrein, waar geen burgers mochten verblijven, werden door den troep groenten geteeld, vooral door die troepen, die niet aan voortdurende verplaatsingen waren onderworpen, zooals landstormafdeelingen, die de spoorwegen bewaakten, enz.

Met de verpleging van de burgerbevolking had de divisie niet de minste bemoeienis daar deze geheel door de zorg van het reeds eerder genoemde Spaansch-Amerikaansche Comité geschiedde. De burgermeesters waren belast met de verdeeling der door dat comité in verschillende depots opgeslagen levensmiddelen, terwijl de arbeid van deze burgermeesters eenerzijds door gedelegeerden van genoemd comité, anderzijds door de „Ortsecommandanturen” werd gecontroleerd.

De divisie was gedurende dit laatste gedeelte van den oorlog nimmer langer dan 2 tot 4 weken bij groote gevechtshandelingen betrokken. De rust, die daar telkens op volgde, werd doorgebracht op een frontgedeelte waar geen actie heerschte of achterwaarts in het etappengebied. In het algemeen werd aan het eerste de voorkeur gegeven, omdat de rust in het etappengebied te lijden had van de vele hulpdiensten (bij den landbouw, enz.), die aldaar van de troepen werden gevergd.

Na aan de slagen aan de Somme in 1916, zuidelijk van Laon en in Vlaanderen in 1917 te hebben deelgenomen, maakte de divisie deel uit van de troepen, die tot den grooten aanval in 1918 overgingen. Nadat die aanval was blijven steken, ging de divisie met het terugtrekken van de Duitse troepen uit Frankrijk en België, naar het vaderland terug. Ondanks de door de revolutie veroorzaakte verwarring en het algeheele verdwijnen van de discipline bij de etappetroepen, geschiedde de terugmarsch der fronttroepen over het algemeen rustig en ordelijk. Ingevolge de bevelen van het legerbestuur werden ook bij de fronttroepen soldatenraden ingesteld en aan de staven toegevoegd, doch 24 uur arbeid zonder slaap was voldoende om dien raden het genoegen van het medewerken aan de commandoangelegenheden te ontnemen.

De voornaamste persoon van den terugmarsch kan wel haast de intendant genoemd worden. Ging het met de verpleging goed, dan heerschte overal rust en orde.

De strenge wapenstilstandsvoorwaarden waren oorzaak, dat groote voorraden levensmiddelen, kleeding enz. moesten worden achter gelaten en dus in 's vijands handen vielen. De demobilisatie ging betrekkelijk snel in haar werk; de afwikkeling van de intendantceangelegenheden der divisie konden echter eerst in 1921 worden beëindigd.

Gegevens vreemde legers. (September 1922).

FRANKRIJK XVII.

1. Dienstplichtwetten.

Den 22 Juni j.l. werd de „*loi sur le recrutement de l'armée*” door de Fransche volksvertegenwoordiging met groote meerderheid van stemmen aangenomen. Hierbij wordt de wet van 1905 (gewijzigd door die van 1913) ingetrokken.

Door de nieuwe wet wordt de *eerste oefentijd*, beginnende met de lichting 1922, bepaald op 18 maanden, terwijl de lichtingen 1920 en 1921 nog twee jaar moeten dienen.

De *algemeene dienstplicht* wordt in deze wet streng doorgevoerd, slechts lichamelijke ongeschiktheid geeft reden tot *vrijstelling*.

De *geheele diensttijd van 30 jaar* wordt als volgt volbracht: in het actieve leger 1½ jaar, beschikbaar voor het actieve leger 2 jaar, reserve 16½ jaar, territoriale reserve 10 jaar.

De *inschrijving* geschiedt in het jaar dat de 19-jarige leeftijd bereikt is of wordt; de *intlijving* heeft plaats het daarop volgende jaar, en wel, voor hen die geboren zijn vóór 1 Juli den 10den Mei, voor hen die na 1 Juli geboren zijn den 10en November.

Uitstel wordt verleend (telkens met een jaar te verlengen tot den 25-jarigen leeftijd) voor studie-, landbouw-, handels- en industriebelegangen, alsmede aan kostwinners.

Op den 18-maandschen eersten oefentijd wordt een uitzondering gemaakt voor *de oudste zoons van gezinnen met meer dan 5 kinderen*; deze verrichten *slechts één jaar* actieven dienst; hun aantal wordt jaarlijks op 15.000 geschat.

De bepalingen van de wet zijn toepasselijk voor Algiers, Tunis, Marokko en de koloniën. Miliciens kunnen als strafmaatregel door den M. v. O. voor den dienst in Noord-Afrika worden aangewezen.

2. Lichtingssterkte.

Het contingent 1921 (met inbegrip van de uitgestelden van de lichtingen 1919 en 1920) bedroeg 264.772 man. Hiervan waren 255.797 geschikt voor den gewonen dienst en 8.975 alleen voor de hulpdiensten.

Verdeeling over de wapens:

infanterie	129.722 man.
cavalerie	16.650 „
artillerie	59.500 „
trein	9.550 „
genie	14.810 „
luchtvaart	17.100 „
verplegingstroepen	11.440 „
marine	6.000 „

Van de 264.772 man waren analphabeth 6.713 man (1.93 %) en konden alleen lezen 9.882 (2.84 %).

3. Reorganisatie.

De onder punt 1 behandelde militiewet werd eerst door de Fransche kamer aangenomen, nadat zij bij verschillende zittingen in de gelegenheid was geweest kennis te maken met de plannen der regeering betreffende de *algemeene organisatie van de landsverdediging* en de *kaderwet*, die beiden met den 18-maandschen oefentijd het nauwste verband houden.

Voor al de behandeling van het tegenvoorstel van Bénazet, die een eerste oefening van één jaar voorstond, gaf tot diepgaande beschouwingen over de algemeene organisatie aanleiding.

In stede van de thans bestaande 50 divisies voor moederland en Rijnfront, wil de regeering volstaan met 32 divisies met groote effectieven.

Met deze 32 divisies zal een actief leger gevormd worden, dat te allen tijde in staat is de bepalingen van het Vredesverdrag te doen eerbiedigen en het land tegen een onverhoedschen aanval te verdedigen, althans den eersten stoot op te vangen, totdat het leger en het land daarachter gelegenheid hebben gehad hunne mobilisatie te voltooien.

Voor het actieve leger zijn beschikbaar de onder de wapenen zijnde $1\frac{1}{2}$ lichter en 80.000 man gekleurde troepen, terwijl voor het volledig op oorlogsvoet brengen en voor aanvulling van verliezen nog een reserve aanwezig is van de jongste twee met groot verlof zijnde lichter.

De voorhoede van het dekkingsleger staat aan den Rijn, waar Frankrijk op grond van de verdragen 6 divisies met een totaal effectief van $\pm$ 85.000 man in stand houdt.

Den 8 Juli j.l. werd door de Fransche kamer een wetsvoorstel H e n e s s y aangenomen, dat strekt om *thans reeds geleidelijk over te gaan tot het terugbrengen van de 50 divisies op 32*.

De divisies worden onderscheiden in 2 soorten:

a. *14 divisies van versterkte samenstelling* (à effectief renforcé), elk bestaande uit 6600 man voor 3 regtn. infanterie (44 %), 3900 man artillerie (26 %) en 4500 man van de overige wapens; totaal dus 15.000 man per divisie en voor de 14 divisies 210.000 man.

In geval van nood zouden deze divisies met $\frac{2}{3}$ van hunne sterkte kunnen uitrukken, terwijl de jongste halve lichter als eventueele reserve dan zou kunnen achterblijven. Op deze wijze zou de totaal sterkte 140.000 man bedragen, een getal gelijk aan dat van de lichter 1919, die in het voorjaar van 1920 onder de wapenen werd geroepen. Dergelijke buitengewone oproepingen kunnen aldus met de nieuwe organisatie voorkomen worden.

In dit divisietype geschiedt de opleiding *in iedere eenheid*, hetzij groote of kleine, op de normale wijze.

b. *18 divisies van normale samenstelling* bestaande uit 5400 man infanterie, 3000 man artillerie en 2100 man van de overige wapens, totaal aldus 10.500 man per divisie en voor de 18 divisies 190.000 man.

Bij deze divisies telt het regiment infanterie 1600 man, het bataljon 500 man, de compagnie 145 man.

Bij het bataljon ontvangt één compagnie de reeruten van $1\frac{1}{2}$ lichte, een tweede compagnie heeft de soldaten van 6—12 maanden, de derde compagnie die van 12—18 maanden.

Het kader geeft slechts gedurende 6 maanden van iedere 18 maanden reeruten instructie, terwijl de Regiments-Commandant met 2 of 3 bataljons oefenen kan (3 wanneer de reeruten de compagnieschool achter den rug hebben).

4. Vredessterkte en oorlogssterkte.

Voor de berekening van de getalsterkte van het *toekomstige vredesleger*, moet rekening gehouden worden met de omstandigheid, dat de 287.000 man van Syrië, Marokko, Algiers en de koloniën in den loop van 1923 en 1924 zullen teruggebracht worden op $\pm$ 205.000 man; telt men hierbij nog $1\frac{1}{2}$ lichte ($\pm$ 375.000 man), 70.000 man beroepspersoneel en 10.000 vreemdelingen, dan komt men voor de *toekomstige vredessterkte in 1924 op 660.000 man*. Hiervan moeten 420.000 man beschikbaar zijn voor Frankrijk en den Rijn, onder welk getal 80.000 man gekleurde troepen zijn begrepen.

Ofschoon de 30 lichtingen aproximatief een sterkte van $7\frac{1}{2}$ miljoen man opleveren, mag toch voor de *oorlogssterkte* op niet meer dan 5 miljoen gerekend worden.

5. Luchtvaart.

Een wetsontwerp zal door den Minister van Oorlog ingediend worden waarbij de luchtvaart een *speciaal en autonoom wapen* wordt met eigen bevorderingsstelsel.

Waar de luchtvaart uitgebreid zal worden en het aantal eenheden van de infanterie en cavalerie door de nieuwe organisatie een vermindering zal ondergaan, heeft de Minister tevens het voornemen een klein getal hoofdofficieren bij de luchtvaart over te plaatsen, doch alleen bij het niet-vliegend personeel.

Volgens de kaderwet zullen in 't geheel tot de luchtvaart behooren 40 kolonels, 45 luit.-kolonels en 140 majoors, waarvan uit de cavalerie 3 kolonels en uit de infanterie en cavalerie 10 luit.-kolonels en 15 majoors betrokken zullen worden.

6. Hoogere Krijgsschool.

Den 14 Juni 1922 zijn de bepalingen voor het toelatingsexamen officieel vastgesteld.

Majoors, kapiteins en luitenants van elk wapen van het leger in Frankrijk, zoowel als van dat uit de koloniën, kunnen zich voor het examen aanmelden mits zij den 31 December 1923 den 39-jarigen leeftijd ¹⁾ niet overschreden hebben en op dat tijdstip minstens 26 jaar

¹⁾ In de „Gegevens vreemde legers” van Juni 1922 staat abusievelijk de minimum leeftijd voor toelating tot de Belgische Krijgsschool als 35 jaar vermeld, bedoeld was *maximum* 35 jaar.

oud zijn. Verder moeten zij op dien datum minstens 3 jaren troepen-dienst verricht hebben, terwijl het verblijf in oorlogstijd bij den staf van een divisie, brigade of regiment voor troependienst aangemerkt zal worden.

Het schriftelijk examen zal in Januari 1923 op verschillende plaatsen, het mondeling examen voor allen te Parijs gehouden worden.

Zij, die tot de Hoogere Krijgsschool toegelaten worden, zullen vóór den aanvang van den cursus en wel tusschen 1 April en 31 October 1923 verschillende stages bij alle wapens verschillend van dat waarvan zij afkomstig zijn, hebben te doorloopen (bijv. degenen van de infanterie afkomstig bij cav., art., genie, luchtvaart en vechtw.; degenen afkomstig van de luchtvaart bij inf., cav. art., genie en vechtw.).

Het examen in talen wordt alleen mondeling afgenomen en bestaat uit conversatie in Engelsch en Duitsch en vertaling van een Engelschen of Duitschen tekst.

Zij, die daartoe den wensch te kennen geven, mogen bovendien examenen afleggen: 1e in een der beide talen (Engelsch of Duitsch) welke niet als verplichte taal gekozen is, 2e in een Slavische taal (Russisch, Poolsch, Tjecho-Slowaakseh, Servisch of Bulgaarsch), 3e in Italiaansch of Spaansch, 4e in Roemeensch of Grieksch, 5e in Chineesch of Japansch, 6e in Arabisch, 7e in een Scandinavische taal (Deensch, Zweedsch of Noorsch).

De Nederlandsche taal ontbreekt ook thans nog aan het programma.

7. Opperste raad voor de nationale verdediging.

In de „Gegevens vreemde legers” van December 1921 werd de samenstelling van dien raad aangegeven. Thans is de samenstelling van de *Commissie van Studiën* welke den raad ter zijde staat en belast is met het bestudeeren van de vraagstukken, die aan den raad moeten worden voorgelegd, nader gewijzigd.

Behalve de chefs en eerste sous-chefs van de generale staven van Oorlog en Marine, een vertegenwoordiger van elk der ministeries van Buitenlandsche Zaken, Financiën, Publieke werken, Handel, Landbouw, Arbeid en een vertegenwoordiging voor ieder van de ondersecretariaten voor Koopvaardij en Luchtvaart, zullen tot die commissie thans mede behooren een staatsraad, de directeur der Algerijnsche zaken bij het Ministerie van Binnenlandsche zaken, een vertegenwoordiger van het Ministerie van Koloniën voor economische aangelegenheden, een vertegenwoordiger van elk der Ministeries van Onderwijs, Hygiëne en Sociale voorzorgen en van het ondersecretariaat voor Posterijen en Telegraphie.

De Commissie blijft verdeeld in 4 sectiën, doch de taak der sectiën wordt als volgt gewijzigd: 1e sectie oorlogsleiding, 2e sectie organisatie van de natie voor oorlogstijd, 3e sectie transport- en verbindingswegen, 4e sectie aanvoer en fabricage van elken aard.